

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛІТВІНОВА ТЕТЯНА ВЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 378.091.3:[005:316.7]:613.8(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Т. В. Літвінова

Науковий керівник: **Любарець Владислава Вікторівна**
доктор педагогічних наук, професор

АНОТАЦІЯ

Літвінова Т. В. Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2021.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці та експериментальній перевірці їх ефективності.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* науково обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці: мотивація до соціальної здоров'язбережувальної відповідальності та соціальних наслідків прийняття управлінських рішень, свідомого вибору здорового способу життя на основі природоохоронних і моральних цінностей; забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, спрямованої на розвиток дбайливого ставлення до власного здоров'я та представників різних соціальних груп; створення сприятливого середовища здоров'язбереження соціокультурного простору у процесі організації дуальної форми навчання через включення майбутніх менеджерів СКД в соціальне проектування і реалізацію соціальних програм збереження здоров'я;
- *розроблено* модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці;
- *уточнено* структурні компоненти та сутність понять «формування

соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності» та «соціальне здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності»;

– *удосконалено* критерії, показники та рівні сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД; навчально-методичний супровід формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці;

– *подальшого розвитку* набули зміст, форми, методи та засоби формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці; положення про організацію аудиторного та позааудиторного освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні навчально-методичного супроводу, який включає: оновлений зміст модулів інтегративних курсів («Вступ до спеціальності», «Культурологія», «Соціальна екологія», «Екологія людини», «Професійна педагогіка», «Безпека життєдіяльності», «Вікова фізіологія та валеологія»), «Соціокультурний менеджмент», «Рекреалогія», «Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки»); програми навчально-ознайомчої, педагогічної, інституційної, волонтерської, патронатної, семантико-функціональної та технологічної практик; програми стажування з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних чинників, які впливають на ефективність здорового способу життя особистості, її саморозвитку та самовдосконалення, що забезпечують формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД.

Основні положення дослідження можуть бути використані для широкого спектра спеціальностей з метою вдосконалення рівня сформованості соціального здоров'я у професійній підготовці майбутніх фахівців, а також у післядипломній освіті для підвищення кваліфікації менеджерів СКД.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено основні суперечності, мету, завдання, об'єкт, предмет, представлено положення наукової новизни, практичне значення роботи, особистий внесок автора, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертації у практику.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у процесі професійної підготовки» на основі методологічного аналізу робіт учених встановлено основні наукові напрями методичного базису, функціональні, структурні особливості превалюючих дефініцій дослідження проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці; схарактеризовано просвітницько-пропагандистську цінність соціального здоров'я як складову трансверсальних компетентностей майбутніх менеджерів СКД; що забезпечують «трансфер навчання», мобільності набутих наукових знань, навичок і метакогнітивних здібностей для вирішення проблемних ситуацій у професійній діяльності; з'ясовано структуру, зміст та функції процесу формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці. Розглянуто та аргументовано цивілізаційні потреби забезпечення збереження соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД нової генерації.

Проаналізовано категоріально-понятійний апарат проблеми дослідження та уточнено сутність понять «соціальне здоров'я майбутнього менеджера соціокультурної діяльності» та «формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці».

У другому розділі «Педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці» науково обґрунтовано педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці, розроблено модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній

підготовці, що візуалізує цільовий (соціальне замовлення, мета, завдання), теоретико-методологічний (методологічні підходи, принципи та функції), змістовно-процесуальний (форми, методи, засоби, змістове наповнення інтегративних курсів програм практик та стажування, освітні технології соціального виміру та соціо-здоров'язбережувальні технології), діагностико-результативний блоки. структурні компоненти, показники, критерії та рівні сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД. Результатом є позитивна динаміка сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці» розкрито методіку організації і проведення дослідно-експериментальної перевірки результативності визначених педагогічних умов; представлено результати дослідно-експериментальної перевірки методіки формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД; сформульовано висновки експериментальної доведеності достовірності наукових результатів.

Педагогічний експеримент сприяв вирішенню основного завдання дослідження, досягненню релевантної результативності освітнього процесу досягнення позитивної динаміки встановлення сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці та ефективності моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці за дуальною формою навчання.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній менеджер соціокультурної діяльності, сформованість соціального здоров'я, модель, педагогічні умови, дуальна форма навчання.

SUMMARY

Litvinova T. V. Formation of social health of future managers of socio-cultural activities in professional training. – The Manuscript.

The dissertation for the competition of scientific degree of the candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2021.

The purpose of the study is scientifically justification pedagogical conditions for the formation of future socio-cultural activities (SCA) managers' social health in training and experimental testing of their effectiveness.

The scientific novelty of the study will be that:

- pedagogical conditions for the formation of future SCA managers' social health in training are scientifically substantiated and experimentally tested for the first time: motivation for social health responsibility and social consequences of management decisions, conscious choice a healthy lifestyle, based on environmental and moral values; ensuring the relationship between the theory and practice of professional training of future SCA managers, aimed at developing a caring attitude to their health and representatives of different social groups; creation a favourable environment for the socio-cultural preservation space in the process of organizing a dual form of education through the inclusion of future SCA managers in the social design and social implementation programs for health:

- a model for the formation of future socio-cultural activities managers' social health in professional training has been developed;

- the structural components and essence of the concepts «formation of future socio-cultural activities managers' social health» and « future socio-cultural activities managers' social health» are specified;

- criteria, indicators and levels of future SCA managers' social health; educational and methodical formation support of future SCA managers' social health in professional training has been improved;

- the content, forms, methods and forming means of the future SCA managers' social health in the professional training; provisions on the classroom organization and extracurricular educational process of future socio-cultural activities managers' professional training have been further developed;

The practical significance of the results lies in the development and educational implementation and methodological support, which includes: updated modules content of integrative courses («Introduction to the specialty», «Culturology», «Social Ecology», «Human Ecology», «Professional Pedagogy», «Safety» vital activity», «Age physiology and valeology», «Sociocultural management», «Recreology», «Sociocultural management forms of vocational training «); educational programs, pedagogical, institutional, volunteer, patronage, semantic-functional and technological practices; internship programs taking into account objective and subjective factors that affect the healthy lifestyle effectiveness, self-development and self-improvement, which ensure the formation of future SCA managers' social health.

The main provisions of the study can be used for a wide range of specialties to improve the level of social health in the training of future professionals, as well as postgraduate education to improve the skills of SCA managers.

The introduction substantiates the relevance of the research topic, identifies the main contradictions, purpose, objectives, object, subject, presents the provisions of scientific novelty, the practical significance of the work, the personal contribution of the author, provides information on testing and implementation of dissertation results in practice.

In the first section «Theoretical and methodological principles of future sociocultural activity managers' social health in the process of training» based on methodological analysis of scientists established the main scientific directions of the methodological basis, functional, structural features of the prevailing definitions of future SCA managers social health in professional training; the educational and propagandistic value of social health as a transversal competences component of

future SCA managers are characterized; providing «learning transfer», mobility of acquired scientific knowledge, skills and metacognitive abilities to solve problem situations in professional activities; the structure, content and the formation functions of future SCA managers social process health in professional training are clarified. The preservation of ensuring civilizational needs of the future new generation SCA managers' social health are considered and argued.

The categorical-conceptual apparatus of the research problem is analyzed and the essence of the concepts «The future sociocultural activity managers' social health and «Future sociocultural activity managers' social health formation in professional training» is specified.

In the second section «Pedagogical conditions of the future sociocultural activity managers' social health formation in professional training,» the pedagogical condition of the future SCA managers' social health formation in professional training is scientifically substantiated, the formation model of future SCA managers' social health in professional training is developed. It visualizes the target (social order, purpose, task), theoretical and methodological (methodological approaches, principles and functions), content-procedural (forms, methods, tools, content of integrative courses of internship programs and internships, educational technologies of social dimension and socio-health saving technologies), diagnostic and effective blocks. Structural components, indicators, criteria and levels of future SCA managers' social health. The positive dynamics is the result of the future SCA managers' social health formation.

The third section «Experimental verification of the pedagogical effectiveness conditions for the formation of future sociocultural activities managers» social health of in training» reveals the method of organizing and conducting experimental testing of the certain pedagogical conditions effectiveness; the results of research and experimental verification of the future SCA managers' social health formation methodology are presented; the conclusions of experimental proof of the reliability of scientific results are formulated.

The pedagogical experiment helped to solve the main task of the study, to achieve the relevant effects of the educational process, to achieve positive dynamics of establishing the future SCA managers' social health formation in training and the effectiveness of future SCA managers' social health model in dual training.

Key words: professional training, future manager of socio-cultural activity, formation of social health, model, pedagogical conditions, dual form of education

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України

1. **Літвінова Т. В.** Сутність дефініції «соціальне здоров'я». *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки.* 2017. Вип. 1. С. 33-37.

2. **Літвінова Т. В.** Педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* Суми, 2020. № 8 (102). С. 207-219.

3. **Літвінова Т. В.** Здоров'язберігаючі технології формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. *Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки.* 2020. № 3. (36). Частина 2. С. 78-84.

4. **Літвінова Т. В.** Діагностико-результативний складник моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* Суми, 2020. № 9 (103). С. 391-402.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях

5. Liubarets V., Pavlenko D., **Litvinova T. V.** Education Process Digitalization in Sociocultural Activity Managers' Training. *Journal of education, technology and computer science.* Rzeszów, 2020. No 1(31). P. 30-35.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. **Літвінова Т. В.** Важливість складових соціального здоров'я студентської молоді. *Роль глобального туристського ринку в сучасній економіці* : матеріали XVI аспірантських та магістерських читань, 1 червня 2017 р. Київ : Вид-во КУТЕП, 2017. С. 46-49.

7. **Litvinova T. V.** Психолого-педагогические условия формирования психологического здоровья будущих менеджеров индустрии гостеприимства. *Innovative technologies in science and education. European experience* : proceedings of the II International Conference, 12–15 November 2018. Dneph-Helsinki, Finland, 2018. P. 143–146.

8. **Litvinova T. V., Verovkina Zh. L.** Health culture – a social phenomenon of professional training of future managers. *Global science and education in the modern realities* : conference proceedings, 26-27 August 2020. Washington, USA, 2020. P. 333-335.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

9. **Літвінова Т. В.** Методичні рекомендації навчальної дисципліни «Екологія людини» для студентів освітнього ступеню бакалавр спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». К. : Міленіум, 2017. с. 28.

10. **Літвінова Т. В.** Робоча програма «Вікова фізіологія та валеологія» для студентів освітнього ступеню бакалавр спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 19 с.

11. **Litvinova T. V.** Components of social health formation of future managers in the process of professional training. *Natural Science Readings*. 2019. No.1. Vol. 1. P.100–106.

12. **Літвінова Т. В., Любарець В. В.** Методичні рекомендації навчально-ознайомчої практики за програмою «Менеджмент індустрії

гостинності» для студентів II курсу за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня бакалавр. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 18 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	14
ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	26
1.1.Аналіз стану проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у науковому просторі.....	26
1.2.Тезаурус наукового дослідження: сутність, структура, характерні ознаки формування соціального здоров'я	44
1.3.Соціально-функціональна спрямованість професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності на формування соціального здоров'я.....	62
Висновки до першого розділу	76
Список використаних джерел до першого розділу	81
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ	94
2.1.Зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності до формування соціального здоров'я.....	94
2.2.Дуальна форма навчання як методичний інструментарій формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці	115
2.3.Модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці	127
Висновки до другого розділу	141
Список використаних джерел до другого розділу	145
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ	152
3.1. Реалізація дуальної форми навчання у підготовці майбутніх менеджерів СКД.....	152
3.2. Організація та методика проведення діагностико-констатувального етапу педагогічного експерименту дослідження.....	168

3.3.Аналіз результатів педагогічного експерименту	182
Висновки до третього розділу	189
Список використаних джерел до третього розділу	191
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	193
ДОДАТКИ	197

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВООЗ	–	всесвітня організація охорони здоров'я
ЗВО	–	заклад вищої освіти (вищий навчальний заклад)
ВО	–	вища освіта
ЄС	–	Європейський союз
ДВНЗ	–	державний вищий навчальний заклад
ІКТ	–	інформаційно-комунікаційні технології
ІС	–	інформаційні системи
ІТ	–	інформаційні технології
ДК	–	державний класифікатор
КВЕД	–	класифікація видів економічної діяльності
ООН	–	Організації Об'єднаних Націй
СКД	–	Соціокультурна діяльність
ЮНЕСКО	–	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, (англ.: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO)

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Трансформація організації вищої освіти в Україні пов'язується з новими викликами, що формуються, до розвитку держави в сучасних умовах, які мають значний вплив на державне управління та спонукають необхідність його всебічної модернізації. Система державного управління визначається як сукупність усіх видів діяльності держави, тобто всіх форм реалізації державної влади. В цілому на її функціонування здійснює вплив комплекс системних факторів, що виникають у різних галузях суспільного життя та позначаються на соціально-економічних процесах в країні. Відповідно соціальний розвиток тісно пов'язується з модернізацією державного управління та механізмом його реалізації.

Про потребу врахування соціального розвитку як соціокультурного фактора управління також свідчить звіт Світового банку за період 1996–2019 рр. «Індикатори Worldwide Governance», де критеріями оцінювання державного управління є шість позицій, що використовуються в управлінських, правових, політичних підходах, в техніці аналізу якості управління: думка громадян та підзвітність, політична стабільність та відсутність насильства, ефективність уряду, нормативна якість, верховенство права та контроль корупції. У той час критерії соціокультурного підходу, що мають віддзеркалювати сутність соціальних відносин у суспільстві, залишаються ще недостатньо вивченими і не враховуються в звіті світового рівня [114].

Соціально-культурне різноманіття стосується всіх аспектів культури особистості, які можуть впливати на взаємодію з іншими. Крім того, це може впливати на те, як працівники реагують на вимоги керівництва, виробничі вимоги та, в цілому, на політику управління та функціонування підприємства. Адже між ними існує різноманітність: національність, етнічна приналежність, релігійні переконання, соціальний рівень, рівень освіти, траєкторія

професійного розвитку, якість підготовки та рівень кваліфікації, практика навчання та професійної діяльності тощо.

Досвід показує, що різноманітності культурних традицій можуть призвести до непорозумінь та неякісної співпраці між членами трудового колективу (підприємства, закладу, компанії, установи тощо). Тому актуальним є здійснення акцентів у дослідженні розуміння та підвищення обізнаності про відмінності між культурними установками та покращення якості спілкування в командах. Що, у свою чергу, покладає відповідальність на менеджерів соціокультурної діяльності в їх неперервній освіті, підвищенні рівня професійних якостей, збереженні та зміцненні соціального здоров'я, що сприятиме політиці підприємства тощо.

Менеджери соціокультурної діяльності повинні характеризуватися системою спільних цінностей та переконань щодо управління безпекою в соціумі, які відобразатимуться в їх діяльності на робочому місці. Мета їх функцій полягає в забезпеченні безпечної професійної діяльності, шляхом пропаганди повсюдної організаційної культури безпеки; професійної культури на робочому місці, яка має пріоритет над іншими культурами.

Відповідно з'являються запити щодо формування потенціалу здоров'язбереження нації шляхом професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності, на яких покладається соціальна відповідальність в умовах екологічних ризиків. Значні очікування українців на якість та безпеку життя за результатами соціально-економічних трансформацій в соціальній, економічній, науково-технічній, освітній сферах залежать від системоутворюючих чинників формування здорового способу життя особистості, гармонії фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я особистості. Нині випускником вищої освіти повинен бути високоосвічений фахівець з творчим мисленням, креативним потенціалом і прагненням змінити на краще своє життя у соціокультурному просторі України.

В основу дослідження покладено такі нормативні документи, як: Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 років (2014); Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року (2016); Концепція розвитку системи громадського здоров'я (2016), в яких наголошується на необхідності збереження та зміцнення здоров'язбережувального потенціалу населення, збільшення тривалості активного життя, створення умов для культивування здорового способу життя.

З огляду на широкий спектр професіоналізації підготовки майбутніх управлінців соціокультурної сфери виникає потреба пошуку та впровадження відповідних концептуальних та інституційних засад формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, як складника трансверсальної компетентності (ЮНЕСКО, 2013), і спроможність забезпечити успішну реалізацію його в професійній діяльності. Соціальне й освітнє значення порушеної проблеми полягає в нагальній необхідності дослідження формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності (далі – СКД) у професійній підготовці.

У фундаментальних працях вітчизняних і зарубіжних учених розкрито сучасні положення вищої освіти (В. Андрущенко, О. Васюк, Н. Гузій, В. Жигір, М. Корець, Е. Лузік, О. Матвієнко, Н. Ничкало, В. Петрук, О. Романовський, О. Шапран та ін.); освіти сталого розвитку (Н. Рідей, Н. Титова та ін.), професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності (Н. Бахмат, Т. Дорошенко, В. Локшин, В. Любарець, Т. Скорик, Н. Терентьева та ін.); ціннісних орієнтацій молоді на здоровий спосіб життя (М. Амосов, Р. Баєвський, Ю. Бойко, Ш. Бюлер, Н. Колотій, Ю. Лісичин, А. Маслоу, В. Франкл та ін.); здоров'язбережувальної діяльності особистості в освітньому процесі професійної підготовки (О. Антонова, В. Бабич, Н. Башавець, Л. Безугла, О. Бойко, Д. Воронін, Р. Левін, Г. Мешко, Н. Поліщук, О. Яременко та ін.);

здоров'язбережувального навчання у закладах вищої освіти (Д. Вороніна, М. Гончаренко, Л. Жуковської, Н. Казначеева, В. Колбанова, В. Петленко, Л. Сущенко та ін.); формування здоров'язбережувальних компетентностей майбутніх фахівців (Н. Белікова, О. Домашенко, О. Дубогай, Л. Дудорова, Ю. Зенцова, Т. Кутек, О. Куц, М. Лехолетова, Т. Миронюк, Б. Максимчук, Є. Приступа, В. Приходько, І. Салук, М. Селезінка, І. Смолякова та ін.); вивчення проблеми соціального здоров'я (Т. Башкирева, С. Бордюг, І. Васильєва, Л. Горяна, С. Кириленко, В. Колесова А. Мишиної та ін.), впровадження трансверсальних компетентностей у європейський простір освіти та науки (S. Vorkarich, Renata Kerik, J. Gordon та ін.), формування трансверсальних компетентностей в умовах закладу вищої освіти (далі – ЗВО) (І. Безугла, В. Петренко та ін.), створення сприятливих умов для здоров'я (L. Anderson, L McIntyre, K. Mach, P. Patterson та ін.), зміцнення здоров'я людини (J. Corbin, E. Midema, G. Spencer та ін.), теорії здоров'язбереження (N. Clark, B. Zimmerman та ін.).

Встановлено, що формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці охоплює широкий спектр галузей науки та знань:

- філософії (загальні філософські основи здоров'яорієнтованого змісту професійної підготовки студентів-управлінців, філософські погляди і уявлення про природу людини та суспільства, філософські аспекти здоров'язбережувального навчання майбутніх менеджерів СКД на основі постнеокласичної методології);
- соціології (соціоекології, соціоекологічного моніторингу); психології (професійної, вікової, соціальної);
- культурології (традиції, звичаї, надбання, етикет); нутриціології та екотрофології (культура харчування, збалансованість харчування, дієтологія, енергетичні потреби різних вікових і професійних груп населення);

– рекреалогії та екології здоров'я (рекреаційно-дозвілєвої та екосистемної специфіки); репродуктивного та сексуального здоров'я, медичні заходи щодо профілактики здоров'я, культури та традицій сім'ї.

Актуальність і доцільність дослідження означеної проблеми потребує розв'язання низки суперечностей, а саме, між:

– неперервно поновлюваними потребами забезпечення збереження соціального здоров'я майбутніх СКД діяльності нової генерації та невисоким рівнем усвідомлення ними його вагомості та значущості для успішної професійної діяльності;

– необхідністю посилення соціальної здоров'язбережувальної компоненти у змісті вищої освіти студентів галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» та відсутністю організаційно-педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці;

– об'єктивною доцільністю формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД в умовах дуальної форми навчання та відсутністю необхідного науково-методичного забезпечення їх професійної підготовки у закладах вищої освіти (далі – ЗВО);

– рівнем розвитку мотивації до здоров'язбереження здобувачів вищої освіти та його важливим соціальним значенням для самореалізації та самоменеджменту з урахуванням потреб майбутньої професійної діяльності.

Актуальність обраної проблематики та визначені суперечності зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи

післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 30 грудня 2015 року) та уточнено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 29 листопада березня 2016 року).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці та експериментальній перевірці їх ефективності.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналітичний огляд стану розробленості проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці.
2. Теоретично обґрунтувати сутність та структуру явища «соціальне здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності».
3. Визначити критерії, показники та охарактеризувати рівні сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.
4. Розробити модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці з навчально-методичним супроводом.
5. Науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети відповідно до логіки дослідження на різних його етапах був використаний комплекс методів:

теоретичні:

- комплексного, системного та інтеграційного аналізу соціальної, філософської, педагогічної, психологічної, правової літератури, концептуально-порівняльного аналізу досвіду професійної підготовки менеджерів СКД – з метою аналізу розробленості проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці;
- системно-структурного аналізу й синтезу – для теоретичного обґрунтування сутності та структурних компонентів соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД;
- класифікації – з метою визначення критеріїв, показників та характеристики рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД;
- моделювання – для розроблення моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці з навчально-методичним супроводом;
- узагальнення та синтез – для наукового обґрунтування педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці;
- *емпіричні:* анкетування, опитування, бесіда, спостереження, тестування, педагогічний експеримент, узагальнення практичного досвіду науковців та освітян – з метою експериментальної перевірки ефективності

педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці;

- *статистичні*: математичні методи обробки і статистичного аналізу одержаних даних для перевірки достовірності результатів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягатиме в тому, що *вперше*:

- *науково обґрунтовано* та експериментально перевірено педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці (мотивація до соціальної здоров'язбережувальної відповідальності та соціальних наслідків прийняття управлінських рішень, свідомого вибору здорового способу життя на основі природоохоронних і моральних цінностей; забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, спрямованої на розвиток дбайливого ставлення до власного здоров'я та представників різних соціальних груп; створення сприятливого середовища здоров'язбереження соціокультурного простору у процесі організації дуальної форми навчання через включення майбутніх менеджерів СКД в соціальне проектування і реалізацію соціальних програм збереження здоров'я);

- *розроблено* модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці;

- *уточнено* сутність поняття «формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності» та «соціальне здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності»; структурні компоненти (мотиваційно-аксіологічний, гносеологічний, діяльнісно-вольовий) соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД;

- *удосконалено* критерії (ціннісно-особистісний, когнітивно-усвідомлюваний, професійно-діяльнісний), показники та рівні (достатній, середній, конативний) сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД; навчально-методичний супровід формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці;

– подальшого розвитку набули зміст, форми, методи та засоби формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці; положення про організацію аудиторного та позааудиторного освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні навчально-методичного супроводу, який включає: оновлений зміст модулів інтегративних курсів («Вступ до спеціальності», «Культурологія», «Соціальна екологія», «Екологія людини», «Професійна педагогіка», «Безпека життєдіяльності», «Вікова фізіологія та валеологія», «Соціокультурний менеджмент», «Рекреалогія», «Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки»); програми навчально-ознайомчої, педагогічної, інституційної, волонтерської, патронатної, семантико-функціональної та технологічної практик; програми стажування з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних чинників, які впливають на ефективність здорового способу життя особистості, її саморозвитку та самовдосконалення, що забезпечують формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД.

Основні положення дослідження можуть бути використані для широкого спектра спеціальностей з метою вдосконалення рівня сформованості соціального здоров'я у професійній підготовці майбутніх фахівців, а також у післядипломній освіті для підвищення кваліфікації менеджерів СКД.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес: Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (акт № 07-10/1205 від 23.10.2020 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 3861/1 від 15.12.2020 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12/99 від 28.12.2020 р.), Національного транспортного університету (довідка №

2151/01 від 30.12.2020 р.), *Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* (довідка № 144-А від 16.02.2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні наукові результати одержані особисто дисертантом. У опублікованому науковому виданні [5] автором обґрунтовано рекреаційно-естетичне та психолого-реабілітаційне відновлення інтелектуального та професійного потенціалу майбутніх фахівців, яке можна ефективно застосувати в різних сферах життя; у праці [8] виокремлено соціальний, психологічний та педагогічний підходи до аксіологічного аспекту культури здоров'я майбутніх менеджерів; у праці [12] автором розроблено рекомендації виконання індивідуальних завдань під час ознайомчої практики.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертаційної роботи викладені у доповідях на наукових, науково-практичних конференціях, зокрема на міжнародних: «Innovative technologies in science and education. European experience» (Helsinki, Finland, 2018), «Edukacja – Technika – Informatyka» (Rzeszów, Poland, 2019); «Global science and education in the modern realities : conference proceedings» (Washington, USA, 2020); всеукраїнської «Роль глобального туристського ринку в сучасній економіці: Матеріали XVI аспірантських та магістерських читань (Київ, 2017).

Результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності (2017-2019 рр.) та кафедри освіти для дорослих (2017-2020 рр.) Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Публікації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження висвітлено у 12 наукових публікаціях автора, серед яких: 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому періодичному зарубіжному виданні, 3 праці апробаційного характеру, 4 праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку

використаних джерел (187 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінки, із них основного тексту – 160 сторінок. Дисертація містить 13 таблиць та 8 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

1.1. Аналіз стану проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у науковому просторі

Реформи, що відбуваються в Україні останні десятиліття, змінили не тільки соціальні відносини, а й характер суспільного середовища, звичні принципи життєдіяльності, психологічну атмосферу суспільства, особистісні траєкторії розвитку громадян, а також якісне оцінювання соціального благополуччя. На разі всі зазначені аспекти відчутно загострилися – всесвітня пандемія COVID-19 вплинула на зміни в суспільних відносинах, психологічну атмосферу та, в цілому, на цінності соціуму.

Відповідно до означеного, Н. Рідей [77] підкреслює необхідність та важливість завдання соціальних вимірів, що дозволяють оцінити соціальне самопочуття людини, зокрема майбутнього менеджера СКД, в умовах нестабільності, виявити домінуючі тенденції соціального благополуччя, отримати інтегральну оцінку всіх умов його життєдіяльності, оцінити стан майбутнього спеціаліста в соціальному, освітньому, соціокультурному, правовому, економічному та політичному сьогоденні.

Одним з найважливіших показників здорового потенціалу нації викоремлюється стан здоров'я молоді. Слід зауважити, що методологічні проблеми збереження здоров'я в постіндустріальному суспільстві вже було представлено в положеннях, які розроблені у: Статуті ВООЗ (1948), матеріалах Першої Глобальної конференції щодо зміцнення здоров'я (Оттава, 1986), Конвенції про права дитини (1989), у Декларації «Здоров'я-21: Основи

політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні ВООЗ» (1998), Шостій Глобальній конференції зі зміцнення здоров'я «Політика і партнерство в інтересах дій: рішення проблем, пов'язаних із детермінантами здоров'я» (Бангкок, 2005), Європейській стратегії «Здоров'я і розвиток дітей і підлітків» (2005), матеріалах сесії Асамблеї ВООЗ «Сприяння зміцненню здоров'я у глобалізованому світі» (2007).

Вагомим для розгляду предмету дослідження є прийняття Оттавської Хартії (Оттава, 1986), яка стала орієнтиром в сучасній діяльності із проблем здоров'я та здоров'язбереження для світового співтовариства. Ґрунтовним впливом для дисертації стали Аделаїдські рекомендації (Австралія, 1988) щодо значення місця здорового способу життя у процесі політичних новоутворень.

Важливими для авторського дослідження також стали результати Міжнародних конференцій, які були проведені під егідою ВООЗ в кінці ХХ століття в Австралії (1988), Швейцарії (1989), Швеції (1991), Індонезії (1997), Мексиці (2000) та були присвячені проблемам покращення здорового способу життя. Цінними для дослідження проблем підготовки менеджерів соціокультурної діяльності можна вважати Рекомендації Сундсвальської заяви (Швеція, 1991) Міжнародного валютного фонду і Світового банку для розроблення політики кредитування держави, за якими розпочали розглядати стан здоров'я населення країни та активність у напрямі формування здорового способу життя як один із важливих соціально-економічних чинників розвитку країни. Зазначені міжнародні документи пролонгують важливість освітньої діяльності у піклуванні формуванні громадського здоров'я.

Державна політика України спрямовується на збереження та зміцнення здоров'я нації, про що свідчить законодавча база, відповідні програми та проекти. На державному рівні прийнято низку документів, які стимулюють вищі навчальні заклади, а саме: Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова – активність – здоровий

спосіб життя – здорова нація» [66]. Рекомендації щодо підвищення рівня навчально-виховної роботи з фізичного виховання у закладах освіти, (2015 р.), Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2015 р.), Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2025 років (2014); Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року (2016); Концепція розвитку системи громадського здоров'я (2016) Національній програмі «Репродуктивне здоров'я», Міжгалузевій комплексній програмі «Здоров'я нації», Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, Законі України «Про вищу освіту». У програмно-нормативних документах наголошується на необхідності збереження та зміцнення здоров'язбережувального потенціалу населення, збільшення тривалості активного життя, створення умов для культивування здорового способу життя.

Слід погодитись із О. Федько, в тому, що мотивація до здорового способу життя полягає у комплексності, системності та цілеспрямованості діяльності громадських організацій, сім'ї, органів державної влади та місцевого самоврядування, інших соціальних інститутів та науковців, спрямованою на формування, збереження, зміцнення, відновлення здоров'я молодого фахівця [86].

Потреба теоретичного аналізу наукових здобутків проблеми дослідження формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у процесі їх професійної підготовки підкріплюється важливим аспектом – необхідністю вивчення генезису становлення феномену соціального здоров'я у наукових розробках сучасності.

У науковій роботі О. Сивіцька зосередила основну увагу на розробці педагогічної системи формування індивідуального соціального здоров'я, яка, є єдністю медико-профілактичного, корекційно-розвиваючого, психолого-педагогічного, соціально-адаптаційного та освітнього аспектів життєдіяльності, що забезпечує оптимальні умови для формування здорового

способу життя та реалізації розроблених спеціалістами індивідуально орієнтованих оздоровювальних програм [80].

У галузі соціальних наук дослідниця О. Рагімова пропонує комплексну програму та концепцію соціального здоров'я, які відображають стан та динаміку суспільного розвитку [76], що в свою чергу, може слугувати певним фундаментом стосовно подальших досліджень у контексті проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД [76].

Проблему соціального здоров'я підлітків в роботі Е. Піднебесна зосереджує увагу на концептуальній, методологічній та технологічній складових зазначеної проблеми. Авторкою розроблено концепцію соціального здоров'я, розкрито теоретичну модель формування соціального здоров'я підлітків у освітньому процесі, визначенні та обґрунтуванні педагогічні умови у зазначеному контексті, пропоновані відповідні рекомендації щодо створення системи формування соціального здоров'я підлітків у освітньому процесі [74, 52].

Стосовно проблеми формування соціально здорових школярів у рукописі «Соціально-керівні механізми формування соціального здоров'я здобувачів освіти», виконаного в галузі соціологічних наук дослідницею О. Курашкіною, пропонуються певні механізми формування соціального здоров'я здобувачів освіти ЗСО, а також шляхи їх удосконалення. Практичний інтерес для авторського дослідження також складає запропонована авторкою «концепція інтеграції фізичного і соціального здоров'я» [54]. Фізичне і соціальне здоров'я взаємопов'язані, тому, на наш погляд, такий підхід є перспективним в контексті подальших досліджень відповідно проблеми формування соціально здорових майбутніх менеджерів СКД.

Резюмуючи вище зазначене, зауважимо, що в дослідженнях в основному вивчають формування індивідуального соціального здоров'я дітей та підлітків. Навіть серед дисертаційних студій, не зважаючи на підвищення інтересу з боку науковців до вказаної проблеми, кількість наукових робіт,

особливо, що стосуються формування соціального здоров'я молодого покоління є достатньо незначною.

Дослідження соціального здоров'я населення, так і проблеми формування соціального здоров'я особистості, переважна частина робіт підготовлена російськими вченими. Між тим, якщо проблеми соціального здоров'я населення досліджувались переважно соціологами, то проблема індивідуального соціального здоров'я вивчається більше педагогами та, в окремих випадках, ученими в галузі психологічної науки, що, безперечно, є достатньо важливим в контексті нашої роботи.

Зазначений феномен В. Бабич констатує [5], що в основному термін «соціальне здоров'я» досліджували як «соціальне здоров'я населення (суспільства) та індивідуальне соціальне здоров'я (соціальне здоров'я особистості)».

У цілому наукові розвідки визначають дефініцію «соціальне здоров'я» майбутніх менеджерів СКД в рамках різних галузей наук: медиків, психологів, соціологів, філософів, економістів, політологів. Відповідно, що всі ці дослідження присвячені категорії «соціальне здоров'я» лише як фізіологічні функції організму людини, функції організації, корпорації, господарського товариства, підприємства, колективу, бізнесу взагалі.

Проблематиці здорового способу життя також приділяється увага медиків. Так, зокрема, відомий академік М. Амосов [2, с. 154.] наголошує, що «... неправильна поведінка людей є більш частою причиною їхніх хвороб, ніж зовнішні впливи або слабкість людської природи..., щоб стати здоровим, потрібні власні зусилля, постійні й значні...», підкреслював важливість життєдіяльності особистості в матеріальній та морально-духовній сферах. У свою чергу, В. Бобрицька наголошує, що «...здоровий спосіб життя – це запорука самореалізації особистості, її життєвого успіху і щастя...» [10].

Комплекс методик для дослідження психологічного здоров'я менеджерів, розроблений А. Шевченко, полягає у поєднанні трьох груп методик, які дають можливість діагностувати [90] (Рис.1.1):

- особливість психологічного здоров'я менеджерів;
- взаємозв'язок між рівнем розвитку психологічного здоров'я менеджерів та чинниками мезорівня (психологічні, організаційно-педагогічні характеристики та організаційно-функціональні);
- взаємозв'язок між рівнем розвитку психологічного здоров'я менеджерів та чинниками мікрорівня (соціально-демографічні, особистісні, організаційно-професійні характеристики).

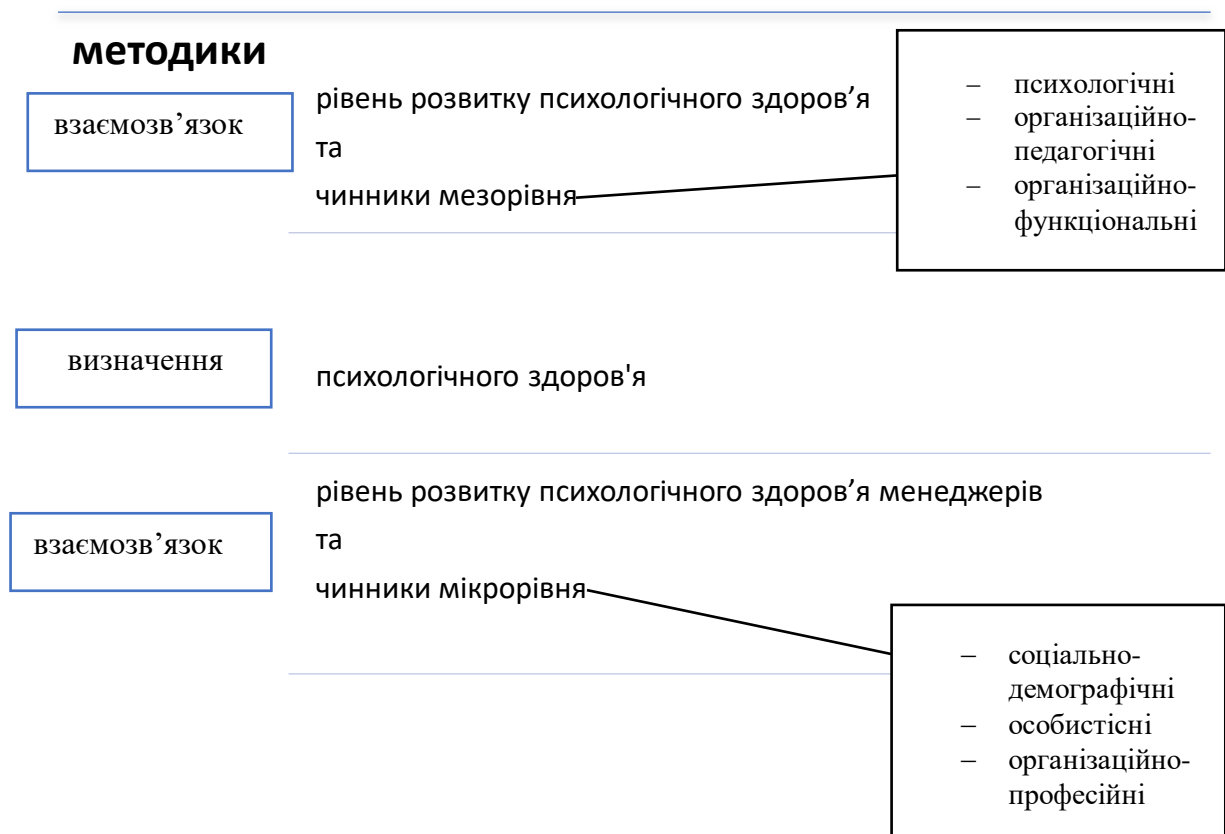

Рис.1.1 Комплекс методик дослідження психологічного здоров'я менеджерів (за А. Шевченко)

Важливо підкреслити, що вивчення організаційно-професійних аспектів складної динамічної взаємодії між роботою і здоров'ям людини нині виступають одним із пріоритетних напрямів досліджень «соціального здоров'я», при цьому в ієрархії організаційних цінностей феномен здоров'я розглядається не лише як базова умова ефективності професійної діяльності, але і як своєрідний продукт її розвитку.

Окремі аспекти необхідності вдосконалення здоров'язбережувального навчання у системі професійної освіти майбутніх менеджерів виокремлює О. Завидовська. Вона також розкриває основні компоненти базової педагогічної технології формування готовності зазначених фахівців до створення здоров'яорієнтованого середовища організації [37].

Найбільше фундаментальних праць вітчизняні дослідники присв'ятили ціннісним орієнтаціям молоді на здоровий спосіб життя (Р. Баєвський, Ю. Бойко, Ш. Бюлер, Н. Колотій, Ю. Лісичин, А. Маслоу, В. Франкл та ін.), вивчення проблеми соціального здоров'я (Т. Башкирева, С. Бордюг, І. Васильєва, Л. Горяна, С. Кириленко, В. Колесова А. Мишиної та ін.).

Зарубіжні розвідки наукових досліджень феномен «соціальне здоров'я» зосереджені на аспектах створення сприятливих умов для здоров'я (L. Anderson, L McIntyre, K. Mach, P. Patterson та ін.), проблемах зміцнення здоров'я людини (J. Corbin, E. Midema, G. Spencer та ін.) та теорії здоров'язбереження (N. Clark, B. Zimmerman та ін.).

Уперше феномен соціального здоров'я ми знаходимо у галузі соціологічних наук, у дисертаційному дослідженні Т. Большової (1997 р.), предметом дослідження якої визначена проблема організації інституту соціальної роботи у напрямку покращення соціального здоров'я. Авторка у своїй роботі подає соціальний аспект проблематики зосереджуючи увагу на принципах соціальної роботи: вивчення родових ознак соціальних явищ; порівняння соціальних відносин; розвиток взаємовідносин соціальних

суб'єктів на основі ініціативи, творчості та інтеграції; принцип координації, комплексності соціальної роботи; розвитку системи стимулів та ін.) [16].

Отже, у науковій літературі термін «соціальне здоров'я» має надзвичайно широке застосування, включаючи в себе безліч явищ індивідуального та громадського характеру.

Однак, розуміння індивідуального здоров'я, в свою чергу, довгий час зводилося до характеристик фізичного і психічного стану людини. Але в міру еволюції цього поняття все сильніше став викристалізовуватися його соціальний аспект. Найбільш яскраво це виразилося у визначенні Всесвітньої організації охорони здоров'я та її Статуті: «Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів» [27]. В цьому визначенні закладається позиція, відповідно до якої здоров'я людини – це не тільки медико-біологічна, а й соціальна категорія, де соціальні характеристики на рівних з фізичними та психічними виступають компонентами індивідуального здоров'я.

У контексті студентства закладів вищої освіти (ЗВО) додатковим аргументом на користь позитивного трактування його соціального здоров'я стало, зокрема, дослідження Є. Цикалюк, яке показало, що серед здобувачів вищої освіти 1-4 курсів не було виявлено таких, кого можна було б віднести «до категорії, яка характеризується соціальною хворобою» [41].

Соціальне здоров'я в суспільному плані – стан сукупного фізичного, психічного, інтелектуального, соціального, духовно-морального й репродуктивного здоров'я населення, критеріями якого є статистичні показники благополуччя життя та гармонійного розвитку суспільства: рівень життя більшості громадян, середньої тривалості життя, смертності й народжуваності, дотримання принципів соціальної справедливості, тенденції розвитку науки та культури [1]. У цьому випадку соціальне здоров'я є міждисциплінарною сферою, яка розглядає проблему здоров'я виходячи з

макроперспективи (система, община тощо); йдеться про системний підхід, тобто про населення в цілому.

У розділі «Онлайн-курсів» «Освіта на основі життєвих навичок» [79] здоров'я позиціюється, як преамбула Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), у п'ятивимірну модель: фізичного, соціального, емоційного, інтелектуального, духовного благополуччя, кожен з яких є важливим для загального благополуччя людини (Рис.1.2).

У преамбулі Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) зазначено, що «здоров'я – це не лише відсутність хвороб або фізичних дефектів, а стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя» (ВООЗ) [81].

Розглянемо базові показники фізичного, психічного та соціального благополуччя, які тісно взаємопов'язані і саме в цьому важливість зберігати рівновагу всіх аспектів благополуччя.

Рис.1.2 Схема загального благополуччя особистості (ВООЗ) [81].

Фізичне благополуччя охарактеризовує рівень розвитку та функції органів в системі організму людини з базовими показниками в роботі серця, стані імунної системи та здатності засвоєння організмом кисню. Це відображається на фізичному стані: чиста гладка шкіра, здорові зуби, блискуче, міцне волосся, рухливі суглоби, пружні м'язи, здорове серце, – в свою чергу впливає на відчуття бадьорості протягом дня, та високу працездатність. Значення фізичного благополуччя у професійній діяльності майбутніх менеджерів СКД полягає у забезпеченні енергії для продуктивної професійної діяльності, полегшенні адаптації у соціокультурному середовищі, допомагає виживати в екстремальних ситуаціях. Тримавши себе у відмінній фізичній формі майбутній менеджер СКД має всі шанси захиститися від інфекцій і уникнути травм. Тому важливо вміти будувати особисту траєкторію завантаження організму та організацію повноцінного відпочинку, особистого регулярного догляду за фізичним станом.

Не менш важливим для емоційного перевантаження є формування соціокультурного середовища, що відтворює: залежність від стресових станів, засвоєння потоків інформації, її сприйняття та вирішення професійних ситуаційних задач, що сприяє до забезпечення психологічного благополуччя майбутніх фахівців СКД. Психологічне благополуччя полягає у відчутті психологічної рівноваги, маємо на увазі гармонійну організацію психіки та її можливість адаптації до стресових станів. Майбутні менеджери СКД з високим рівнем психологічної рівноваги демонструють: позитивну самооцінку, яка тісно пов'язана зі здатністю керувати своїм життям;

- послідовністю і передбачуваністю, які відображають сформованість характеру;
- цілеспрямованістю, яка опозиціонує позитивне бачення майбутнього та у потребі самореалізації;
- самостійність (незалежність), а саме забезпечення умінням адаптовуватись та приймати відповідні рішення;

– комунікативна єдність з іншими людьми, яке наповнює сенсом життя , що надає стабільності.

Психологічно врівноважені майбутні менеджери СКД здатні прийняти розумне рішення, керуючись моральними цінностями і відповідальністю.

Майбутні менеджери СКД є соціальними особами, їх професійна діяльність побудована на взаємодії з окремими громадянами та суспільством в цілому, тому важливість соціального благополуччя полягає: у соціальній адаптованості з її здатністю ефективно спілкуватися та налагоджувати здорові міжособистісні стосунки; адаптуватися до соціальних норм і правил, що існують у суспільстві; взаємодіяти з державними інституціями.

Соціально-благополучні майбутні менеджери СКД: видрізняються розвиненими комунікативними навичками, умінням слухати, комунікабельністю, униканням непорозумінь; демонструють толерантність та повагу до співрозмовника, приязні у спілкуванні викликаючи повагу до себе; у ході вирішення конфлікту дбають про інтереси всіх сторін, здатні піти на компроміс, легко знайомляться, уміють тримати психологічну дистанцію; уміють дружити, дбають про приязні родинні стосунки; уміють працювати в команді та надавати допомогу; здатні мотивувати і переконувати, мають бути лідерски якості.

Ще 1996р. Ф. Гутцвіллер і О. Жанрі (Gutzwiller & Jeanneret, 1996) виділяли коло завдань для соціального здоров'я, розв'язання яких сприятиме збереженню здоров'я людей, а саме [113, С. 23–29]:

- створювати соціальні умови;
- формувати умови навколишнього середовища;
- створювати санітарне забезпечення.

За джерелами (Troschke, Hoffmann-Markwald & Haerberlein, 1993; Lee & Rahman, 1997), завданнями соціального здоров'я є завчасне попередження , а краще профілактика здоров'я, також зміцнення здоров'я для продовження життя [95]. Сферу фізичного та психологічного здоров'я професійно

заповнюють кадри спеціалістів клінічної психології та фахівці з психології здоров'я. Соціальне здоров'я ж поки є полем дослідництва та пропагандистської практичної діяльності, яке не ідентифікується з окремою професією. Проте формування соціального здоров'я вже починають активно впроваджувати в освітнє середовище різні напрями у післядипломному навчанні фахівців, котрі закінчили різні вищі школи.

Дослідники у визначенні явища «соціальне здоров'я» передбачають [49]:

- соціальну значимість тих чи інших захворювань у міру їх поширеності; економічних утрат, що ними викликаються (тобто загрози для існування популяції чи страху перед такою загрозою);
- вплив суспільного ладу на причини виникнення хвороби, характер їх протікання та вихід (тобто можливості вилікування або смерті);
- оцінювання біологічного стану певної частини чи всієї людської популяції на основі інтегрованих (агрегованих) статистичних показників, які складають так звану соціальну статистику.

Соціальне здоров'я особистості знаходить висвітлення в наступних характеристиках [49]:

- «адекватне сприйняття соціальної дійсності»;
- «інтерес до навколишнього світу»;
- адаптація у соціокультурному просторі;
- «спрямованість на суспільно корисну справу»;
- «культура споживання, альтруїзм, емпатія, відповідальність перед іншими, безкорисливість, демократизм у поведженні».

Узагальнюючи можна стверджувати, що соціальне здоров'я є станом оптимального поєднання гармоній:

- особистості;
- діяльності;
- комунікації.

«Соціальне здоров'я людини» характеризує гармонійний та своєчасний процес соціалізації особистості, яка полягає в переході від самосприйняття, рефлексії, самооцінки, самоствердження до самоусвідомлення, соціальної відповідальності, інтеріоризованих соціальних мотивів, потреби в самореалізації своїх можливостей, суб'єктивного усвідомлення себе самостійним членом суспільства, розуміння свого місця і призначення. Показниками соціального здоров'я є рівень оволодіння особистістю соціальним досвідом, усвідомлення себе в суспільстві, бачення себе в інших, готовність до відповідальної діяльності й участі у суспільних взаєминах. Проте, варто відзначити, що соціальне здоров'я особистості перебуває у взаємозалежності зі здоров'ям суспільства.

Для не сформованого «соціального здоров'я» характерні ознаки психічного нездоров'я та неблагополуччя, які полягають у несприятливих властивостях особистості є: «залежність від шкідливих звичок; відхід від відповідальності за себе; втрата віри в себе, свої можливості; духовне нездоров'я».

Психічні стани нездоров'я звичайно мають низький рівень чуттєвості; безпричинну злість; ворожість; ослаблення інстинктивних почуттів; підвищену тривожність. У сфері психічних процесів частіше згадуються: неадекватне сприйняття самого себе, свого – Я; неорганізованість мислення; стереотипність мислення; нелогічність; зниження когнітивної активності; підвищена навіюваність; некритичність мислення. Дезінтегровість особистості властиві: втрата інтересу, любові стосовно близького; пасивна життєва позиція. У самоврядуванні вона вирізняється неадекватністю самооцінки; ослабленим або не виправдано гіпертрофованим самоконтролем; нерозвиненістю волі. Соціальне неблагополуччя у неї проявляється в неадекватному сприйнятті та відображенні дійсності; конфліктності, ворожості; дезадаптивній поведінці; егоцентризмі (що виливається в

жорстокість і безсердечність); прагненні до влади (як самоціль); накопиченні негативних емоційи ін.

Соціальне середовище впливає на психічне здоров'я та поведінку особистості, оскільки воно [7, 146–147; 9]:

- формує уявлення про те, які види поведінки корисні, а які шкідливі для здоров'я; на цій основі конструюється як саморуйнівна, так і самозберігаюча поведінка індивіда;

- представляє знання про технічні досягнення, які можна використовувати для збереження і зміцнення здоров'я, для лікування захворювань;

- транслює когнітивні схеми, на основі яких суб'єктивні прояви соматичного та психічного дискомфорту, біль усвідомлюються як симптоми хвороби;

- утримує соціальну – сітку, тобто канали неформальної комунікації, за якими людина може отримати пораду щодо свого хворобливого стану;

- пред'являє експектації (очікування), які виконують функцію регулятивних норм при прийнятті соціальної ролі хворого;

- має доступні для індивіда спеціалізовані інститути, місія яких полягає у збереженні й укріпленні здоров'я, легітимізації статусу хворого, наданні професійної допомоги.

Як спостерігається, існує тісний взаємозв'язок між структурними та динамічними чинниками соціуму, які впливають на здоров'я його членів, так і окремі індивіди визначають рівень здоров'я соціуму в цілому. На деякі з цих чинників ми можемо впливати повністю, на інші – лише частково, на решту не маємо жодного впливу.

Науково доведено вплив спадковості майже на всі аспекти фізичного і психічного здоров'я. Спадковість – це те, що біологічно передається людині від батьків: колір очей, форма носа, зріст, особливості статури тощо. Однак це не знімає відповідальності кожного за своє здоров'я. Навпаки, ті, хто

успадкував схильність до певного захворювання (наприклад, діабету), мають вести такий спосіб життя, щоб знизити ймовірність його виникнення.

Окрім фізичного здоров'я, спадковість впливає на базові інтелектуальні здібності й таланти – у спорті, музиці, образотворчому мистецтві.

Важливим чинником охорони здоров'я є якість і доступність медичних послуг. У кризових ситуаціях він є надто вирішальним, проте набагато важливіше запобігти проблемам зі здоров'ям, тобто більше уваги приділяти профілактиці. Недаремно британці мають популярний вислів, що фунт профілактики кращий за тонну ліків.

Однак, навіть прихильники здорового способу життя не в змозі повністю компенсувати вплив несприятливих кліматичних умов, забрудненого повітря, підвищеного рівня шуму, радіації чи наслідків соціальних потрясінь.

Примітно, що з-поміж природних чинників на здоров'я людей найбільше впливають несприятливі погодні умови. Наприклад, влітку зростає ризик для людей із серцево-судинними захворюваннями, а восени і взимку збільшується кількість тих, хто захворів на застуду і грип. Ризикують і ті, хто потрапив у зону стихійного лиха: землетрусу, виверження вулкана, посухи чи повені.

Негативно впливає технічний прогрес, наслідком якого є техногенні аварії, що загрожують життю і здоров'ю людей. Сукупний ефект техногенних забруднень (хімічних, радіаційних, шумових) впливає на кожного, хто живе у забруднених зонах або вживає вирощені у них продукти. Досягнення технічного прогресу доступні нам у форматі технологій. Сучасні медичні технології у діагностиці та лікуванні серцево-судинних захворювань, ВІЛ-інфекції допомагають багатьом людям жити довше і мати кращу якість життя. Інші технології – пастеризація молока, дезінфекція у лікарнях, вакцинація – суттєво зменшили поширення інфекційних захворювань. Існують технології очищення викидів промислових підприємств, що уможливають зниження рівня забруднення довкілля. Однак розвиток технологій може і негативно

позначатися на здоров'ї. Механізми та автомати майже повністю звільнили людину від фізичної праці. Нині багато хто провадить малорухливий спосіб життя: сидить на роботі, користується транспортом замість того, щоб ходити пішки, удома відпочиває перед телевізором або грає в комп'ютерні ігри. Рівень фізичної активності таких людей дуже низький, і у них виникають проблеми зі здоров'ям.

Важливим чинником підтримання психологічної рівноваги є соціальне середовище – сприятливе оточення, як є невід'ємною складовою професійної діяльності майбутніх менеджерів СКД. На формування здоров'я суспільства впливає соціальні чинники культури (особливості національної кухні, народні традиції, релігія та ін.) та засоби масової інформації (ЗМІ) (телебачення, Інтернет, радіо, газети, журнали), вирішальна роль якої у полягає у формуванні громадської думки.

Необхідність соціального здоров'я підкреслює, що людина – творіння суспільна, саме соціум впливає на здоров'я особистості. Виховання і вплив навколишнього середовища можуть бути як позитивним, так і негативним віддзеркаленням стану соціального здоров'я особистості в суспільстві, що відображається на регресі формування особистості.

Велике значення для збереження здоров'я людини має спосіб її життя. Кожна з соціальних груп має свої відмінності в способі життя, свої цінності, установки, зразки поведінки. Здоровий спосіб життя з точки зору фахівців – це гармонійний режим поєднання особистої і професійної діяльності. Спосіб життя людини включає три категорії: рівень життя, якість життя і стиль життя.

Рівень життя – ступінь задоволення основних матеріальних і духовних потреб: можливості споживання тих чи інших продовольчих і промислових товарів, забезпеченість охороною здоров'я, житловими та культурними умовами, тобто кількісний аспект задоволення потреб.

Якість життя відображає ступінь задоволення змістовних потреб (мотивації життя, комфортність праці і побуту, якість харчування та умови прийому їжі, якість одягу, житла тощо), які проявляються в можливості самоствердження, самовираження, саморозвитку і самоповаги.

Стиль життя – це певний тип поведінки особистості або групи людей, що фіксує стійкі відтворювані риси, манери, звички, смаки, схильності, що характеризують її відносну самостійність і здатність побудувати себе як особистість у відповідності з власними уявленнями про повноцінного, змістовного в духовному, моральному і фізичному відношенні життя.

Здорова людина більш конкурентоспроможна на ринку праці та має більше переваг при працевлаштуванні. Стан здоров'я людини впливає на професійний вибір, становлення і кар'єру, розвиток особистості.

У загальному вигляді соціальне здоров'я детерміноване характером і рівнем розвитку головних сфер суспільного життя. Соціальний аспект професії є дуже вагомим, бо саме професійна діяльність людини та успіхи в цій сфері визначають її соціальний статус. Тобто праця є одним із способів самореалізації, що впливає на здоров'я.

Тому вважаємо, що задоволенням професійною діяльністю є важливим показником соціального здоров'я людини, від якого залежить стан функціональних систем організму, що визначають самопочуття, рівень працездатності.

Соціальне здоров'я та професійна діяльність майбутніх менеджерів СКД взаємопов'язані, вони обумовлюють один одного. Необхідно враховувати вимоги, які висуває до організму майбутня професія, власний стан здоров'я та можливий вплив на нього виробничих факторів:

- професійна діяльність повинна не тільки не поглиблювати ті відхилення в стані здоров'я, що вже є, а й сприяти їх коригуванню;
- максимальний коефіцієнт професійного здоров'я залежить від темпераменту особистості й індивідуального стилю професійної діяльності;

– необхідно обирати професію, що максимально відповідає стану здоров'я, враховуючи місце, умови праці та вимоги до персоналу.

Управлінська діяльність потребує лідерських якостей майбутнього менеджера СКД, який повинен бути взірцем у соціокультурному професійному середовищі, створювати здоровий психологічний клімат команди, формувати готовність кожного її члена до відповідального ставлення до здоров'яєбереження свого стану та соціального здоров'я підприємства.

Саме здатність майбутніх менеджерів СКД бути лідером стає ознакою відповідності вимогам сучасного соціуму. Вирішення цього завдання покладається саме на ЗВО. Проте, здобувачі освіти не мають змоги набути лідерських характеристик, якщо є просто спостерігачами за суспільними процесам або дізнаються. Вони повинні бути занурені в наближені умови до професійної діяльності та залученими до всіх процесів, здобуваючи власний досвід формувати ставлення до здоров'я як пріоритетної цінності в соціумі.

У ході наукового пошуку ми з'ясували, що соціальний аспект професійної діяльності майбутніх менеджерів СКД є дуже важливим, бо психологічний клімат, дотримання правил робочого дня та відпочинку, комфортабельні умови праці та досягнення в професійної діяльності є вагомими чинниками збереження соціального здоров'я гармонійно-розвинутої особистості. Соціальне здоров'я є доволі рельєфним показником, який відображає актуальний стан як менеджера СКД та закладів соціокультурної сфери так і тенденції розвитку українського суспільства.

1.2. Тезаурус наукового дослідження: сутність, структура, характерні ознаки формування соціального здоров'я

У попередньому параграфі уточнено, що стрімкий розвиток суспільства зумовлює більш високі вимоги до розвитку особистості та її здоров'я. В умовах техногенно зміненого довкілля, забрудненого багатьма шкідливими для організму елементами фізичного, хімічного та біологічного походження, величезним обсягом різноманітних негативних психоемоційних впливів як в побуті так і в професійній діяльності особистості непросто зберегти здоров'я. На збереження здоров'я впливають різні фактори: спадковість, стан навколишнього середовища, якість життя, традиції соціуму, якість медичного обслуговування тощо.

Сформувати у свідомості кожної особистості ставлення до здоров'я як пріоритетної цінності в соціумі, навчити формувати здоров'язберігаючу компетентність в умовах освітнього середовища майбутньої професійної діяльності – ці завдання можна вважати першочерговими у підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Аналіз наукових робіт вчених в основному показує «здоров'я» як цілісну модель з його компонентами: медичним, фізичним, психоемоційним, соціальним, духовним, професійним [3; 7; 7; 11; 16; 23; 26; 55; 82]. Саме здоров'я майбутніх менеджерів видозмінюється відповідно до розвитку соціуму. Здоров'я полягає в гармонії всіх систем організму особистості та взаємодії його із середовищем для оптимального функціонування у різних сферах життя.

Рівень здоров'я особистості залежить від рівня здоров'я соціуму, який визначається за багатьма параметрами: соціокультурними, психоемоційними, матеріальними, професійними, фізичними. Законом України «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти в Україні та ін. нормативними документами наголошено, що потреба у здоров'ї є

основоположною в системі життєвих цінностей кожної особистості, без задоволення якої не можлива її самоактуалізація.

Здоров'я особистості в будь-якому суспільстві і за будь-яких соціально-економічних і політичних умов є актуальною проблемою і предметом першочергового значення, так як воно визначає майбутнє країни, а саме генофонд нації, науковий та економічний потенціал суспільства.

Для точності й вичерпності аналізу дослідження у контексті формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД вважаємо за першорядне досягти однозначності в тлумаченні загальних понять, адже саме це є визначальним завданням у межах обраної наукової розвідки.

Поняття тезаурус тлумачиться, як опис знань із певної предметної галузі й розглядається як «повний систематизований склад інформації (знань) та установок у тій чи іншій галузі життєдіяльності, який дає змогу орієнтуватися в ній» [58]. Тезауруси використовують у багатьох галузях, передусім гуманітарних, тезаурусний підхід активно розробляється у вітчизняній і зарубіжній педагогіці [21].

У нашому дослідженні тезаурус передусім репрезентує термінологію з обраної мети та відповідних завдань, що дає підстави осмислити статус «соціального здоров'я» та розкрити зв'язки міжгалузевих знань. В тезаурусі нашого дослідження ми дефініції групували за тематичним принципом у ієрархічному упорядкуванні: від загального до конкретного [19].

Відомі психологи характеризували здоровий стан особистості вільним перебігом енергії і виокремлювали важливість психоемоційного компоненту здоров'я:

- З. Фрейд вважав, що психологічно здорова людина – це та, що здатна узгодити принцип задоволення з принципом реальності [57];
- К. Юнг наголошував на можливості здорової особистості асимілювати зміст свого несвідомого і бути вільною від захоплення яким-небудь архетипом [57];

– В. Райх вважав невротичні і психосоматичні порушення є наслідком застою біологічної енергії [57].

Аналіз дефініції «здоров'я особистості» у науковій літературі пропонується з медичної, біологічної, філософської, соціальної, економічної категорії. Л. Сущенко [82], розглядає здоров'я як цілісний, складний феномен організму швидко й своєчасно адаптуватись до соціокультурних та природних змін середовища з його компонентами: фізичним, психічним, духовним, соціальним.

«Здоров'я особистості» залежить від самореалізації в соціумі (взаємодія особистості та соціуму «Я – Інші»), позитивній самооцінці (позитивне самоствалення, мислення; прийняття себе, свого образу «Я – Я») та саморегуляції (прийняття особистої відповідальності за свої вчинки, емоційно-вольова регуляція, самоконтроль, осмислення власного життя).

Духовне здоров'я є відображенням духовної культури людства, залежить від духовного світу особистості: моралі, етики, релігії, освіти, мистецтва, науки. Духовне здоров'я є головним джерелом життєвої сили й енергії людини. Соціальне здоров'я залежить від економічних чинників, його стосунків із сім'єю, із структурними одиницями організацій, через які відбуваються соціальні зв'язки – безпека існування, соціальний захист, охорона здоров'я, праця, побут, відпочинок. У реальному житті всі чотири компоненти – фізичний, психічний, духовний та соціальний – діють одночасно і впливають на спосіб життя майбутнього менеджера. Здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності людини, що пов'язаний з уявленнями про соціальну цінність здоров'я.

Американський психолог А. Маслоу [61], який є одним з представників гуманістичного спрямування, вважає, що здорова людина – це перш за все людина щаслива, що живе в гармонії з собою, не відчуває внутрішнього розладу, захищається, але не нападає першою ні на кого і ін. Маслоу сформулював і основні потреби здорової людини: фізіологічні потреби;

потреба в безпеці; потреба в прихильності і любові; потреба в повазі; потреба в самоактуалізації, тобто в вираженні властивих особистості здібностей.

Поняття «здоровий спосіб життя» інтегрує взаємозв'язок способу життя й здоров'я людини, об'єднує всі умови, особистісні якості, процеси, тобто все, що допомагає нормальному функціонуванню людини в професійній, суспільній, побутовій сферах, а також виражає ставлення людини, її орієнтири щодо розвитку та поліпшення індивідуального й суспільного здоров'я. Здоров'я має бути найпершою потребою людини, але задоволення цієї потреби має складний, зумовлений характер і не завжди сприяє досягненню потрібного результату.

Категоріями здорового способу життя є: рівень, якість та стиль життя, де рівень життя відносимо до економічної категорії вираженою задоволенням матеріальних, культурних та духовних потреб; якість життя несе соціологічне наповнення категорії комфортним задоволенням людських потреб; стиль – соціально-психологічна категорія полягає в стандартних формах поведінки, яким підпорядковуються закономірності та властивості психології та психофізіології особистості.

Зазначимо, що здоров'я – це не наявність хвороби, а фізична, соціальна і психологічна гармонія людини, доброзичливі стосунки з іншими людьми, природою і самим собою [3; 74].

На сьогоднішній день здоров'я вважається одним із базових параметрів оцінки розвитку людства. Воно є одним із трьох показників, на базі яких ООН розраховує Human Development Report (Індекс людського розвитку). Найвищий досяжний стан здоров'я у Конституції World Health Organization визнано одним із фундаментальних прав кожної людини зазначено. Індивідуальна якість життя, зрештою, часто вимірюється за показником стану здоров'я. Відтак, воно може диктувати цілі, наміри та дії як окремих індивідів, так і соціальних інститутів аж до суспільства в цілому [5; 4].

Здоров'я майбутнього фахівця будь-якої сфери сьогодні визначається як основна складова людського капіталу, як важливий ресурс особистісного та професійного зростання, підготовки успішної людини.

Здоров'я, окрім іншого, можна вважати багатовимірним явищем, вивчення якого є об'єктом пильної уваги різних наук – медицини, біології, психології, екології, етнології, економіки, культурології тощо. При цьому досить складно говорити про деяку об'єктивну сталу величину, яку можна було би позначити вичерпним терміном «здоров'я». Тому в контексті соціокультурного аналізу є сенс говорити про деякий дискурс здоров'я як певний спосіб взаємодії та спілкування, що є соціально й історично обумовленим та базується на специфічному розумінні та уявленнях людей про соціальну дійсність. Іншими словами, існує певне соціальне та культурне підґрунтя, яке стає основою та полем реалізації конкретної поведінки – дискурсивної практики, у даному випадку, дискурсивної практики здоров'я [4; 5].

Отже, здоров'я – це природна, абсолютна життєва цінність, яка займає верхню ступінь на ієрархічній градації цінностей, а також у системі таких категорій людського буття, як інтереси, ідеали, гармонія, краса, зміст і щастя життя, творча праця, програма і ритм життєдіяльності. Із зростанням добробуту населення, задоволення його природних первинних потреб (у їжі, житлі тощо), усе більше буде зростати відносна цінність здоров'я.

У Статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) [81] сказано, що здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних недоліків. Проте не слід плутати поняття «здоров'я індивідуума» (людини) і «здоров'я населення». Здоровою може вважатися людина, яка відрізняється гармонійним фізичним і розумовим розвитком і добре адаптована до навколишнього фізичного й соціального середовища. Вона цілком реалізує свої фізичні та розумові здібності, може пристосовуватися до змін у навколишньому середовищі, коли

вони не виходять за межі норми, і вносить свій внесок, співрозмірний з її здібностями, у добробут суспільства.

З'ясовано, що здоров'я людини залежить від багатьох факторів – як природних, так і соціально обумовлених. Поняття здоров'я людини є дуже ємним і охоплює фізичні, психічні, соціальні, економічні, професійні, етичні складові та інші чинники. Експерти ВООЗ визначили орієнтовне співвідношення різних чинників забезпечення здоров'я сучасної людини, виокремивши як основні чотири похідні [81]:

- генетичні чинники (20 %);
- стан навколишнього середовища (20 %);
- медичне забезпечення (8 %);
- умови та спосіб життя людей (52 %).

В Статуті Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я (ВООЗ) наводиться визначення: «Здоров'я – це стан повного фізичного, душевного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороби чи фізичних вад».

Показниками фізичного здоров'я є індивідуальні особливості анатомічної будови тіла, досконале (за нормою) фізіологічне функціонування організму в різних умовах спокою, руху, довкілля, генетичної спадщини, рівень фізичного розвитку органів і систем організму.

Показники психічного здоров'я є індивідуальні особливості психічних процесів і властивостей людини. Психічне здоров'я, як зазначала А. Богуш, «забезпечується позитивними емоціями і почуттями, самостваленням і волею, самосвідомістю, резервами психічних можливостей людини, запобіганням шкідливим звичкам, формуванням здоров'язбережувальних навичок» [14; 10].

Психічне життя індивіда складається з цілей, потреб, інтересів, мотивів, стимулів, уяви, почуттів тощо. Психічне здоров'я пов'язане з особливостями мислення, характеру, здібностей людини.

Показники духовного здоров'я є духовний світ особистості, сприйняття духовної культури людства, освіти, науки, мистецтва, релігії, моралі, етики.

Свідомість людини, її ментальність, життєва самоідентифікація, ставлення до сенсу життя, оцінка реалізації власних здібностей і можливостей у контексті власних ідеалів і світогляду – все це обумовлює стан духовного здоров'я.

Звернімося до ключового поняття «соціальності» – явища соціально й історично зумовленого, якому властиві найгостріші протиріччя, але ніщо не може ні перервати, ні зупинити вічні процеси соціального відтворення поколінь і освіти людини. Потрібно і можливо їх адекватно лише стимулювати. З цією метою й утворилася педагогіка, завжди соціально орієнтована і звернена до кожного із нас, і яка виходить з того, що соціальність вміщує в собі культуру, вихованість і освіченість людини.

Поглянемо на те, що у кожного із нас їх рівень і поєднанням різні: будь-яка людина індивідуально поєднує загальне і особливе в фізичній будові (чоловічій чи жіночій), у психічних властивостях і процесах, у духовному вигляді. Неповторність не виключає, а передбачає схожість з іншими за різними ознаками: соціальною, національною, фізичною, моральною, віковою, професійною тощо. У цьому – витоки своєрідності, що характерне для певної групи індивідуально різних людей.

Показники соціального здоров'я пов'язуються з економічними чинниками, стосунками індивіда з структурними одиницями соціуму (сім'єю, організаціями), з якими створюються соціальні зв'язки: праця, відпочинок, побут, соціальний захист, охорона здоров'я, безпека існування тощо. В загальному вигляді соціальне здоров'я детерміноване характером і рівнем розвитку, які притаманні головним сферам суспільного життя в певному середовищі – економічній, політичній, соціальній, духовній. Ці складові тісно взаємопов'язані, вони в сукупності визначають стан здоров'я людини. В реальному житті майже завжди спостерігається інтегрований вплив цих складових.

Дослідниця Р. Овчарова ідентифікує поняття «соціальне (особистісне) здоров'я», як певний рівень розвитку, сформованості й досконалості форм і

способів взаємодії індивіда із зовнішнім середовищем (пристосування, врівноважування, регуляція); рівень психічного й особистісного розвитку, що дозволяє успішно реалізовувати цю взаємодію [70; 78].

На думку науковця Бобро А., соціальне здоров'я – це стан гармонійного функціонування людини в основних видах взаємодій: соціальній, економічній, політичній, ідеологічній на засадах взаєморозуміння, взаємоприйняття, взаємоповаги, взаємодопомоги, що сприяє досягненню самоактуалізації особистості, створює комфортні відносини з реальністю та зумовлює якісний стрибок розвитку людини в процесі соціалізації [12; 22].

Соціальне здоров'я є станом організму людини, що визначає здатність її контактувати з соціумом. Соціальне здоров'я формується і залежить від супутників (батьків, друзів, коханих, однокласників, однокурсників, сусідів) і середовища, що їх оточує (сім'я, гурт, школа, вуз, робота, громада, місто, країна і інше).

Також соціальне здоров'я є інтегративним показником об'єктивних і суб'єктивних соціальних характеристик особистості. Цей феномен охоплює відносини особистості із соціальним середовищем, ставлення до себе та свого місця в соціальній структурі, зумовлює її життєздатність, оптимальність функціонування у соціальному середовищі.

Соціальне здоров'я детермінується соціально-рольовими й аксіологічними характеристиками особистості та водночас особливостями впливу найближчого оточення й суспільства, характером і рівнем розвитку, що притаманне основним сферам суспільного життя в певному середовищі – економічному, політичному, соціальному, духовному. Цей складний соціальний феномен виникає в процесі взаємодії індивіда із соціальним середовищем і відображає рівень цієї взаємодії, ставлення до себе та свого місця в соціальній структурі, що зумовлює рівень життєздатності й оптимальності функціонування в соціальному середовищі.

Індивідуальне соціальне здоров'я визначає міру комфорту людини в соціальному оточенні, критеріями якого є рівень соціальної адаптованості стосовно узгодженості існуючих соціальних норм та власних переконань, соціальну заангажованість.

Науковець В. Колесов вважає, що в буденному житті соціальне здоров'я потрібно розуміти як сукупність нормативних уявлень про власну соціальну поведінку, про морально-духовну, соціокультурну поведінкову орієнтації, про спадковість і соціально-екологічні характеристики навколишнього середовища і суб'єктивних відчуттів, пов'язаних з ними [42]. Дослідник визначив наступні показники: соціокультурну активність; здатність до диференціації соціальних явищ за критеріями моральних норм; здатність до інтелектуалізації особистої діяльності; здатність до ідентифікації себе з елементами кумулятивної групи; здатність особистості відчувати свободу у спокої; здатність до самоорганізації і організації взаємодії з соціумом; здатність до критичного мислення; здатність до саморефлексії; здатність відчувати почуття довіри до людей [42]. При цьому, на думку науковця, доцільним є виділення двох основних критеріїв соціального здоров'я – гармонійність відносин особистості з соціальним оточенням та соціальна зрілість особистості, що виражається у відповідальності, терплячості, саморозвитку [42].

Складним є визначення розглядуваного поняття, запропоноване Л. Колпіною, яка розуміє його як детерміновані індивідуальними особливостями і соціальною ситуацією відносини соціального суб'єкта з соціальним середовищем на мікро-, мезо- і макрорівнях, що виражається в суб'єктивній і об'єктивній достатності його соціального статусу для асервативної реалізації власних потреб, цілей і цінностей відповідно до суспільних експектацій [44]. Учена зазначає, що соціальне здоров'я в загальному сенсі використовується як метафора, що визначає позитивність стану або ефективність функціонування соціального об'єкта.

Розкриваючи нормативну модель соціального здоров'я особистості, Л. Колпіна вказує на те, що вона (модель) є сукупністю параметрів, що відображають актуальну здатність індивіда відтворювати своє буття за допомогою соціальних зв'язків і відносин (пасивна соціальна адаптація), розкривати в них себе (самореалізація), оптимізувати соціальний простір відповідно до особистісних і суспільних імперативів (соціальна творчість), реалізувати завдання на основі усвідомлення свого соціального призначення в різних соціальних сферах за допомогою відповідних аспектів соціального статусу [44].

У свою чергу, І. Піднебесна поняття «соціальне здоров'я особистості» характеризує як стан людини, що визначається гармонійними взаємовідносинами з соціально значущою групою, іншими людьми, соціумом, суспільством, культурою, які сприяють її ефективному розвитку, а також позитивному впливу, який здійснює активна особистість на соціально значущу групу, інших людей, соціум, суспільство і культуру в цілому [74]. Запропоноване визначення, на наш погляд, відображає лише один з аспектів соціального здоров'я особистості; в ньому зосереджено увагу на значущості гармонійних та доброзичливих взаємовідносин особистості з окремими людьми та соціумом.

На основі аналізу визначень сутності поняття «соціальне здоров'я особистості» термін «соціальне здоров'я майбутнього менеджера СКД» трактуємо як готовність майбутнього фахівця до повної реалізації себе у суспільстві, спроможність до взаємодії з мікро-, мезо- та макросередовищем, сформованість у нього соціальної і правової відповідальності, а також спрямованість на розкриття власного потенціалу в усіх сферах соціального середовища.

У цілому, викладені дефініції підкреслюють багатогранність явищ та процесів, що є базовими у феномені й понятті соціального здоров'я менеджерів СКД, яке залежить не тільки від медицини й охорони здоров'я, а

й від впливу складного комплексу природних і соціально-економічних показників у гармонійному поєднанні їх особистого життя та професійної діяльності.

Аналіз понятійного поля досліджуваного явища дав змогу констатувати методологічні підходи до витлумачення соціального здоров'я загалом та формування його у менеджерів СКД зокрема. Виокремлено основні методологічні підходи до формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці: аксіологічний, програмно-цільовий, гносеологічний, екологічний, діяльнісний, емоційно-вольовий.

Аксіологічний підхід формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД виявляється в усвідомленні здобувачами професійної освіти цінності власного здоров'я та інших, переконаності в необхідності здорового способу життя, який є сукупністю типових для людини видів життєдіяльності та характеризується звичками та особливостями поведінки в професійній діяльності.

Можемо виділити три підходи до аксіологічного аспекту соціального здоров'я майбутніх менеджерів: соціальний, психологічний та педагогічний аспекти. Психологічними аспектами виступають стимули, мотиви, інтереси, потреби, діяльність, ціннісні орієнтації.

Як педагогічна проблема, цінність культури здоров'я є об'єктом громадянського виховання, а саме – способом організації життєдіяльності особистості, значущістю й актуальністю цієї проблеми у контексті здорового способу життя. Соціальний аспект культури здоров'я виступає чинником культурного засвоєння дійсності і стосується відчуттів, емоцій, ідей, є найважливішим елементом загальної культури, сферою духовної діяльності людини, моральної свідомості, оцінок [71, с. 3– 7] збереження і передача, відтворення і розвиток культури, сприяння національній і загальнолюдській культурній ідентифікації

Майбутнім менеджерам СКД потрібно вміти керувати вчинками та звичками, так як багато з них пов'язані із ризиком виникнення захворювань (паління сигар може спричинити рак легень, ризиковані статеві стосунки – інфікування та ін.) Позитивні звички, навпаки, підвищують захисні можливості організму та покращують здоров'я. Адже знати про здоровий спосіб життя – це одне, а вести його – зовсім інше.

Згідно із законами психології, люди схильні повторювати дії, які приносять задоволення, й уникати того, що неприємне. На жаль, наслідки здорової і нездорової поведінки бувають оманливими, оскільки нагорода за здоровий спосіб життя зазвичай відтермінована в часі, а задоволення від неправильної поведінки може наставати миттєво. Вибір на користь здоров'я потребує високого рівня розуміння і зацікавленості. Усвідомленню здобувачами менеджерської освіти соціокультурної діяльності цінності власного здоров'я та інших, переконаності в необхідності здорового способу життя сприяють чинники:

- особиста відповідальність за своє життя — віра в те, що на кораблі свого життя ви є капітаном, а не пасажиром;
- високий рівень самоповаги – упевненість, що ви гідні всього найкращого, що може дати вам життя;
- віра в те, що здорова поведінка забезпечує позитивні результати;
- наявність спеціальних та життєвих навичок, сприятливих для здоров'я.

Програмно-цільовий підхід полягає у спрямованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД на майбутнє, цільовій агітації й орієнтації ведення здорового способу життя, динамічності та органічним поєднанням з комплексним системним підходом до управління здоров'язберігаючими процесами.

Особистість є учасником складного і безперервного процесу соціального відтворення поколінь. Зрозуміло, що біологічна сутність людей

залишається в усі часи принципово незмінною, у тому числі й суб'єктивне почуття щастя (позитивні емоції, конструктивні думки про себе і своє майбутнє: оптимізм, упевненість у собі, задоволення життям), вищі індивідуально-психологічні людські якості (мудрість, духовність, чесність, сміливість, доброта, творчість, пошуки сенсу життя, прощення і співчуття, гумор, щедрість, емпатія), позитивні соціальні інститути (демократія, здорова сім'я, вільні засоби масової інформації, здорове середовище на робочому місці, здорові соціальні співтовариства) [33, с. 48–51].

Професійна підготовка майбутніх менеджерів СКД націлена на формування сприймання здоров'я як життєвої цінності та детермінанти життєуспішності, до вироблення установок на активну соціальну діяльність, спрямовану на впровадження здоров'ятворчої оздоровчої парадигми, мотивації формування культури здоров'я.

Німецький філософ А. Шопенгауер зазначав: «Здоров'я настільки переважає всі інші блага, що здоровий жебрак щасливіший за хворого короля», вченим доведено, що здоровий спосіб життя надає більший потенціал реалізації майбутніх фахівців у професійній діяльності та задоволенні від життя [87].

Гносеологічний підхід пов'язаний з оволодінням необхідною соціальною здоров'язбережувальною компетентністю, самопізнанням потенційних здібностей та здатностей, мотиваційним інтересом до вивчення методик оздоровлення та зміцнення організму. Гносеологічний підхід у формуванні соціального здоров'я є інтегратором самоусвідомлення наукових знань множини дисциплін професійної і спеціальної підготовки майбутніх менеджерів СКД та пізнавальної діяльності взагалі, що сприяє формуванню здоров'язбережувального мислення здобувачів освіти.

Екологічний підхід є втіленням усвідомлення єдності людини і природи, залежності здоров'я людини від екологічного стану довкілля, формування ціннісного ставлення людини до природи. У своїй роботі С. Новописьменний

даючи характеристику екологічному підходу вважає, що людина як біологічний вид існує в природному середовищі, яке забезпечує людську особу певними біологічними, економічними і виробничими ресурсами, формує її фізичне здоров'я і духовний розвиток [68].

Діяльнісний підхід полягає у особисто-поведінковому самовдосконаленні, яке спрямоване на формування фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку майбутнього менеджера СКД, емоційної саморегуляції а самопідтримки, що відображаються у професійній діяльності: безперервному самопізнанні, розвитку необхідних особистих якостей, формування соціального здоров'я та здорового способу життя, внутрішньої екологічної культури, валеогічного мислення, комплексу якостей, пов'язаних з основами безпечної життєдіяльності фахівця.

Емоційно-вольовий підхід передбачає володіння прагненням та вимогливістю до здійснення здорового способу життя, контроль й корекцію результатів збереження соціального здоров'я для підвищення працездатності та пролонгованої зайнятості. При емоціях відбувається зміни в діяльності органів дихання, травлення, серцево-судинної системи, залоз внутрішньої секреції, скелетної і гладкої мускулатури та інше.

Структура соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД є сукупністю взаємопов'язаних та взаємодоповнювальних структурних компонентів: мотиваційно-аксіологічний, гносеологічний та діяльнісно-вольовий. Кожен із представлених на рисунку структурних компонентів передбачає наявність змістових частин, які, у свою чергу, розкривають сутність кожного окремого компонента соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД.

Таким чином, соціальне здоров'я слід розглядати, по-перше, як структурний компонент індивідуального здоров'я, поряд з іншими виконує функцію збереження фізичної та психологічної цілісності індивіда у взаємодії

з соціальним середовищем; по-друге, через позитивні характеристики, що забезпечують індивідуальне здоров'я соціального суб'єкта.

Структура соціального здоров'я представляється нам як взаємозв'язок трьох компонентів:

1) когнітивного (система засвоєних особистістю знань про соціальне здоров'я, про сутність прав і обов'язків, про нормах і правилах поведінки людини в соціумі, про способи регулювання відносин між суспільством і індивідуумом);

2) мотиваційного (мотиви соціальної поведінки, моральні устремління до реалізації відповідальних вчинків, спонукання свідомо регулювати свою діяльність в соціально-професійному суспільстві).

Мотиваційно-аксіологічний структурний компонент визначається за мотиваційно-ціннісним критерієм формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД з використанням міждисциплінарних інтегративних знань. Показниками сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту є зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами для раціональної організації здоров'язберігаючої діяльності; ціннісні ставлення свідомості психіки людини до здоров'я, узгоджений з вимогами законів природи, суспільства, мислення; сутністю свого буття і призначення в світі.

Здатність особистості бути самосвідомим суб'єктом мислення, притаманність почуттів та волі, що виявляється в мотивації до ведення здорового способу життя через цілепокладання у творчій професійній діяльності.

Гносеологічний структурний компонент визначається за критерієм наявності у здобувача освіти певного рівня інтегрованих знань про закономірності збереження та зміцнення здоров'я, пізнання своїх потенційних

здібностей та здатностей, можливостей вивчення різних методик оздоровлення і зміцнення організму, сформовану на основі міждисциплінарної інтеграції.

Показниками сформованості гносеологічного структурного компоненту є засвоєння майбутнім менеджером СКД інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду формування вмінь та навичок організації оптимальної здоров'язберігаючої діяльності.

Засвоєння теоретичної змістової наповненості дисциплін у напрямі здоров'язбереження; та практичного засвоєння анатомо-фізіологічних механізмів психічних станів і процесів в організмі людини та їх впливу на фізичну активність; наявність інтегрованих знань з фахових та варіативних дисциплін, що виражають основу здоров'язбереження у професійній діяльності майбутніх менеджерів СКД.

Оновлення зміст модулів інтегративних курсів («Вступ до спеціальності», «Культурологія», «Соціальна екологія», «Екологія людини», «Професійна педагогіка», «Безпека життєдіяльності», «Вікова фізіологія та валеологія», «Соціокультурний менеджмент», «Рекреалогія», «Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки»); проявляється у побудові цілісної системи знань у сфері здоров'язбереження в усіх його аспектах: фізичному, психічному, соціальному, духовному. Інтеграція знань майбутніх менеджерів СКД лікаря з інтегративних курсів в освітньому процесі сприяє в орієнтуванні здобувачів освіти на саморозвиток, самовдосконалення і самооздоровлення. Це слугує основою для розвитку індивідуальних здоров'язберігаючих траєкторій, програм, проектів та виявляється у рівні високої компетентності майбутніх менеджерів СКД.

Саме цілеспрямована інтеграція міждисциплінарних знань у сенсі соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД уможливорює їх перетворення у практичні дії і сприяє формування здоров'язберігаючої

компетентності як складової ефективної професійної діяльності в майбутньому. Засвоєння майбутнім менеджером СКД інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення соціального здоров'я слід розглядати як передачу практичного і соціального досвіду, який є основою його життєдіяльності і професійного розвитку.

Діяльнісно-вольовий структурний компонент формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД визначається у готовності здобувача вищої освіти здійснювати усвідомлений вибір лінії поведінки, приймати рішення, оцінювати їх наслідки, визначати необхідні обмеження в поведінці на основі сформованого світогляду і самосвідомості.

Діяльнісно-вольовий структурний компонент спроектований професійно-діяльнісним критерієм та, відповідно, показниками сформованості професійно-діялісного критерію є використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язберігаючої діяльності; оволодіння способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження здоров'я; вияв умінь вести пропаганду здорового способу життя; вміння визначати і застосовувати індивідуальну здоров'язберігаючу траєкторію та формування соціального здоров'я у професійній діяльності.

Програми навчально-ознайомчої, педагогічної, інституційної, волонтерської, патронатної, семантико-функціональної та технологічної практик; програми стажування з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних чинників, які впливають на ефективність здорового способу життя особистості, її саморозвитку та самовдосконалення, що забезпечують формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД.

Пріоритетною метою будь-якого фахівця має бути реалізації кар'єрного ресурсу через розробку стратегічного плану дій щодо досягнення кар'єрної мети. Дослідження кар'єрних прагнень магістрів за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» НПУ імені М.П. Драгоманова

засвідчило, що пріоритетними кар'єрними завданнями є: втілення бажання до творчого постійного саморозвитку особистості, самопізнання, самовизначення, самоуправління, самовдосконалювання, самоконтролі, розвитку досвіду й професійних навичок.

Процес постійного саморозвитку є вагомим знаряддям для професійного розвитку, кар'єрного зростання майбутніх менеджерів СКД, оскільки встановлює процес самореалізації їх в соціокультурному середовищі.

У суб'єктивній площині кар'єрна мобільність залежить від таких особистісних характеристик фахівця як потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, моральні якості та інші мотиваційні фактори. Проглядаємо класичну схему, що визначається такими основними елементами: потреби – інтереси – мотиви.

Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД вимагає постійної особистісної саморганізації та самореалізації для кар'єрного зростання в соціокультурному середовищі.

Окреслені структурні компоненти соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД є внутрішньо взаємозалежними та взаємозумовленими і утворюють цілісне явище. Виокремлені та означені структурні компоненти, критерії та показники сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД є основою для діагностики стану її сформованості.

Для визначення динаміки сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці виникає необхідність розробити рівні прояву критеріїв соціального здоров'я та їх оцінки.

1.3. Соціально-функціональна спрямованість професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності на формування соціального здоров'я

Складний період радикальних змін у розвитку нашої держави супроводжується вагомим впливом особистостей, на яких покладається відповідальність за реформування та розвиток держави та суспільства. Потреба у професійних лідерах, здатних працювати в умовах сучасної складної взаємодії, існує на всіх рівнях влади, економіки, суспільства і в перспективі. Відтак, зростатиме конкуренція, високі вимоги до особистості на ринку праці. Тепер і у майбутньому потрібні такі якості, які дозволять людині успішно інтегруватися в складне соціально-економічне середовище, бути лідером в своєму житті.

На сучасному етапі цифрової цивілізації професійна освіта розглядається як важливий фактор професійного становлення майбутніх менеджерів СКД з лідерськими здібностями, які є невід'ємною частиною соціокультурного середовища. Щоб стати повноцінним членом суспільства особистість повинна постійно формувати готовність активного входження в професійну діяльність, відповідно до своїх індивідуальних особливостей, світоглядних цінностей і особистої спрямованості.

Цифровізація XXI ст. вимагає інтелектуальної та професійно-розвиненої особистості і разом з цим толерантної, відкритої до демократичного спілкування та розвитку в соціокультурному національному та міжнародному вимірі.

Світовими тенденціями розвитку професійної освіти В. Любарець вказує наступні [59]:

- врахування інтересів і потреб особистості та суспільства в цілому;

- розвиток здібностей особистості, професійних компетентностей та готовності до професійної діяльності незалежно від соціально-економічного статусу;
- формування соціокультурних цінностей і відношень, які відповідають багатонаціональному суспільству;
- особистісно-орієнтований освітній процес спрямований на розвиток індивідуальних здібностей майбутніх фахівців;
- адаптація майбутніх фахівців до професійної діяльності та трансформаційних процесів суспільства;
- відкрите, доступне інформаційно-освітнє середовище формування професійно-кваліфікованого фахівця.

З цих позицій професійна освіта майбутніх менеджерів СКД у сучасних наукових дослідженнях трактується як складний соціокультурний феномен, міра залучення особистості до культури, як засіб створення людиною власного образу, неповторної індивідуальності.

Сучасний менеджер має вирізнятися не тільки високим рівнем професійної підготовки, а й усвідомленням відповідальності за збереження власного здоров'я в процесі майбутньої професійної діяльності. Для розв'язання цього завдання необхідно сформувати в майбутніх менеджерів стійку мотивацію до здоров'язберігаючого способу життя, визначити комплекс здоров'язберігаючих критеріїв, спрямованих на усвідомлення цінності здоров'я. Адже саме менеджер з достатнім рівнем соціального здоров'я спроможний найбільш ефективно управляти, керувати, створювати значущі духовні й матеріальні цінності, генерувати нові ідеї під час професійної діяльності й творчо їх розв'язувати.

Соціальне здоров'я ми в своєму дослідженні характеризуємо як просвітницько-пропагандистську цінність та позиціонуємо як складову трансверсальних компетентностей майбутніх менеджерів СКД; що забезпечують «трансфер навчання», мобільності набутих наукових знань,

навичок і метакогнітивних здібностей для вирішення проблемних ситуацій у професійній діяльності; з'ясовано структуру, зміст та функції процесу формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці.

Впровадження трансверсальних компетентностей у європейський простір освіти та науки ми зустрічаємо у вчених: S. Vorkarich, Renata Kerik, J. Gordon, I. Безугла, В. Петренко.

Розглянуто та аргументовано цивілізаційні потреби забезпечення збереження соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД нової генерації, а саме: дослідження, збереження та використання культурної та природоохоронної спадщини у процесі професійної підготовки для піднесення духовно-естетичних та рекреаційних потреб у цілісності історичного суспільного розвитку; стратегіями соціальної захищеності, безпеки та якості життя людини, удосконалення методології напрямів екології людини соціального здоров'я та екологічного менеджменту з експертним оцінюванням; специфіки змісту формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»; необхідність володіння на рівні міжнародних стандартів соціального виміру та правового захисту в умовах інформаційної та техногенно-цифрової трансформації завдяки конкурентоспроможності, конкурентоздатності з креативним управлінським мисленням кадрового потенціалу галузей освіти, культури та мистецтва.

Глобальні виклики (голод, зміна клімату, демографічний дисбаланс, продовольча і енергетична безпека, екологічні проблеми, всесвітня пандемія COVID-19 та ін.), з одного боку, і загальносвітові умови економічного розвитку (гіперконкуренція, інформатизація, інтернаціоналізація, індустріальна революція 4.0 та ін.) – з іншого боку, відображаються у всіх сферах життєдіяльності людини і коригують стратегії модернізації сучасної освіти.

Очевидно, що запити глобального суспільства, сучасних форм економічного співробітництва та високотехнологічної промисловості диктують необхідність зміни характеру освіти та професійної підготовки самих освітян, спрямованого на підготовку фахівців з новими можливостями і розширеним набором компетентностей і компетенцій.

Беручи до уваги вище зазначене, вища освіта покликана зробити обставини для підготовки майбутнього менеджера СКД інноваційного типу, що володіє трансверсальними компетентностями, що здатні гарантувати особистості трансверсальність – історичну форму універсальності та сучасності в межах глобалізованого суспільства.

Інформаційно-освітнє середовище формування професійної соціокультурної компетентності майбутніх менеджерів закладає моральний образ особистості, що є здобутком соціокультурної діяльності [59].

Сформувані у свідомості кожної особистості ставлення до здоров'я як пріоритетної цінності в соціумі, навчити формувати здоров'язберігаючу компетентність в умовах освітнього середовища майбутньої професійної діяльності.

Також освіченість майбутнього менеджера полягає не тільки в отриманні необхідних для життя та професійної діяльності знань і вмінь, а й внутрішньому спонуканні до їх застосування на основі вироблених особистістю моральних установок, індивідуально-значущих цінностей, особистісних та сформованих професійних компетентностей. Сформований майбутній менеджер повинен відповідати моральним нормам соціокультурного середовища та загальнолюдським моральним принципам.

На трансформаційних процесах розвитку професійної освіти сьогодні відбуваються зміни у цінностях самої особистості. Ключовими стають не засвоєння формальних знань і навичок, а комунікативність, гуманність взаємин, свобода самовиявлення, індивідуальність, творча самореалізація особистості, готовність до саморозвитку та самоосвіти.

Функціональна направленість формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці полягає у:

- формуванні, що здійснюється на основі біологічних та соціальних закономірностей становлення особистості, спадкових якостей, які обумовлюють індивідуальні фізичні та психічні властивості;

- інформативно-комунікативній функції, яка забезпечує трансляцію досвіду наукових шкіл ЗВО здорового способу життя, наслідування традицій, ціннісних орієнтацій, які сприяють дбайливому ставленню до власного здоров'я та життя;

- діагностиці, що спрямована на моніторинг розвитку здобувачів освіти на основі прогностичного контролю, узгодження зусиль та дій педагога відповідно до їх природних можливостей;

- адаптивності, що передбачає оптимізацію стану власного організму та підвищення стійкості до стресогенних чинників природного та соціального середовища;

- рефлексивну, що полягає в переосмисленні попереднього особистісного досвіду щодо збереження здоров'я;

- інтеграційності, яка об'єднує освітні стандарти у сфері соціокультурної діяльності, наукові концепції, традиції та народного досвіду збереження здоров'я в соціокультурному середовищі.

Аналізуючи соціально-функціональну направленість формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці наголошуємо на самому небезпечному дефіциті суспільства – культури здоров'я [59].

Однією із проблемою та перепорою є вплив гаджетів на соціальне здоров'я майбутніх менеджерів під час навчальних занять та практики, завелика зайнятість соціальними мережами тощо. Освітні програми повинні бути направлені на самооздоровлення майбутніх менеджерів СКД, методичні рекомендації давати можливість здобувачам освіти отримувати знання із

оздоровлення як тіла, так й особистості в цілому, використання тих засобів оздоровлення, що могли б усувати негативний вплив на здоров'я гаджетів. Здоров'я студентів, у свою чергу, необхідно розглядати за побудовою, де першим і основним є духовний аспект здоров'я, потім психічний і фізичний [89, с. 293–294].

Сучасні дослідження підтверджують думку про те, проблемою на цьому етапі розвитку нашого суспільства є, як раз, несформованість таких норм використання гаджетів, які б оберігали споживача від гаджетадикції і від надмірного захоплення віртуальним світом. [20, с. 24].

Зазначаємо, що автори дослідження С. Брижак і А. Дяченко [20] жодним чином не закликають вилучити у молоді гаджети, а лише хочуть виокремити існуючу проблему й запустити процес формування норм культури взаємодії з гаджетами в суспільстві. З цією метою студенти-волонтери Школи юних лідерів громадянського суспільства провели вебінар на тему «Вплив превенції гаджетозалежності на екологію особистості» та методичні рекомендації «Підвищення культури здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах гаджетозалежності» для формування самостійної здатності до здоров'язбереження під час проходження різних видів практик на підприємстві.

Від рівня культури здоров'я людини залежить збереження і відтворення її власного здоров'я. Культура здоров'я включає не тільки певну систему знань про здоров'я, а й відповідну поведінку щодо його збереження і зміцнення. Тому культура здоров'я входить до системи найважливіших людських цінностей.

Для формування формуючих аспектів культури здоров'я майбутніх менеджерів СКД необхідно у зміст освіти включати механізми адаптації, життєтворчості, рефлексії, виживання, збереження індивідуальності особистості, – формування яких закладається в процесі професійної підготовки.

Отже сучасний зміст освіти повинен бути наповнений інформацією для набуття досвіду формувати особистісну траєкторію культури поведінки стосовно власного здоров'я та здоров'я оточуючих, як про невід'ємної складової загальної культури особистості: формування, збереження, відтворення та зміцнення здоров'я.

Вивчення соціального здоров'я майбутніх менеджерів обумовлено специфікою їх соціально-професійної, соціально-демографічної групи, особливостями її формування та потенціалом для розвитку соціуму, так як здоров'я визначає можливості реалізації майбутніх фахівців, здатність до створення сім'ї продовження роду, до професійної, суспільно політичної і творчої діяльності.

У період навчання у ЗВО здобувачі освіти відчують вплив цілого комплексу соціальних чинників, що роблять негативний вплив на стан їх здоров'я, це і стресові ситуації, пов'язані з успішністю, труднощі з матеріальною забезпеченістю і як наслідок необхідність поєднувати навчання з роботою, часті порушення режиму праці, відпочинку та харчування. Внаслідок чого стан здоров'я студентської молоді викликає низку застережень у соціологів і педагогів.

Сьогодні більшість науковців акцентує важливість розвитку в процесі професійної підготовки складових соціального здоров'я:

- інтелектуальне здоров'я розуміють як стан головного мозку, що забезпечує процес протікання пізнавальних психічних процесів (сприйняття, пам'ять, увага, мислення), які реалізують обрану тактику та індивідуальну стратегію вирішення завдань;

- емоційне здоров'я – забезпечує управління емоціями, емоційним фоном перебігу психічної діяльності; емоційні функції забезпечує вегетативна нервова система у взаємодії керівної системи головного мозку;

– духовного здоров'я полягає у світобаченні, розумінні світу, тих процесів і закономірностей, що розгортаються в ньому, духовність, яких формує соціальний і фізичний добробут.

Однією з ознак соціального здоров'я є прагнення до загального блага, активна участь у громадській роботі, здатність зацікавлено ставитися до вирішення соціальних проблем [1, с. 22].

Допомога у вирішенні цих завдань може надати створення програми, спрямованої на зміцнення соціального здоров'я здобувачів освіти – майбутніх менеджерів, і формування у них мотивації до здорового способу життя.

З метою вивчення особливостей формування у студентської молоді установок на ведення здорового способу життя нами було проведено аналіз заходів, здійснюваних в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, спрямованих на збереження, підтримку і пропаганду соціального здоров'я, а також було проведено соціологічне опитування серед студентів вузу для з'ясування прийомів і способів, що використовуються ними для підтримки та формування соціального здоров'я.

Результати дослідження показали, що соціальне здоров'я знаходить віддзеркалення в наступних характеристиках: адекватне сприйняття соціальної дійсності; мотивація до пізнання навколишнього світу; пристосування до фізичного і суспільного середовища; спрямованість на формування професійних лідерських перспектив; відповідальність за здоров'я.

Узагальнення результатів розкриває значення соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД – як сукупності інтелектуальної, емоційної і духовної складових, завдання яких створювати комфортні умови соціокультурного професійного середовища. Соціальне здоров'я виявляється в соціальній активності людини, вмінні гармонізувати відносини із самим собою, з оточуючими людьми та природою, – є одним з основних показників

благополуччя життя і інтелектуального розвитку суспільства, його духовного рівня.

Процес формування соціального здоров'я у молоді (майбутніх фахівців) обумовлений, з одного боку, біологічними, психологічними, віковими її особливостями як соціальної групи, якій притаманні: оригінальна форма мислення, емоційна надмірність, схильність до переоцінки власних можливостей, щирість, максималізм, гіпертрофована вимогливість до оточуючих, категоричність оцінок, активне прагнення до незалежності і самоствердження, часто некритичне наслідування авторитетам; з іншого боку, визначається тією суспільною мікросферою, в яку щодня включена своєю життєдіяльністю молодь, вимогами тієї соціально-професійної групи, в якій їм треба буде реалізовувати свої потенціали в майбутньому.

Перед закладом вищої освіти в умовах сьогодення ставляться такі завдання:

1) сформувати позитивне ставлення у майбутніх менеджерів СКД до відповідальної поведінки в соціокультурній професійної діяльності, усвідомленого сприйняття і прийняття пропонованих суспільством, соціально-професійною спільнотою, конкретним соціумом вимог;

2) сформувати у майбутніх менеджерів знання про соціальне здоров'я й соціальну відповідальність, про сутність прав і обов'язків, цінностях, моралі, норми поведінки, моральності, допустимих і неприпустимих соціальних діях;

3) створити умови, що забезпечують розвиток і саморозвиток особистості майбутнього фахівця, зокрема майбутніх менеджерів, його готовність повноцінно і морально приймати соціально відповідальні рішення [32].

Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки можна представити як безперервний процес прийняття рішень на основі трьох основних принципів: послідовності, тривалості, повторюваності.

З широкого кола думок [36;48;52;91] до якого ми приєднуємося, соціальне здоров'я майбутніх менеджерів можна характеризувати з різних позицій, як: зовнішнє, внутрішнє, індивідуальне, колективне.

Інтегруючись один з одним, вони утворюють нове в змістовному і структурному плані поняття «соціальне здоров'я», яке може проявлятися на різних рівнях:

- особистості (мікрорівень),
- соціальної групи (мезорівень),
- конкретного суспільства (макрорівень),
- людства в цілому (мегарівень).

Формування особистості відбувається шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів [38, с.1].

Відповідно до закону України «Про вищу освіту» освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [38, с. 4].

Не дивлячись на таку прискіпливу увагу держави до освіти в Україні, проблемою залишається вироблення ефективних рішень у галузі освітньої політики, які відповідали б задекларованим цілям і умовам країни, та їх повноцінне впровадження в життя у всіх регіонах нашої держави. У той же час, у розвинутих країнах світу (США, Японія, Франція, ФРН) питання освіти

й науки займають вагоме місце у політичних програмах і доктринах, а їх розв'язанням займаються урядовці й політики усіх рівнів.

Зокрема, у США питання якості і її доступності освіти проголошено питанням «геополітичного лідерства американської нації». А визнаного світового успіху досягають системи освіти тих країн, де панують логічність і систематичність навчання, де масово поширене постійне виконання учнями і студентами вміло підібраних і скомпонованих завдань різного ступеня складності, де компетентність формується у вигляді конкретних реалізаційних спроможностей [57; с. 33-37].

Передусім, наша держава мусить визначити цілі для змін, яких потребує суспільство. Саме тому у сучасній системі вищої освіти нашої держави хотілося б відчувати реформи, що визначають конкретні досягнення цілей, причини невиконання поставлених цілей, передбачають конкретні терміни досягнення визначених цілей.

Потенціальні можливості розвитку мають бути спроектовані в рамках системи освіти та реалізовані в ціннісних орієнтаціях, когнітивних здатностях і мотивах поведінки людей, що створюватимуть соціально-економічні реалії. Забезпечення такого роду вимог у всьому світі пов'язують з наявністю деякої системи менеджменту якості. При цьому її побудова неможлива без орієнтації системи управління вищими навчальними закладами на вісім принципів Загального Менеджменту Якості – Total Quality Management (TQM) [83]:

- менеджмент процесів;
- відповідальність перед суспільством;
- орієнтація на споживача;
- орієнтація на результат і досягнення цілей;
- залучення, участь і мотивація співробітників;
- розвиток корпоративної співпраці;
- постійне навчання співробітників, інновації;
- упевнене керівництво.

Серед зазначеного пріоритетним в сучасних умовах ринкової економіки, як і в інших галузях, є орієнтація на здобувача освітніх послуг. Проблемою, що стоїть перед ЗВО, є ідентифікація споживачів освітніх послуг, розуміння їх поточних і майбутніх потреб у здоров'язбереженні та виконувати їх вимоги у якісних послугах та прагнути перевершити їх очікування.

На думку С. Черевко, Л. Індиченко, у сучасних вузах проблема здоров'язбереження та формування соціального здоров'я здобувачів освіти вирішується в основному за рахунок проведення занять з факультативу фізичного виховання, спортивних змагань, данс-шоу, днів здоров'я тощо, де залучається значна частина студентів різних курсів до пропаганди організації здорового способу життя. При цьому теоретичні знання з основ здоров'я студенти отримують на таких дисциплінах, як: «Безпека життєдіяльності», «Основи валеології», «Основи охорони праці», «Фізичне виховання», де головна увага зосереджується на фізичному аспекті здоров'я та менше – на психічному та духовному аспектах. Сучасна світова наука передбачає цілісний погляд на соціальне здоров'я як феномен, що інтегрує в собі, за мінімумом, три аспекти індивідуального здоров'я: духовний, психічний і фізичний. Усі ці складові є невід'ємними одна від іншої, дуже тісно взаємопов'язані, та мають інтегрований вплив на цілісне формування соціального здоров'я. Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів в умовах дуальної форми навчання – процес дуже складний і повинен вирішуватися, на нашу думку, комплексно з ЗВО.

Іноватики сучасної професійної освіти відкриває можливості запровадження різних підходів, умов, форм та засобів наближення освіти до виробничих реалій професійної діяльності. Соціальна відповідальність є категорією для визначення ступеня вільного прояву соціальним суб'єктом свого обов'язку і права вибирати в конкретних умовах оптимальний варіант [74; с. 8].

Професійна підготовка майбутніх менеджерів СКД в умовах модернізації нашого суспільства має бути: динамічною, порівняльною, інноваційною, плюралістичною, толерантною, особистісною. Якісна освіта на основі оптимальних вітчизняних і світових стандартів, вимог, парадигм пронизує багатогранну діяльність суспільства і людини, забезпечуючи впровадження інноваційних методів навчання та технологій, вибудованих на інтелектуальних здобутках.

На нашу думку, ефективність формування соціального здоров'я здобувачів освіти відбувається в умовах дуальної форми навчання, де відбувається зміна мотивів професійного розвитку та побудови власної життєвої стратегії здоров'язбереження, заснованої на психології позитивного емоційного мислення та забезпечення соціального здоров'я особистості.

Дуальна форма навчання забезпечує формування соціального здоров'я що включає три виміри благополуччя: суб'єктивного, соціального й психологічного Е. Носенко, І. Аршави [69; с. 224-227]. Високий рівень соціального благополуччя передбачає відчуття себе комфортно в професійному середовищі, впевненість у особливостях можливостях самоактуалізації у цьому оточенні; сприйняття соціального оточення, та відчуття себе частиною цього соціального оточення.

Основні переваги системи дуальної освіти ми бачимо в тому, що вони створюють додаткові можливості підвищення ефективності підготовки кадрів вищої кваліфікації; забезпечують диверсифікацію професійної освіти, тобто дають можливість збільшити різноманітність пропонованих професійних програм; сприяють більш різнобічному професійному розвитку здобувачів освіти; забезпечують взаємозв'язок, взаємопроникнення і взаємовплив різних систем (наука й освіта, наука і виробництво та ін.), що призводить до якісних змін у професійній освіті [32]. Роботодавцям, зрештою, економічно доцільно інвестувати в освіту, оскільки «на виході» вони дістають готового фахівця,

досконально знайомого з особливостями роботи саме цього підприємства (організації).

У рамках дуальної форми навчання здобувачі освіти проходять лабораторно-практичні заняття і всі види практики на підприємствах, беруть участь у корпоративних заходах: програмах навчання, фестивалях, конкурсах професійної майстерності, соціальних проєктах, що реалізуються підприємствами соціокультурної сфери (заклади дозвілля, спа-салони, музеї, виставки, екскурсії та ін.) індустрії гостинності (готелі, Ресторани, туристичні компанії, трансфер, конферен-холі та ін..) освітні (шкільні та позашкільні заклади).

Завдяки політиці «повного включення», здобувачі освіти ще упродовж навчання стають повноправними членами колективу, знають виробництво, знайомі з корпоративними стандартами й корпоративною культурою. Формування соціального здоров'я реалізується на лабораторно-практичних заняттях, де викладачі транслюють навички, отримані під час стажувань на підприємствах, навчання на курсах підвищення кваліфікації, реалізації програм з обміну досвідом, на навчальних майстер-класах фахівців підприємств, «зірок» компетенцій, експертів World Skills та ін.. У процесі реалізації проєктного підходу до формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД надають практикоорієнтованим технологіям, що імітують професійну діяльність і використання корпоративних практик навчання персоналу підприємств галузі.

Для організації впровадження практикоорієнтованих технологій і корпоративних практик треба включати в освітній процес організовані навчальні заходи для педагогічного колективу з запрошеними бізнес-тренерами, фахівцями з навчання та розвитку персоналу підприємств соціокультурної сфери. За результатами навчальних заходів педагоги можуть проєктувати навчальні заняття із застосуванням бізнес-практик, апробувати і впроваджувати їх у навчальний процес.

У дослідженні ми спиралися на положення системного, діяльнісного та організаційного підходів, використовували загальнонаукові принципи щодо аналізу теоретичних аспектів досліджуваної проблеми. У процесі наукової розвідки ми використовували загальнонаукові та спеціальні методи, основними з яких є: методи аналізу та синтезу, порівняльний, термінологічний аналіз, узагальнення.

Підсумовуючи, треба зазначити, що формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД має бути орієнтована на екологію людини в професійному середовищі. Саме тому, на нашу думку, впровадження дуальної освіти у процес формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД має високе суспільне визнання та є гарантом здоров'язбереження нації задля надійного існування суспільства.

З-поміж основного завдання впровадження дуальної освіти виділяють усунення основних недоліків традиційних форм та методів формування соціального здоров'я, подолання розриву між теорією і практикою, підвищення якості соціального здоров'я майбутніх фахівців з урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Висновки до першого розділу

Аналіз психолого-педагогічної літератури в контексті визначення ступеня дослідження проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці дозволив встановити, по-перше, на основі методологічного аналізу робіт учених встановлено основні наукові напрями методичного базису, функціональні, структурні особливості превалюючих дефініцій дослідження проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці; схарактеризовано пр галузі знань 02 «Культура і мистецтво» освітницько-пропагандистську цінність соціального здоров'я як складову трансверсальних

компетентностей майбутніх менеджерів СКД; що забезпечують «трансфер навчання», мобільності набутих наукових знань, навичок і метакогнітивних здібностей для вирішення проблемних ситуацій у професійній діяльності; з'ясовано структуру, зміст та функції процесу формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці.

Розглянуто та аргументовано цивілізаційні потреби забезпечення збереження соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД нової генерації, а саме: дослідження, збереження та використання культурної та природоохоронної спадщини у процесі професійної підготовки для піднесення духовно-естетичних та рекреаційних потреб у цілісності історичного суспільного розвитку; стратегіями соціальної захищеності, безпеки та якості життя людини, удосконалення методології напрямів екології людини соціального здоров'я та екологічного менеджменту з експертним оцінюванням; специфіки змісту формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»; необхідність володіння на рівні міжнародних стандартів соціального виміру та правового захисту в умовах інформаційної та техногенно-цифрової трансформації завдяки конкурентоспроможності, конкурентоздатності з креативним управлінським мисленням кадрового потенціалу галузей освіти, культури та мистецтва.

Проаналізовано сучасні вимоги до рівня якості професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, які взаємообумовлені з інноваційними змінами у світовій економіці та окреслюють проблематику дослідження самореалізації особистості, зокрема аспектів успішної реалізації професійної кар'єри: становлення у професійному середовищі, розвиток професіоналізму, готовність до самореалізації, самовдосконалення, які характеризується спроможністю розв'язання професійних завдань кар'єрного росту упродовж життя та системного управління потенціалом соціального здоров'я з метою відтворення біосоціальних ресурсів.

Вказано, що організація формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД пов'язана з чіткою мотивацією, постановкою мети, її детальним описом, усвідомленням та активністю всіх учасників соціокультурного середовища (включаючи освітні системи ЗВО), здатними до створення та реалізації індивідуальної програми здоров'язбереження.

Виявлено, що процес формування соціального здоров'я у майбутніх управлінців дуально-обумовлений, по-перше – біологічними, психологічними, віковими її особливостями соціальних груп (з оригінальною формою мислення, надмірною емоційністю, схильністю до переоцінки власних можливостей, щирістю, максималізмом, гіпертрофованою вимогливістю до оточуючих, нівелюванням категоричних оцінок, активним прагненням до незалежності та самоствердження за часту некритичним наслідуванням авторитету); по-друге – визначається суспільним потенціалом реалізації життєдіяльності молоді вимогам соціально-професійної сфери груп, в якій їм треба буде реалізовувати свій професійний потенціал, професійне зростання та власну самореалізацію.

Проаналізовано категоріально-понятійний апарат проблеми дослідження та уточнено сутність понять «соціальне здоров'я майбутнього менеджера соціокультурної діяльності» та «формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці».

Аналіз наукової літератури свідчить, що поняття «соціальне здоров'я» тлумачиться по-різному: як стан гармонійного функціонування людини в основних видах взаємодії (соціальной, економічній, політичній, ідеологічній) на засадах взаєморозуміння, взаємоприйняття, взаємоповаги, взаємодопомоги, що сприяє досягненню самоактуалізації особистості, створює комфортні відносини з реальністю та зумовлює якісний стрибок розвитку людини в процесі соціалізації; як соціальних індикаторів, які є початковою основою створення соціальних програм, а також показниками ефективності їх реалізації; як нормативний еталон, що охоплює соціальні, екологічні,

політичні та етичні аспекти життєдіяльності людини; як характеристику наслідків економічної та технологічної політики, впливів науково-технічного прогресу на соціальні відносини.

Соціальне здоров'я майбутнього менеджера СКД розглядається як стан організму людини, що визначає здатність її контактувати з соціумом, спроможність до взаємодії з мікро-, мезо- та макросередовищем, сформованість її соціальної та правової відповідальності, перехід від самосприйняття, рефлексії, самооцінки, самоствердження до самоусвідомлення, соціальної відповідальності, соціальних мотивів, потреби в самореалізації своїх можливостей, суб'єктивного усвідомлення себе самостійним членом суспільства, розуміння свого місця і призначення в професійній діяльності.

Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці, розглядаємо як процес зміцнення та збереження здоров'я в соціокультурному середовищі, яке орієнтовано на розвиток мотиваційної, вольової й емоційної сфер особистості, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших на основі усвідомлення професійної управлінської відповідальності, соціального виміру глобальної ролі сфери освіти, науки та інноватики.

До структурних компонентів соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД віднесено: мотиваційно-аксіологічний, гносеологічний та діяльнісно-вольовий. Виокремлено основні методологічні підходи до формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці: аксіологічний, програмно-цільовий, гносеологічний, емоційно-вольовий.

Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД забезпечується функціями організації освітнього процесу у професійній підготовці: формувальною, інформативно-комунікативну, діагностичною, адаптивну, рефлексивну, інтеграційну.

З'ясовано, що у професійній діяльності сучасного менеджера СКД виникає потреба пошуку нестандартних шляхів розв'язання професійних завдань, пов'язаних з здоров'язбереженням в соціокультурному середовищі; конкретизовано завдання професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, які полягають в забезпеченні її якості та відповідності соціально-економічним запитам ринків праці, задоволення державного замовлення та особистої мотивації у потребах соціального здоров'язбереження у професійній діяльності для розвитку кар'єрного зростання та позитивно-збалансованого управлінського на сталий розвиток держави.

Список використаних джерел до першого розділу

1. Ажажа М. А. Соціально-психологічний портрет майбутнього менеджера соціальної служби. Гуманітарний вісник. Запоріжжя, 2010. Вип. 42. С. 236–246.
2. Амосов Н. М. Роздумья о здоровье. 3-е изд., доп., перераб. М. : Физкультура и спорт, 1987. 64 с.
3. Андриющенко Т. К. Теоретичні аспекти проблеми формування здоров'язберезувальної компетентності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. № 1(19). С. 11–20.
4. Апанасенко Г. Л., Науменко Р. Г. Соматическое здоровье и максимальная аэробная способность индивида. Теория и практика физ. культуры. 1988. № 4. С. 29–31.
5. Бабич В. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я здобувачів освіти основної школи : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Старобільськ, 2015. 578 с.
6. Баєвський Р. М. Прогнозирование состояний на грани нормы и патологии. М. : Медицина, 1979. 298 с.
7. Байер К., Шейнберг Л. Здоровый образ жизни. М. : Мир, 1997. 368 с.
URL: <https://search.rsl.ru/ru/record/01001783786> (дата звернення: 17.02.2017)
8. Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2011. № 1-2. С. 212-222.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2011_1-2_38 (дата звернення: 15.06.2017)

9. Белікова Н. О., Сущенко Л. П. Термінологія напряму підготовки «Здоров'я людини» : навч. посібник. К. : ТОВ «Козарі», 2009. 182 с.
10. Бобрицька В. І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2006. 464 с.
11. Бобро А. А. Сутність поняття «соціальне здоров'я» у науковій літературі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2014. Вип. 122. С. 19-23.
12. Бобро А. А. Аналіз поняття «соціальне здоров'я студента». *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 1. С. 18-21.
13. Боброва Н. О., Ананьєва М. М., Звягольська І. М., Басараб Я. О., Лобань Г. А. Ставлення студентів-медиків до здорового способу життя та його вплив на процес навчання. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. 2015. Т. 15. Вип. 2. С. 8–12.
14. Богущ А. М. Екологія емоційно-психічного здоров'я у системі взаємодії дорослих і дітей. *Дошкільне виховання*. 2014. № 5. С. 9–12.
15. Бойко Ю. Формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів : дис. .... канд. пед. наук : 13.00.07 / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2015. с. 268.
16. Большова Т. Е. Социальное здоровье населения как цепь функционирования института социальной работы : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. соц. Наук : 22.00.04 / Саратовский государственный университет. Саратов, 1997. URL: <http://www.dissercat.com/content/sotsialnoe-zdorove-naseleniya-kak-tsep-funksionirovaniya-instituta-sotsialnoi-raboty> (дата звернення: 28.04.2017)

17. Бондаренко З. П. Соціальне здоров'я студентів у контексті розвитку волонтерства. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2017. № 1 (13). С. 59-66.

18. Бондаренко З. П. Сучасні підходи до виховання студентської молоді в умовах вищого навчального закладу. *Педагогіка вищої та середньої школи*. Кривий Ріг, 2016. Вип. 3 (49). С. 3–17.

19. Браславский П. И., Гольдштейн С. Л., Ткаченко Т. Я. Тезаурус как средство описания систем знаний. *Науч.-техн. инф.* 1997. Сер. 2. № 11. С. 16–22.

20. Брижак С. О. Особливості взаємодії молоді з гаджетами як психолого-педагогічна проблема. *Сучасне українське студентство: проблеми та ціннісні орієнтації* : тези доповідей ІХ Всеукраїнської наук.-практ. конференції студентів та молодих вчених. Хмельницький : ХІСТ Університету «Україна», 2016. С. 23–26.

21. Величко Л., Козленко О., Малієнко Ю., Мельник Ю., Надтока О. Синхроністична таблиця як засіб інтегрування знань із природничих предметів. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2016. № 6. С. 2–16.

22. Вільна енциклопедія. URL: <http://www.grinchuk.lviv.ua/book/88/2409.html> (дата звернення: 12.08.2018)

23. Власов Г. В. Охорона здоров'я студентів вищих медичних навчальних закладів як соціально-педагогічна проблема. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2009. № 10. С. 21-25.

24. Вовк Л. В. Формирование у студентов специальной медицинской группы культуры здорового образа жизни с помощью компьютерных технологий. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 7. С.12-17

25. Воронін Д. Є. Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні*

проблеми фізичного виховання і спорту. Харків : ХДАДМ (ХХП), 2006. № 2. С. 25–28.

26. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання : дис.... канд. пед. наук: 13.00.07 / Херсонський державний університет. Херсон, 2006. 225 с.

27. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Основи здоров'я. Підручник для 7 класу загальноосвітніх закладів. К.: Вид. "Алатон", 2016. 200 с.

28. Гатило В. Л., Городова Т. В. Социальное здоровье студенческой молодёжи: подходы к определению. *Современные проблемы науки и образования*. 2015. № 1-1. № 1 (ч.1) URL: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=17259>. (дата звернення: 16.09.2018)

29. Гладышев Ю. В., Гладышева Н. Г. Валеология : Учебно-методический комплекс. Новосибирск : НГУЭУ, 2008. 108 с. URL: <http://valeologija.ru/knigi/valeologiya-uchebnij-kompleks-gladisheva> (дата звернення: 04.10.2018)

30. Горяня Л. Соціальне здоров'я людини як показник культури спілкування. *Рідна школа*. 2009. № 4. С. 36-41.

31. Державне управління в освітній галузі : кол. монографія / авт. кол. : Я. І. Арабчук, М. П. Баран, Д. І. Дзвінчук та ін. ; за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. 346 с.

32. Доброскок А. Психологічні особливості професійного становлення майбутнього менеджера. [Електронний ресурс]. URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvmdu/psykh/2011.../23.pdf (дата звернення: 18.09.2019)

33. Дуальна освіта. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijnotechnichna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 18.12.2020)

34. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ; Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
35. Євтух М. Б. Проблема соціального здоров'я в Україні. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2015. Вип. 124. С. 74-77.
36. Євтух М. Б., Сердюк О. П. Соціальний педагог: професія та особистість. *Соціальна педагогіка*. 2002. № 2. С. 76-88.
37. Євтушенко Г. І., Куценко В. І. Формування менеджера, як фахівця: проблеми та перспективи. *Науковий вісник НУДПІС України*. 2012. С. 12–21.
38. Завидівська О. І. Навчання здоров'яорієнтованому управлінню як нової стратегії професійної освіти майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Львівської академії. Серія : Педагогічні науки*. 2019. Вип. 5. С. 344-349
39. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 12.03.2019)
40. Здоровий спосіб життя. URL: <http://4brain.ru/zozh/pitanie.php>. (дата звернення: 12.03.2017)
41. Катанаев И. И., Лига М. Б., Цикалюк Е. В. «Модель организационной культуры ВУЗа как условие формирования социального здоровья студенческой молодежи». URL: https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/151/katanaev_151_250_258.pdf (дата звернення: 22.06.2019)
42. Кириленко С. В. Соціально-педагогічні умови формування культури здоров'я старшокласників : дис.... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / Інститут проблем виховання Академії пед. наук України. К., 2004. 240 с.
43. Колесов В. И. Социальное здоровье студентов. *Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России*. 2009. № 2 (42). С. 217–229.
44. Колотий Н. М. Формирование психологического здоровья личности. *Вестник ХГПУ им. С. Сковороды. Психология*. 2001. Вып. 6. С. 143-148.

45. Колпина Л. В. Социальное здоровье: нормативная модель и реальность. *Среднерусский вестник общественных наук*. 2009. № 3. С.53-59.

46. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 828-р URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/828-2011-%D1%80> (дата звернення: 25.08.2019)

47. Концепція розвитку системи громадського здоров'я (2016) Національній програмі «Репродуктивне здоров'я» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-p#Text> (дата звернення: 25.08.2019)

48. Концепція розвитку системи громадського здоров'я. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249618799> (дата звернення: 22.06.2019)

49. Косова І. Вимоги до сучасного менеджера в умовах фінансово-економічної. URL: www.conf-cv.at.ua/forum/53-475-1 (дата звернення: 11.07.2018)

50. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / за ред. І. Я. Коцана. Луцьк : РВВ – Вежа Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. 430 с.

51. Кочубей Н. В., Чворсюк О. П. Духовність та моральність в контексті міждисциплінарного підходу. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія : Філософія, педагогіка, психологія*. 2014. Вип. 35. С. 46–52.

52. Кулик Ю. Є. Інтернаціоналізація професійного розвитку менеджерів. URL: kneu.edu.ua/userfiles/diser_meim/Kulyk.doc (дата звернення: 23.06.2019)

53. Кульбякина Л. Я. Циклы задач в системе обучения профессиональное самоопределение будущих педагогов как фактор

личностноориентированного профессионального образования. *Мир науки, культуры, образования*. 2013. № 1(38). С. 84–86.

54. Курашкина Е. В. Социально-управленческий механизм формирования социального здоровья учащихся : дис. ... канд. соц. наук : 22.00.08 / «Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации»: М., 2011. 183 с.

55. Лисицын Ю. П., Сахно А. В. Здоровье человека – социальная ценность. М. : Мысль, 1989. 272 с.

56. Літвінова Т. В. Важливість складових соціального здоров'я студентської молоді. *Роль глобального туристського ринку в сучасній економіці* : матеріали XVI аспірантських та магістерських читань, 1 червня 2017 р. Київ : Вид-во КУТЕП, 2017. С. 46-49.

57. Літвінова Т. В. Сутність дефініції «соціальне здоров'я». *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2017. Вип. 1. С. 33-37.

58. Луков В. А. Социальное проектирование : учеб. пособие. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Изд-во Моск. гуманит.-соц. академии: Флинта, 2003. 240 с.

59. Любарець В. В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування : монографія. Суми : П.Ф «Видавництво “Університетська книга”», 2018. 382 с.

60. Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи: теорія виховання (Цикл лекцій) : навч. посіб. К. : Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, 2005. 108 с.

61. Маслоу А. Г. Новые рубежи человеческой природы / пер. с. англ. : Г. А. Балл, А. П. Попогребский. М. : Смысл, 1999. 425 с.

62. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посібник / за ред. Т. Л. Лях; авт.- кол. З.П. Бондаренко, Т.В. Журавель, Т.Л. Лях та ін. К. : Версо-04, 2012. 288 с.

63. Мишин А. Социальное здоровье личности и общества : основные показатели. URL: http://sociosphaera.ucoz.ru/publ/konferencii_2011/obshhestvo_kultura_lichnost_aktualnye_problemy_socialno_gumanitarnogo_znaniya/socialno_zdorove_lichnosti_i_obshhestva_osnovnye_pokazateli/22-1-0-420 (дата звернення: 16.04.2016)

64. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я 2020. Український вимір». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/244717787> (дата звернення: 16.12.2020)

65. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту. URL: <https://sites.google.com/site/lozmofizculture/normativna-baza?overridemobile=true&tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1> (дата звернення: 18.02.2019)

66. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/42/20160> (дата звернення: 22.11.2020)

67. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2025 років (2014) URL: https://healthsag.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Proekt-Strategiyi-reformi_OZ.pdf

68. Новописьменний С. А. здоров'язбережувальної компетентності школяра та шляхи її формування. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54.2).

69. Носенко Е. Л., Аршава І. Ф. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості : підручник. Д. : Вид-во ДНУ. 2010. 264 с.

70. Овчарова Р. В. Практическая психология образования : Учеб. пособие для студ. психол. фак. Университетов. М. : Издательский центр. Академия, 2003. 448 с.

71. Оржеховська В. М. Педагогіка здорового способу життя. *Проблеми освіти*. К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. Вип. 48. С. 3-7.

72. Пахолок О. О. Феномен здоров'я в соціокультурному вимірі : автореферат... канд. соціологічних наук : 12.00.01 / НАН України, Ін-т соціології. Київ, 2014. 16 с.

73. Петренко В. О., Безугла І. В. Формування трансверсальних компетентностей в умовах закладу вищої освіти. *Сучасні проблеми управління під-приємствами: теорія та практика* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 29–30 березня 2018 року. Харків : НТМТ, 2018. С. 290–293.

74. Плахотный А. Ф. Проблема социальной ответственности. Х. : Вища шк. ; Изд-во при Харьк. ун-те, 1981. 190 с.

75. Поднебесная Э. И. Педагогические аспекты формирования социального здоровья подростков : дис.... канд. пед. наук : 13.00.01 / Рязанского государственного университета имени С.А. Есенина . Рязань, 2010. 215 с.

76. Рагимова О. А. Динамика социального здоровья младших школьников в транзитивном обществе : автореф. дис. на соиск. науч. степени д-ра. соц. наук : спец. 22.00.04 / Саратовский государственный технологический университет. Саратов, 2006. 46 с.

77. Рекомендації щодо підвищення рівня навчально-виховної роботи з фізичного виховання у навчальних закладах (2015 р.). https://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=31&Itemid=165 (дата звернення: 23.07.2018)

78. Рідей Н. М. Управління системами післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за заг. редакцією Рідей Н. М. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 691 с.

79. Сайт «Освіта на основі життєвих навичок», URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/> (дата звернення: 12.05.2019)

80. Сивицкая Е. А. Педагогическая система формирования социального здоровья учащихся общеобразовательной школы : автореф. дис. на соиск.

науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Российский государственный социальный университет. М., 2005. 22 с.

81. Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_599. 9 (дата звернення: 21.06.2018)

82. Сущенко Л. П. Здоровий спосіб життя людини : довідкові матеріали. Запоріжжя : Вид-во Запорізь. держ. ун-ту, 1999. 324 с.

83. Такер Роберт Би. Инновации как формула роста. М. : Олимп–Бизнес, 2006. 240 с.

84. Тимофеева М. П., Движона А. В. Психология здоровья : учебное пособие. Черновцы : Книги – XXI, 2009. 296 с.

85. Угода про асоціацію між Україною та ЄС й іншими відповідними політичними документами ЄС», (2015 р.) (дата звернення: 08.04.2019)

86. Федько О. Здоровий спосіб життя як цінність: проблеми формування. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13029/30_Fedko.pdf (дата звернення: 22.06.2018)

87. Філософія Артура Шопенгауера та сучасність : кол. моногр. / за ред. Анатолія Карася. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 164 с.

88. Фрейд З. Психология бессознательного / науч. ред., вст. сл. М. Г. Ярошевский. М. : Просвещение, 1989. 448 с.

89. Черевко С. , Індиченко Л. Сучасні проблеми формування здорового способу життя студентської молоді. *Педагогіка вищої та середньої школи*. Кривий Ріг : ВЦ КДПУ; Айс Принт, 2016. Вип. 3 (49). С. 287–300.

90. Шевченко А. М. Комплекс методик для дослідження психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2017. № 2–3 (9–10). С.109-118.

91. Шейко Е. П. Професійна підготовка менеджерів як фактор формування здатності до спільної управлінської діяльності. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/tipp/2009_1/shejko.pdf (дата звернення: 28.05.2017)

92. Юнг К. Г. Психологические типы. СПб. : Ювента, 1995. 252 с.
93. Oksana Voitovska, Svitlana Tolochko, Nataliya Bordyug, Lifelong Learning in Modern Strategies of Sustainable Development (Kształcenie ustawiczne we współczesnych strategiach zrównoważonego rozwoju). *Studia warmińskie*. 2018. № 55. С. 343–353.
94. Tolochko S., Bordiug N., Knysh I. Transversal competencies of innovative entrepreneurship professionals in lifelong education. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. V.6. № 3.156-165.
95. Troschke, J. von, Hoffmann-Markwald, A. & Häberlein, U. Entwicklung der Gesundheitswissenschaften. *Public Health in Deutschland*. Freiburg: Druckerwerkstatt im Grün.1993. pp. 204-224.
96. Bühler Ch. The soul life of adolescents. 2nd expanded and completely changed edition. Jena: G. Fischer. 1923. 210 p.
97. Bühler Ch. Childhood and Adolescence. Genesis of Consciousness. Leipzig: Hirzel.1928. 308 p.
98. Bühler, Ch. & Hetzer, H. On the history of child psychology. In E. Brunswik, Ch. Bühler, H. Hetzer, L. Kardos, E. Köhler, J. Krug & A. Willwoll, contributions to the history of problems in psychology. Festschrift for Karl Bühler's 50th birthday. Jena : G. Fischer, 1929 pp. 204-224.
99. Bühler Ch. (1934) Three generations in the youth diary. Jena : G. Fischer. 184 p.
100. Bühler Ch., Baar E., Danzinger-Schenk L., Falk G., Gedeon-S. & Hortner G. Child and Family. Jena : G. Fischer. 1937. 172 p.
101. Bühler, Ch. The Vienna Psychological School in Emigration. *Psychologische Rundschau*, 16, 1965. pp. 187–196.
102. Patterson PB, McIntyre L, Anderson LC, Mah CL. Political rhetoric from Canada can inform healthy public policy argumentation. *Health Promotion*. 2016. International doi: 10.1093/heapro/daw019 (дата звернення: 14.06.2019)

103. McIntyre L, Tougas D, Rondeau K, Mah CL. (2016) “In”-sights about food banks from a critical interpretive synthesis of the academic literature. *Agriculture and Human Values* doi: 10.1007/s10460-015-9674-z (дата звернення: 14.06.2019)

104. Mah CL, Hamill C, Rondeau K, McIntyre L. A frame-critical policy analysis of Canada’s response to the World Food Summit 1998-2008. *Archives of Public Health* 2014. doi:10.1186/2049-3258-72-41 (дата звернення: 08.12.2017)

105. McIntyre L, Patterson PB, Anderson LC, Mah CL. A great or heinous idea?: Why food waste diversion renders policy discussants apoplectic. *Critical Public Health*, in press. 2014. (дата звернення: 24.07.2018)

106. Litvinova T. V. Психолого-педагогические условия формирования психологического здоровья будущих менеджеров индустрии гостеприимства. *Innovative technologies in science and education. European experience : proceedings of the II International Conference, 12–15 November 2018. Dnepr-Helsinki, Finland, 2018. P. 143–146.*

107. Litvinova T. V., Verovkina Zh. L. Health culture – a social phenomenon of professional training of future managers. *Global science and education in the modern realities : conference proceedings, 26-27 August 2020. Washington, USA, 2020. P. 333-335.*

108. Litvinova T. V. Components of social health formation of future managers in the process of professional training. *Natural Science Readings*. 2019. No.1. Vol. 1. P.100–106.

109. Liubarets V., Pavlenko D., Litvinova T. V. Education Process Digitalization in Sociocultural Activity Managers’ Training. *Journal of education, technology and computer science*. Rzeszów, 2020. No 1(31). P. 30-35.

110. Spencer, G., Hope Corbin, J., & Miedema, E. (Sustainable development goals for health promotion: A critical frame analysis. *Health Promotion International*. 2019. 34(4), P. 847-858. <https://doi.org/10.1093/heapro/day036> (дата звернення: 14.07.2020).

111. N. Clark, B. Zimmerman A Social Cognitive View of Self-Regulated Learning About Health*Published 2014. Psychology, Medicine. Health Education & Behavior. (дата звернення: 17.06.2020).

112. Gordon J. et al. Key competences in Europe: opening doors for lifelong learner across the school curriculum and teacher education. Center for Social and Economic Research. CASE Network Reports. Warsaw, No 87, 2+009. 328 p.

113. Gutzwiller F., Jaenneret O. Konzepte und Definitionen // In F.Gutzwiller & O. Jaenneret, Sozialund Prdventivmedizin Public Health. 1996. S. 23–29.

114. The Worldwide Governance Indicators
<https://info.worldbank.org/governance/wgi/> (дата звернення: 18.08.2020)

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

2.1. Зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності до формування соціального здоров'я

Представлені структура і функції формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці, а також потенційна здатність ЗВО дозволяють висунути необхідність дотримання відповідних педагогічних умов, які комплексно сприятимуть формуванню соціального здоров'я майбутніх менеджерів у професійній підготовці. А саме [32]:

1) формування мотивації до соціальної здоров'язбережувальної відповідальності та соціальних наслідків прийняття управлінських рішень, свідомого вибору здорового способу життя на основі природоохоронних і моральних цінностей – психологічний складник;

2) забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, спрямованої на розвиток дбайливого ставлення до власного здоров'я та представників різних соціальних груп – теоретичний складник;

3) створення сприятливого середовища здоров'язбереження соціокультурного простору у процесі організації дуальної форми навчання через включення майбутніх менеджерів СКД в соціальне проєктування і реалізацію соціальних програм збереження здоров'я – організаційний складник.

Реалізація виокремлених педагогічних умов формування соціального здоров'я у даній категорії здобувачів вищої освіти можлива на основі дотримання класичних принципів дидактики, до яких відносяться принципи:

системності, наступності, свідомості і самостійності, практичної спрямованості.

Сутність принципів формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД [30; 36; 38]:

- системності, яка передбачає створення системи формування соціальної відповідальності здобувачів освіти, взаємопов'язаність всіх складових соціального здоров'я;

- наступності, що передбачає поступовість формування соціальної відповідальності, проходження ряду етапів, закріплення отриманих на попередньому етапі умінь та навичок формування соціального здоров'я та здоров'язбереження;

- свідомості і самостійності, яка передбачає формування правильного ставлення до власного стану соціального здоров'я, навколишньої дійсності та відповідних переконань здоров'язбереження (у процесі навчання передаються тільки знання, а переконання свої майбутні менеджери СКД повинні виробити свідомо та самостійно);

- практичної спрямованості, тобто закріплення знань і навичок в процесі соціально значущої діяльності.

Дотримання окреслених принципів формування соціального здоров'я у професійній підготовці зорієнтовує освітній процес на формування змістового наповнення навчальних дисциплін та вибір інноваційних сучасних форм, методів та засобів навчання [14]. Кожен з принципів навчання стає ключовим дидактичним інструментом для професорсько-викладацького складу у формуванні соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД. Реалізація дидактичного супроводу в предметних методиках є одночасно наукою, мистецтвом і ремеслом.

Авторський досвід та результати аналітичних розвідок показують, що процес формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів включає три взаємопов'язаних етапи [2; 4; 11; 30; 36; 37]:

– інформування здобувачів вищої освіти про сутність прав та професійних обов'язків, про норми і правила поведінки особистості в соціумі і способах його регулювання;

– актуалізація на життєвому досвіді здобувачів освіти, формування мотивації соціально-відповідального ставлення до здорового способу життя, моральні устремління до реалізації відповідальних вчинків, спонукання свідомо регулювати свої дії, створення ситуацій, що вимагають усвідомленого вибору лінії поведінки, прийняття рішень і оцінювання їх наслідків за рахунок організації навчального взаємодії і в ході суспільно значимої діяльності;

– закріплення отриманого досвіду в різних формах суспільно значимої діяльності (науково-дослідної, культурно-просвітницької, соціальному проектуванні, студентське самоврядування, громадських та молодіжних організаціях), включення в діяльність соціально-професійної групи.

Процесу формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД характерна тенденція активної педагогічної взаємодії усіх учасників процесу: науковців, викладачів, стейкхолдерів та здобувачів освіти. Впровадження нових технологій в процес формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД має здійснюватися за такими напрямками:

- 1) реалізація проблемного і проблемно-діяльнісного підходів в процесі формування соціального здоров'я у професійній підготовці
- 2) використання концептуальних положень теорії поетапного формування здоров'язбережувального мислення;
- 3) узагальнення та систематизація професійно-значущої пропагандистської інформації соціального здоров'язбереження;
- 4) застосування основоположних ідей сугестії в оволодінні професійними знаннями, навичками і вміннями;
- 5) алгоритмізація та програмування окремих модулів навчального процесу направлених на змістове наповнення;

б) апробація вивчення найбільш важливих розділів навчального плану за допомогою інтелектуального і емоційного «занурення»;

7) використання професійно-орієнтованих ідей педагогічного співробітництва;

8) реалізація ігрових форм організації навчальних занять тощо.

У теперішній час в педагогічній практиці ЗВО виявлено такі загальноприйняті концепції і технології навчання: традиційна технологія навчання на основі асоціативно-рефлекторної концепції (А. Барабанщиков, Д. Богоявленський, Н. Менчинська, С. Рубінштейн); технологія навчання на основі концепції поетапного формування розумових дій і як окремий випадок на основі концепції формування розумових понять (Д. Богоявленський, П. Гальперін, Є. Карабанова-Меллер, Н. Менчинська, Н. Талізін); проблемно-діяльній навчання (А. Барабанщиков, Т. Бурлаєнко, А. Вербицький, Є. Гуляєв, О. Дубініна) та інші. Вибір технології навчання і виховання зумовлює вибір конкретної методичної системи роботи в закладі освіти.

Проте, наразі частіше залучаються нові види занять. Цікавим видається використання ігрових комплексів з метою [9; 11; 16; 37; 42; 45]:

- аналізу конкретної ситуації (юридичної, педагогічної);
- відтворення організаційно-розумової гри;
- відпрацювання професійних ролей;
- здійснення організаційно-діяльній гри з прийняття професійних рішень;
- проведення професійного тренінгу (поведінкового, управлінського, комунікативного).

Різноманітність і доцільність нових занять надає педагогічному процесу гнучкості і якості, а застосування методів активного навчання («метод круглого столу», інтелектуального штурму, «критерійного калейдоскопу»,

дискусії, актуалізація проблеми а ін.) дозволяє здобувачам освіти відчувати себе його невід'ємною частиною.

У своїх дослідженнях Т. Бурлаєнко та О. Дубініна зазначають, що «використання методу «критеріальний калейдоскоп», перевага якого полягає у розвитку типологічної спорідненості при вивченні дисциплін різного профілю, у формуванні в здобувачів освіти вміння критично мислити, самостійно опрацьовувати та структурувати навчальний матеріал, розвитку самопізнання особистості та інформаційної культури. Застосування цього методу сприяє [7]:

- створенню атмосфери взаємоповаги й підтримки один одного, де педагог виступає як фасилітатор, що є вкрай важливим в умовах реформування освітніх процесів України;
- формуванню простору позитивного світобачення, в якому можна спланувати правильні дії в конкретній ситуації, які виникають у свідомості здобувача освіти, як результат особистого досвіду;
- утворенню інтерактивної атмосфери в освітньому середовищі, яка впливає на спосіб виконання завдань студентами та розвиває творчу їх уяву про те чи інше явище чи процес.

Під час навчання, на основі синтезу особистісного світогляду студента, його мислення, поведінкових навичок і адаптованості до навколишнього середовища з'являється і формується сукупність соціальних і професійних відносин до оточуючих і до себе як до особистості, формуються професійні переконання і знання, які здобувач освіти зрозумів, усвідомив, пережив і відчув, виробляється особиста позиція, власне бачення майбутньої діяльності.

За авторським досвідом, впровадження в освітній процес міжпредметних курсів, вибіркового дисциплін, циклів є одним із шляхів підвищення якості та соціалізації освіти у вищій школі. Традиційне навчання відповідних навчальних дисциплін, здебільшого, зорієнтовується на розширення обсягу досліджуваного матеріалу, що призводить до

перевантаження здобувачів, завдає шкоди розвитку творчого мислення, впливає на погіршення діалектики аналізу і синтезу в пізнавальній діяльності майбутніх фахівців і перетворює процес навчання в «школу пам'яті» [28; 29; 30; 52].

З іншого боку, сучасним фахівцям все частіше доводиться враховувати взаємозв'язок явищ і процесів соціальної і професійної середовища. Їм належить вирішувати професійні та соціальні проблеми, що вимагають не тільки всебічного їх розуміння, а й комплексного застосування знань, умінь і навичок. Наприклад, фінансовому менеджеру необхідно бути і компетентним керівником, і маркетологом, і аналітиком, і математиком, а менеджеру організації – керівником, який знає і володіє психологією, риторикою, статистикою.

З метою вирішення зазначених дидактичних проблем для конкретних спеціальностей майбутніх менеджерів доцільно розробляти і реалізовувати навчальні програми, як, наприклад, дисципліни за вибором здобувача освіти: «Основи соціального проектування» і «Соціальна відповідальність бізнесу» для майбутніх менеджерів.

У процесі дослідження окреслено, що формування соціального здоров'я у молоді обумовлено, з одного боку, біологічними, психологічними, віковими її особливостями як соціальної групи, якій притаманні: оригінальна форма мислення, емоційна надмірність, схильність до переоцінювання особистих можливостей, щирість, максималізм, гіпертрофована вимогливість до оточуючих, категоричність оцінювання, активне прагнення до незалежності і самоствердження, часто некритичне наслідування авторитетам; з іншого боку, визначається тією суспільною мікросферою, в яку щодня включена своєю життєдіяльністю молодь, вимогами тієї соціально-професійної групи, в якій їм треба буде реалізовувати свої потенціали в майбутньому.

Ґрунтуючись на положеннях наукової роботи А. Доброскок та Н. Діденко [15] автором уточнено, що формування соціального здоров'я

майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки можна представити як безперервний процес прийняття рішень на основі трьох основних принципів: послідовності, тривалості, повторюваності.

Отже, як висновок, слід зазначити, що підготовка майбутніх менеджерів повинна бути орієнтована на нові тенденції соціальної та економічної політики держави, що в свою чергу диктує освітню пропагандистську політику формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у процесі їх професійної підготовки, враховуючи швидкоплинні зміни у суспільстві країни та цілого світу.

В умовах впливу сучасного соціуму на рівень соціального здоров'я майбутніх менеджерів позначається організація їх дозвіллевої активності. Сьогодні більшість студентів не можуть відвідувати дозвіллеві установи через фінансові проблеми, тому є потреба збільшувати можливості реалізації їх бажань і потреб у пошуках соціальних заходів пізнавальної активності та фізичного розвитку.

Спостереження показують, що соціальні цінності особистості студентів демонструють те, що більшість з них впевнені, що за умови дотримання ними всіх чинників здорового способу життя, збільшується їх здоров'язберігаюча компетентність. На жаль, чимало студентів не дотримується найпростішого, обґрунтованого наукою здорового способу життя. Недостатня рухова активність, різні фізичні розлади (ожиріння, склероз судин, нервові захворювання, захворювання внутрішніх органів) не організоване дозвілля призводить до пониження продуктивності в професійній діяльності та саморозвитку [1; 3; 4].

Саме тому реалізація першої педагогічної умови полягає в індикації мотивації здобувача освіти як соціальної потреби здорового способу життя, спонукання до здоров'язбереження та аксіології самості морально-етичних, природовідповідних прагнень задоволення потреб у якості та безпеці життя задля сприяння професійної самореалізації майбутнього менеджера СКД та

забезпечення його активного довголіття під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників соціокультурного середовища.

У процесі експерименту проведено аудит стану мотивації студентів до формування соціального здоров'я у професійній підготовці.

Дослідно-експериментальною роботою було охоплено 502 студенти, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні ВО спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», галузі знань 02 «Культура і мистецтво» у: Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Національному транспортному університеті, Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка.

Проведення анкетування здобувачів освіти дозволило визначити особистісне ставлення їх до власного здоров'я та здорового способу життя. (табл. 2.1). Респондентами було обрано студентів першого курсу Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова факультету менеджменту освіти та науки за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» [29; 33].

Результати анкетування здобувачів освіти, щодо відношення до особистого здоров'я і здорового способу життя показали, що респонденти мало дбають про збереження та загартування здоров'я. Аналіз результатів анкетування показує, що перебування здобувачами освіти на свіжому повітрі практично не буває, також низькі показники рухової активності, нерегулярний режим харчування, порушення сну, безсоння, шкідливі звички.

Дані показники є результатом необізнаності про здоровий спосіб життя, яку зазначають 28,4%, а 24,4% взагалі не цікавляться здоров'ям. Щодо піклування взагалі про свій стан здоров'я 11,2% респондентів серйозно слідкують за своїм здоров'ям, а 20,7% респондентів взагалі не переймаються станом свого здоров'я.

Таблиця 2.1

**Результати анкетування здобувачів освіти щодо відношення до
особистого здоров'я і здорового способу життя**

Показники	Відповіді респондентів на питання анкети	Кількість, %
Перебування на свіжому повітрі	практично не бувають	14,4%
	практично не більше 2 години на добу	85,6%
Рухова активність	не займаються спортом і фізичною культурою	46,2%
	інколи виконують ранкову гімнастику або фізичні вправи	24,3%
	тренуються 2 рази на тиждень	23,3%
	відвідують тренувальні заняття в спортивних секціях	6,2%
Режим харчування	Нерегулярний	48,5%
	у раціоні переважають жирні і борошняні продукти харчування	22,5%
	взагалі не їдять рідку їжу	18,5%
	харчуються не більше одного разу на день	10,5%
Сон	лягають спати до півночі	22 %
	сплять менше 6 годин	30,4%
	порушення сну, безсоння	37,6%
Куріння	палять на момент опитування	33%
	палили раніше, але кинули або намагаються	45 %
	не палили ніколи	22 %
Алкоголь	алкогольні напої вживають регулярно	62,7%
	тільки на свята	24,6%
	взагалі не п'ють	12,7%
Обізнаність про здоровий спосіб життя	зазначають, що недостатньо обізнані з питань здорового способу життя	28,4%
	регулярно знаходять інформацію щодо здоров'я в Інтернеті	47,2%
	взагалі не цікавляться здоров'ям	24,4%

Продовження Таблиця 2.1

Піклування про свій стан здоров'я	серйозно слідкують за своїм здоров'ям	11,2%
	роблять далеко не все для зміцнення здоров'я	68,1%
	станом свого здоров'я абсолютно не переймаються	20,7%
Соціокультурна діяльність	організована дозвіллева діяльність	36%
	спонтанний відпочинок	50,3%
	пасивний відпочинок дома	13,7%
Визначеність соціального статусу	інтенсифікація розумової праці	14,6%
	побутова невлаштованість	41,1%
	нестача матеріальних коштів	44,3%

Суб'єктивними факторами, що впливають на зменшення якості здоров'я студентів, є соціальна та професійна невизначеність майбутнього менеджера в умовах стрімких перемін в суспільстві та інноваційних економічних перетворень.

Стан здоров'я студентів пов'язаний також і з об'єктивними факторами, зумовленими їх соціальним статусом: інтенсифікація розумової праці обрали 14,6% респондентів, 41,1% – побутова невлаштованість, від матеріальних коштів залежність у 44,3%..

У нашій країні ще не виражена достатньою мірою позитивна мотивація соціального здоров'я особистості. В Україні, на превеликий жаль, ще немає установки на соціальне здоров'я – засоби масової інформації все ще продовжують рекламувати шкідливі звички, мало уваги звертають на формування гармонійної, фізично та духовно розвиненої людини. Не в достатній мірі приділяється уваги питанням формування культури розваг, соціокультурного дозвілля та організації активних форм відпочинку. Саме інноваційні заходи соціокультурної сфери менеджери можуть направити на соціальне оздоровлення вільного часу. Соціокультурна діяльність в

суспільстві посідає першу сходинку в ієрархії цінностей дозвілєвої діяльності особистості.

Мотивація залежить від емоційно-позитивного фону в освітньому процесі, комфортної комунікативної діяльності з урахуванням психічного і фізичного здоров'я студентів та психологічного клімату соціокультурного середовища. Майбутні менеджери СКД безпосередньо задіяні в здоров'язберігаючому соціокультурному середовищі та є його організаторами, вся їх професійна реалізація націлена на створення комфорту споживачів соціокультурних послуг, трансверсальне поєднання яких полягає у формуванні соціального здоров'я.

Мотиваційний ресурс, як наголошує В. Любарець [36, с.31-32], спрямований на формування продуктивності професійної діяльності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, а саме: стремління до успіху, сумління, доброчесність, точність, незалежність, відкритість, самовизначення, спроможність протистояти негативним емоціям і психологічним навантаженням, протистояння стресу.

Стимулювання мотивації до успішного збереження соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД, залежить від надання підтримки та допомоги здобувачам освіти на всіх етапах професійної підготовки.

Відповідно до другої педагогічної умови – забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, спрямованої на розвиток дбайливого ставлення до власного здоров'я та представників різних соціальних груп ми позиціонуємо наповненням змісту освітньо-професійної програми «Менеджмент соціокультурної діяльності», в нашому дослідженні підготовки бакалавра, галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Тож «професійне навчання можна вважати успішним, коли знання стають переконливими, їхній обсяг – ерудицією, навички й уміння – звичкою;

розвивається активність, самостійність, творче мислення та інші особистісні якості, які потрібні справжньому професіоналу» [37; с. 22].

Тому наповнення змісту передбачає досягнення під час професійної підготовки комплексу професійних характеристик майбутніх менеджерів СКД: організаторські здібності, комунікативні якості; морально-етичні характеристики; мотиваційні чинники; емоційні та психодинамічні характеристики; інтелект, здатності та готовність до перетворень управлінського інструментарію у професійній діяльності; здібності до стратегічного та здоров'яформуального та здоров'язбережувального мислення, соціального практичного досвіду роботи, педагогічні вміння.

Сучасне планування освітнього процесу дозволяє ЗВО самостійно визначати перелік дисциплін, практик та інших видів навчальної діяльності, необхідний для набуття означених Стандартом ВО. Стандарт, встановлює нормативний зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, а саме вибір дисциплін, що забезпечують досягнення програмних результатів освітнього процесу [37].

Для досягнення ефективності зазначеної другої умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД ми здійснювали змістовну корекцію навчальних дисциплін за навчальним планом, який визначає обсяг і перелік нормативних та вибіркових дисциплін, послідовність їх вивчення, форми проведення занять: «Вступ до спеціальності», «Культурологія», «Соціальна екологія», «Екологія людини», «Професійна педагогіка», «Безпека життєдіяльності», «Вікова фізіологія та валеологія» (Додаток А), «Соціокультурний менеджмент», «Рекреалогія», «Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки».

Для досягнення поставлених завдань було визначено алгоритм дій:

– проаналізувати дисципліну у розрізі програми підготовки, та уточнити її структуру та зміст;

– визначити трансверсальні здатності та компетентності, які закладені у зміст дисципліни, що мають безпосередній вплив на формування соціального здоров'я;

– наповнити мету, зміст, завдання, визначити міжпредметні зв'язки та контроль процесу впливу змін на сформованість соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД.

Реалізацію процесуального наповнення освітнього процесу професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності забезпечували когнітивними технологіями, як засіб ефективного застосування на практиці методів освітньої взаємодії в системі «Здобувач освіти – Науково-викладацький склад – Стейкхолдери» (Рис.2.1).

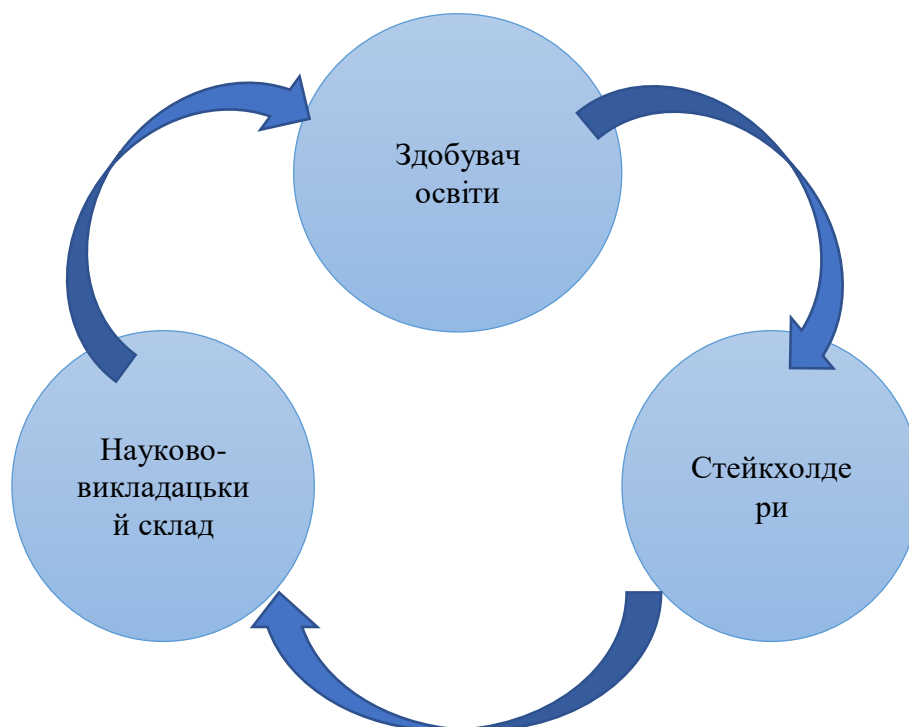

Рис. 2.1 Система освітньої взаємодії професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурного середовища

За типовим планом ОКР «Бакалавр» напряму підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» нормативна частина становить 3476 год. Цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін становить

628 годин, цикл дисциплін фундаментальної та природничо-наукової підготовки – 1170 годин, професійної та практичної підготовки – 1680 годин, самостійного вибору закладу вищої освіти (ЗВО) – 960, самостійного вибору студента – 900 годин.

Важливою у процесі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД є практика та науково-дослідницька робота (Додаток Б). За освітнім рівнем бакалавр на практичну підготовку відводиться 720 годин, з них порівну розподілено на культурологічну практику (позакредитну), педагогічну, виробничу (виробничу, виробничу технологічну, переддипломну), по завершенню та підсумку та на підготовку бакалаврського проекту (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Професійна підготовка майбутніх менеджерів СКД

Назва практики	Кількість кредитів	Кількість годин
навчальна		
Культурологічна (позакредитна)		
Навчально-ознайомча	6	180
виробнича		
Виробнича технологічна	6	180
Виробнича	6	180
Переддипломна	6	180

При плануванні та наповненні змістом програми професійної підготовки 50% з обсягу освітньої програми спрямовують на забезпечення загальних та фахових компетентностей за спеціальністю, визначеною стандартом ВО, – інші 50% розподіляють між трансверсальними компетентностями, до яких входить соціальне здоров'я.

Наведений в Стандарті перелік компетентностей і програмних результатів навчання не є вичерпним. При формуванні профілю освітніх програм зазначають професійні та трансверсальні компетентності і програмні результати навчання (табл 2.3), які є основою варіативної складової конкретної спеціалізації, в зміст якої ми закладаємо зміст формування соціального здоров'я та здатності до здоров'язбереження.

У процесі огляду змістовного збагачення та наповнення процесу формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у таблиці 2.2 були проаналізовані завдання та зміст дисциплін нормативної та варіативної частини.

Програма професійної підготовки менеджерів СКД за освітнім рівнем бакалавр включає цикли, зміст яких пронизаний тематико-професійною спрямованістю на сформованість соціального здоров'я:

- загальної підготовки, «Екологія людини», «Педагогіка дозвілля», «Безпека життєдіяльності», «Вікова фізіологія та валеологія», «Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки».
- фундаментальної, природничо-наукової підготовки («Безпека життєдіяльності», «Екологічне природопізнання», «Вікова фізіологія і валеологія», «Культурологія», «Соціальна екологія» «Основи медичних знань»);
- професійної підготовки: «Вступ до спеціальності», «Соціокультурна діяльність», «Соціокультурний менеджмент»;

Таблиця 2.3

**Порівняльна характеристика змістового наповнення дисциплін освітнього рівня БАКАЛАВР галузі знань 02
«Культура» спеціальності: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»**

Назва дисципліни	Програмні результати навчання	Програмні компетентності
Вступ до спеціальності	Здатність науково обґрунтувати і оптимізувати технологічні процеси виробництва кулінарної, кондитерської продукції та надання готельно-ресторанних послуг з визначеними властивостями і якістю, управляючи асортиментом та якістю продовольчих товарів і предметів матеріально-технічного забезпечення в закладах готельно-ресторанного господарства. Здатність організувати та контролювати технологічні процеси виробництва і споживання готельно-ресторанного продукту (послуг) та готовність надання якісних послуг завдяки ефективній інноваційній діяльності та впровадженню останніх досягнень закордонного досвіду в сфері гостинності, умінь розв'язання проблемних ситуацій у процесі обслуговування споживачів	Виробничо-технологічна галузева планувальна Організаційно – управлінська
Вікова фізіологія та валеологія		
Рекреалогія	Аналізувати сучасний стан та перспективи ефективного й оптимального розвитку і розміщення всіх складових рекреаційних комплексів; застосовувати принципи й методи регулювання соціально-економічного розвитку рекреаційних регіонів; володіти методами аналізу потенціалу рекреаційно-туристичних регіонів та будувати їх раціональну територіальну організацію; оцінювати ефективність санаторно-курортної діяльності в країні, надавати рекомендації щодо організації спеціалізованих оздоровчих та медичних турів; проводити комплексні дослідження функціонування замкнених (цілісних) туристичних зон. Уміння використовувати надбання національних культур у сфері готельно-ресторанного бізнесу	Виробничо-технологічна галузева Організаційно - управлінська
Культурологія	Уміння аналізувати, оцінювати та формувати асортимент основних груп споживчих товарів, користуватися нормативними документами та стандартами, організувати роботу із забезпечення належних умов транспортування, зберігання та реалізації товарів.	Виробничо-технологічна галузева

Продовження Таблиці 2.2

Соціальна екологія	<p>Здатність організувати й регулювати здоров'язберігаючу діяльність, спрямовану на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я свого та оточення; володіння знаннями та уміння забезпечувати виконання технологічного процесу виробництва продукції з використанням нових видів професійного устаткування відповідно до нормативно-технологічної документації, санітарно-гігієнічних вимог, системи управління якістю, керувати технологічним процесом їх виробництва, здійснювати вхідний контроль сировини, матеріалів, що використовуються для їх виготовлення та забезпечувати якість готової продукції;</p> <p>здатність організовувати навчально-виробничий процес на основі відповідних нормативно-правових документів, науково обґрунтованих рекомендацій, положень та знань з технології та організації виробництва, технологічного обладнання, правил його експлуатації і норм санітарії, охорони праці, техніки безпеки, протипожежного захисту тощо; сприяння цілісному поєднанню професійного навчання з виробничою працею;</p> <p>Уміння здійснювати контроль щодо дотримання санітарно-гігієнічних вимог обслуговуючим персоналом.</p>	<p>Життя– здоров'язберігаюча Виробничо- технологічна галузева Виробничокомпетент ність педагога</p>
Екологія людини	<p>Здатність організовувати та контролювати технологічні процеси виробництва і споживання готельно-ресторанного продукту, знаходити організаційно-управлінські рішення, в тому числі в нестандартних ситуаціях, і нести за них відповідальність;</p> <p>готовність до сервісної діяльності відповідно до рекреаційних потреб гостей, враховуючи їхні етнокультурні, історичні та релігійні традиції і застосовуючи сучасні сервісні технології, нові форми і способи обслуговування та впровадження останніх досягнень зарубіжного досвіду у сфері гостинності</p>	<p>Організаційна Сервісна компетентність Планувальна</p>
Соціокультурний менеджмент		
Педагогіка дозвілля	<p>здатність і готовність здійснювати раціональне використання просторових та матеріальних ресурсів;</p> <p>здатність і готовність проектувати процес надання основних і додаткових послуг у засобах розміщення та технологічний процес виробництва продукції ресторанного господарства;</p> <p>здатність і готовність планувати процес надання послуг, пов'язаних з діяльністю ресторанних та готельних закладів.</p>	<p>Інженерно-технічна Технологічно- Галузева Планувальна Організаційно - управлінська</p>

Продовження Таблиці 2.2

<p>Безпека життєдіяльності</p>	<p>Застосування теоретичних положень з вимірювань в діяльності підприємств; – підготовки, проведення та аналізу результатів вимірювань на підприємствах в межах професійної діяльності ; – організації на підприємствах метрологічної діяльності, робіт з стандартизації, сертифікації; – застосування основних положень стандартів на підприємствах в межах професійної діяльності; – підготовки та проведення робіт на підприємствах з сертифікації продукції, послуг, систем управління якістю; - здатність і готовність здійснювати контроль якості надання послуг підприємствами готельного та ресторанного бізнесу</p>	<p>Контролююча Виробничо-технологічна галузева Організаційно - управлінська</p>
<p>Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки</p>	<p>Уміти володіти знаннями та готовність до застосування інноваційних технологій продукції для раціонального, дієтивного, санаторно-курортного харчування відповідно до нормативно-технологічної документації, системи управління якістю, етнокультурних, релігійних традицій та сучасних тенденцій презентації страв з використанням нових видів професійного устаткування, забезпечуючи виробничу санітарію та техніку безпеки для формування і надання готельно-ресторанного продукту (послуг) відповідно до вимог споживачів.</p>	<p>Виробничо-технологічна галузева Організаційно - управлінська</p>

– варіативна підготовки за вибором університету («Психологія загальна та вікова»«, «Екологія особистості», «Соціологія культури»,) та за вибором спеціалізації («Рекреалогія).

Зазначені дисципліни передбачають наповнення програм формувальним змістом соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД, з застосуванням дуальної форми навчання у вирішенні різноманітних професійних завдань, тому ми включили їх до змістово-формувального блоку моделі. У навчальному плані вказана послідовність вивчення дисциплін, а їх змістовне наповнення дало змогу виявити міждисциплінарні зв'язки, що в свою чергу дає можливість майбутньому менеджеру СКД побудувати власну траєкторію формування та збереження соціального здоров'я під час практики в умовах дуального навчання.

Окрім теоретичних та практичних складових професійної підготовки велика увага приділяється самостійному розвитку майбутнього менеджера СКД. Саме на самостійну роботу відведено за планом 2933 годин. Тому, саме важливо закласти індивідуальну траєкторію програми розвитку соціального здоров'я здобувача освіти з використанням різноманітними соціосвітніми технологіями (стимулюючими, захисно-профілактичними, компенсаторно-нейтралізуючими, інформаційно-навчальними, та особистісно-розвиваючими) для удосконалення та розширення простору з використанням педагогічної інноватики формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД. Вище перелічені технології задовольняють індивідуальну траєкторію формування соціального здоров'я протягом всього життя.

Для формування власної траєкторії формування соціального здоров'я та усвідомлення його ролі для здійснення поставлених задач професійно-особистісного становлення майбутнього менеджера СКД виокремлюємо наступні змістовні характеристики [2; 3; 9; 21; 30]:

- самоусвідомлення (усвідомлення свого «Я» у здоров'язбережувальній діяльності, своїх здатностей, здібностей, вчинків, мотивів та поведінки);
- здатність осмислювати, мислити, аналізувати стан соціального здоров'я за допомогою порівняння образу свого «Я» з Іншим;
- конструкт свого образу «Я» у плані своїх можливостей, здатностей, здібностей, соціальної значущості, самоповаги, самоствердження);
- самооцінювання (ціннісне ставлення до своїх особистісних задатків, яке з необхідністю передбачає потребу в закріпленні позитивних якостей та бажанням покращення стану соціального здоров'я на краще);
- самоорганізація (саморегуляція навчально-практичних дій, самовияву у професійній діяльності, оцінці, контролі, коректуванні стану соціального здоров'я);
- самоврядування (усвідомлення правил організації особистих дій і власного ставлення, в яких зафіксовані значущі для майбутнього фахівця цінності, певна ієрархія переваг, про які він здатний дати собі звіт).

Виробнича практика є майданчиком професійного становлення майбутніх менеджерів СКД, де формуються його особистісна траєкторія самореалізації. Процес формування соціального здоров'я є цілісною сукупністю поступально-змінних освітніх ситуацій, під якими розуміється система психолого-педагогічних, дидактичних умов і мотивів, що ставить людину перед необхідністю усвідомленого вибору здоров'язбережувальних технологій для побудови, коригування та реалізації власної траєкторії професійно-особистісного саморозвитку [37; с. 134].

Підсумовуючи, треба зазначити, що професійна підготовка майбутніх менеджерів СКД орієнтована на основі тенденції бізнесу соціокультурної сфери та потреби професійного співтовариства. Не можна сподіватися на успішність результатів у будь-якій діяльності без наявності в сучасного

фахівця таких значущих професійних і особистісних якостей, як готовність і здатність взаємодіяти в колективній та індивідуальній праці, творчо мислити, активно висловлювати свою життєву позицію. Саме тому, на нашу думку, впровадження дуальної освіти у процесі професійної підготовки менеджерів СКД має стати гарантом підвищення ефективності формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці:

- забезпечення диверсифікації професійної підготовки (можливість урізноманітнення та осучаснення пропонованих професійних програм);
- сприяють більш різнобічному професійному розвитку майбутніх менеджерів СКД;
- забезпечують взаємозв'язок, взаємопроникнення і взаємовплив різних систем (наука й освіта, наука та виробництво та ін.), що призводить до якісних змін у професійній освіті та підвищення рівня кваліфікації майбутнього менеджера СКД [37].

Тому вважаємо за доцільне більш детальноше зупинитися на третій педагогічній умові, перевага якої полягає саме у створенні сприятливої атмосфери здоров'язбереження соціокультурного простору у процесі організації дуальної форми навчання через включення майбутніх менеджерів СКД в соціальне проектування і реалізацію соціальних програм збереження здоров'я – здійснювалася при організації освітнього процесу професійної підготовки у сприятливих-студентоцентризованих умовах реалізації академічного потенціалу доброчесності, етики, мобільності та соціального виміру якості здоров'язбереження для формування соціокультурного впливу на здобувачів освіти за дуальної форми навчання та інтеграції комунікативного взаємовпливу майбутніх менеджерів СКД та надавачів освітніх послуг спільно зі стейкхолдерами у соціальне проектування та планування стратегії соціального здоров'язбереження.

2.2. Дуальна форма навчання як методичний інструментарій формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці

Переорієнтація на ринкові відносини зумовлює серйозні зміни у системі професійної освіти. Під час прийому на роботу представників бізнесу цікавить не стільки формат «знань» випускників закладів освіти, скільки їхня готовність до здійснення професійної діяльності. У випадку дуальної цільової підготовки здобувач освіти набуває на ранніх стадіях навчання певні професійні компетентності, а також такі особистісні якості, як уміння працювати в команді, навички оптимального вибору рішення, відповідальність за доручену ділянку діяльності. У процесі роботи він повному осмислює майбутню спеціальність і приймає обґрунтоване рішення про правильність вибору професії. Крім усього, майбутній фахівець у разі сумлінної праці може забезпечити собі додатковий дохід і стаж роботи, надзвичайно необхідний для працевлаштування в сучасних умовах [40].

Роботодавцям економічно доцільно інвестувати в освіту, оскільки «на виході» – після закінчення навчання в закладі освіти, на підприємство приходить фахівець, досконально ознайомлений з особливостями роботи саме цієї організації. Потенційний роботодавець, який має власне уявлення про фахівця, має можливість «втрутитися» в процес навчання, доповнюючи зміст навчання низкою специфічних для цього виробництва проблем. Партнерство з закладом освіти дає можливість ще на ранніх стадіях професійної підготовки оцінити якості потенційних кадрових ресурсів.

Залучені у дуальну освіту здобувачі отримують вищий ступінь соціалізації, вступаючи у реальність соціокультурної професійної діяльності: молоді люди проходять перевірку і навчаються стверджувати свої позиції у виробничих умовах та ситуаціях. Позитивним є адаптація майбутнього

фахівця в умовах професійного становлення, побудова траєкторії професійного росту.

На думку багатьох дослідників (А. Анікєєв, Е. Артуров, Н. Ахтамзян, А.Кириловський, Л. Писарєва, А. Федотова, Г. Хальдер, Т. Шамова та ін.), загально визнаним лідером в організації дуального навчання вважається Німеччина, де система професійної освіти відрізняється розвиненим інститутом наставництва, практико-орієнтованим навчанням і активною участю бізнесу в підготовці кадрів.

Потрібно вказати, що в освітніх системах Великобританії, Кореї, США, Фінляндії наявні лише елементи дуального навчання в процесі підготовки фахівців. Дуальне навчання в цих країнах вирізняється тим, що здобувач освіти дістає теоретичні знання в стінах закладу освіти, а практичні навички й досвід професійної діяльності – на підприємстві. Тобто такий підхід передбачає вбудування практичної діяльності в освітню систему. Це означає, що три дні на тиждень майбутній фахівець навчається та відвідує освітній заклад, а два дні працює на підприємстві.

Вивчення етапів історичного розвитку дуального навчання дало змогу визначити, що німецька освіта має глибоке історичне коріння й міцні традиції. Німецькі ремісники відрізнялися особливою майстерністю вже в середні століття й найдовше в Європі практикували передачу ремесла від майстра до учня. Ринкова економіка внесла зміни в традиційну та індивідуальну підготовку майстром учня у вигляді дуального навчання.

На підставі аналізу робіт провідних дослідників в галузі дуального навчання Німеччині, передбачене раннє діагностування професійних інтересів і схильностей здобувачів освіти, що є важливим прогностичним чинником задоволеності професією [50; 51; 54; 55; 56]. Результати досліджень показали, що основні причини неадекватного вибору своєї майбутньої професії в Німеччині насамперед пов'язані з недостатнім уявленням про зміст професійної діяльності та неадекватним усвідомлення своїх професійних

схильностей. Н. Ахтамзян зазначає, що компанії заздалегідь складають прогноз потреб у робочій силі, і свій шлях до професії випускник німецької школи починає з пошуку компанії, яка візьме його на навчання, а не з вибору ЗВО, оскільки саме на підприємстві остаточно визначається якісна й кількісна потреба в професійному навчанні [0].

Результати дослідження Л. Писаревої дали можливість авторці стверджувати, що головним чинником під час вибору професії в здобувачів освіти у Німеччині є відповідність роботи здібностям. На другому місці стоїть велика заробітна плата і третім за значущістю є можливість самовдосконалення. Роботодавець у процесі виробничого навчання оцінює реальні можливості того, хто навчається, й потенційні можливості його професійного зростання [40].

Як показали результати дослідження В. Бурдакова, сьогодні на підприємствах Німеччини майже 5 % від кількості працівників складають учні. Майбутні менеджери СКД навчаються професії, в якій пройшли спеціальну підготовку наставників. За кожним наставником на виробництві закріплюється не більше двох здобувачів освіти, що забезпечує високу якість навчання й реалізацію індивідуального підходу [6].

Загалом, не зважаючи на те, що дуальна освіта позитивно зарекомендувала себе в питанні підготовки високоякісних фахівців для потреб країн із розвиненою ринковою економікою, усе частіше зустрічається критика зарубіжних експертів дуального навчання, про що свідчить теоретичний аналіз наукових праць В. Лемперта та К. Шульца [56].

Учені вважають, що свідченням кризи дуального навчання в системі професійної освіти є те, що на виробництві скорочуються освітні потужності. Зокрема, В. Лемперт вважає, що гнучкість дуального навчання щодо освоєння нових професій недостатня, унаслідок чого [55]:

- професійна підготовка на великих підприємствах не завжди буває більш якіснішою в порівнянні з підготовкою на малих і середніх підприємствах;
- професійні школи не беруть участь у процесі прийняття рішення про реформування освіти);
- під час отримання свідоцтва про здобуту освіту спостерігається орієнтація на розв'язання вузьких конкретних завдань, одночасно відбувається втрата значення виробничого досвіду в результаті технологічного процесу в промисловому виробництві;
- зростає частка державного фінансування професійної освіти, що говорить про те, що професійна освіта більше не є інвестиційним чинником;
- зростає значення теоретичних знань у всіх галузях економіки, а також престиж модних професій.

Так, Карл Шульц, у свою чергу, зазначає, що комерційні структури все частіше втручаються в дуальне навчання як посередники освітніх послуг. Цей факт, на думку вченого, впливає на зростаючу вартість освіти і відсуває Німеччину як фаворита освіти на задній план. Як основні напрями реформування дуального навчання німецький дослідник називає забезпечення більшої наступності ступенів дуального навчання, а також врахування різних інших кваліфікацій у процесі навчання. Дослідник вважає, що повернути Німеччині лідерство у сфері професійної освіти можливо завдяки розширенню можливостей міжнародної освіти в дуальному навчанні та проведення в школах ознайомлювальних курсів [56].

Так само вважає S. Wettach, що в дуальному навчанні Німеччини відбувається відчуження теоретичної і практичної баз, водночас переважають теоретичні основи. Причину такого відчуження автор бачить у недостатній гнучкості модульного навчання. За твердженням вченого, оскільки в дуальному навчанні Німеччини система модулів формується зважаючи на необхідні професійні компетенції, процес зміни може стосуватися або лише

структури модулів, залишаючи незмінним компонент змісту, або як структури модулів, так і їхнього змісту [58].

Для розв'язання проблеми правильного співвідношення теоретичної і практичної баз дуального навчання Ріхтер і С. Сардалі-Бірман пропонують ввести взаємозалік результатів, отриманих студентами в інших освітніх системах [54].

Як аргументи на користь дуального навчання В. Грайнерт, С. Вульф та ін. [51] наводять твердження, що як будь-яка система дуального навчання здатна постійно оновлюватися й реформуватися. Симптоми кризи, на думку вчених, є ознакою консолідації дуального навчання.

Зарубіжний досвід компаній у країнах із розвиненою ринковою економікою показує, що дуальне навчання надає можливість забезпечити власне виробництво кваліфікованим кадрами, здійснити відбір по відповідним вимогам і запитам роботодавців, можливість економити витрати підприємства на пошук, підбір і адаптацію співробітників. У межах нашого дослідження в реальному професійному режимі діяльності організації майбутні менеджери СКД мають можливість формувати в дуальному освітньому середовищі своє ставлення до розпорядку, правил, культури поведінки та атмосфери збереження соціального здоров'я компанії, що допомагає визначитись у виборі подальшої професійної реалізації, вибору професійного соціума та побудови траєкторії здорового способу життя та здоров'язбереження.

Специфіка професійної дуальної форми навчання за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» передбачає відведення значного об'єму кількості навчального часу на вивчення професійних модулів на підприємстві. Зв'язок теорії та практики в професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД дозволяє виокремити педагогічні умови формування соціального здоров'язберігаючого складника професійної компетентності:

- системне формування мотивації до соціальної відповідальності, цінності про мораль і моральність, про соціальні наслідки прийняття управлінських рішень та свідомого ведення здорового способу життя;
- забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД спрямованої на формування свідомого та дбайливого ставлення до власного здоров'я за допомогою дуальної форми навчання;
- створення здоров'язберігаючого соціокультурного середовища через включення майбутніх менеджерів СКД в соціальне проектування і реалізацію соціальних програм збереження соціального здоров'я.

Керування здоров'язберігаючими освітніми технологіями належить як від викладача, так і від керівників практики та бакалаврських проектів. Саме тому, задля ефективного формування соціальної складової здоров'язберігаючої компетентності майбутніх менеджерів СКД вбачається потреба рекомендувати управлінцям дуальної форми навчання:

- поєднувати види освітньої діяльності;
- раціонально використовувати особистісні якості кожного студента: інтенсивність, креативність та активність діяльності, уміння застосувати творчий підхід;
- організувати простір та умови застосування здоров'язберігаючих технологій.

Майбутні менеджери СКД безпосередньо задіяні в мотиваційні процеси формування соціального здоров'я, створення соціальних проектів під час практик та написанні бакалаврських робіт для реалізації соціальних програм з метою мотивації збереження здоров'я в професійній діяльності.

Отже, формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД охоплює широкий спектр галузей знань: філософії та психології здоров'я, культура харчування, рекреація, екологія здоров'я, репродуктивне та сексуальне здоров'я, медичні заходи профілактики здоров'я, культура та

традиції сім'ї. Організація формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД пов'язана з чіткою постановкою мети, її детальним описом, усвідомленням та активністю всіх учасників соціокультурного середовища. Результатом діяльності можна вважати, стійку мотивацію здорового способу життя, здатність до створення і реалізації індивідуальної програми здоров'язбереження.

Стимулювання мотивації до успішного збереження соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД, залежить від надання підтримки та допомоги здобувачам освіти на всіх етапах професійної підготовки, в формуванні здоров'язберігаючої складової професійної компетентності в процесі дуальної форми навчання. Наприклад, формування логічного підходу в організації особистої життєдіяльності та виконанні професійних завдань а також системності у процесі навчання на підприємстві, зокрема:

- дотримання графіка та штатного розкладу;
- дотримання правил поведінки згідно статуту;
- вживання здорової їжі та напоїв;
- організації прогулянок під час перерви;
- уміння тримати відповідну психологічну дистанцію та вирішувати конфлікти, справлятися зі стресом, вести переговори та ін.

На формування мотивації впливають суб'єктивні та об'єктивні чинники.

Суб'єктивні чинники (вік, стать, стан здоров'я, фізичний та психічний стан, здібності, працездатність, ступінь підготовленості, інтереси) непостійні за своїм характером, а саме такі як стомливість, невичерпність, непостійність з індивідуальними показниками вимірювань.

Об'єктивні фактори визначають втому дій, труднощі та обсяг досліджуваного матеріалу, тривалість та вид діяльності, характер соціокультурного середовища. Об'єктивні чинники підлягають вимірюванню та управлінню професійної діяльності: на основі цих закономірностей створюється бізнес-план діяльності, планується робочий день, тиждень, рік.

Відповідно до виокремлених вище чинників, освітній процес підготовки менеджерів формується на основі тенденції політики професійного співтовариства [37]. Успішність результатів підготовки професійних кадрів управлінської ланки соціокультурної діяльності залежить від впровадження дуальної форми навчання, яка є гарантом формування у сучасного фахівця таких значущих професійних та особистісних якостей, як готовність і здатність взаємодіяти в колективній та індивідуальній праці з здоров'язберігаючою користю.

У процесі дуальної форми навчання майбутніх менеджерів розробляється індивідуальна освітня траєкторія студента, яка включає: диференційовані завдання, методичні рекомендації щодо їх виконання, зразки робіт, терміни виконання завдань, критерії оцінки результатів діяльності, питання для самоконтролю.

Оптимальним можна вважати таку організацію професійної діяльності при якій максимальний здоров'язберігаючий ефект досягається при сприятливій динаміці працездатності. Тому зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів базується на логічному чергуванні теоретичних і практичних форм освітньої діяльності з ефективним використанням здоров'язберігаючими технологіями.

Знання студентом обсягу самостійної роботи навчального матеріалу формує раціональність планування свого режиму дня в позаурочний час з урахуванням гігієнічної, фізіологічної та психологічної оптимізації своєї соціокультурної діяльності. Означений чітко обсяг дає можливість студентові організувати траєкторію освітнього середовища та розвивати навички оперативного опрацьовувати завдання.

У плануванні студентом самостійної роботи потрібно враховувати щільність заняття. Щільність заняття – це відношення часу, протягом якого навчається зайнятий навчальною роботою, до всієї тривалості заняття, виражене у відсотках.

Викладачу необхідно враховувати обсяг інформації, яка підлягає сприйняттю і переробці студентом, враховуючи складність завдань та ступінь новизни навчального матеріалу та зв'язок його з подальшою практичною діяльністю.

Особливістю зв'язку теоретичного та практичного навчання полягає у застосуванні великого числа видів та оптимальної тривалості навчальної діяльності (виконання проєктів, пояснення методів виконання практичного завдання, перегляд електронних освітніх ресурсів наочних, контроль засвоєння навчального матеріалу у тестовій формі, вирішення ситуаційних завдань, презентацій з використанням засобів ІКТ) [6].

З огляду на аспекти професійної підготовки майбутніх менеджерів індустрії СКД, реалізація дуальної моделі навчання, практичні види навчання треба впроваджувати на підприємствах ключових замовників, із якими необхідно організовувати взаємодію упродовж тривалого часу.

Однак, для розширення структури мережевого партнерства й задоволення поточного й перспективного попиту на фахівців галузі необхідне стале налагодження зв'язків і з іншими роботодавцями, керівниками і спеціалістами як великих, так і малих підприємств.

У рамках дуальної моделі навчання здобувачі освіти проходять лабораторно-практичні заняття і всі види практики на підприємствах та беруть участь у корпоративних заходах: програмах навчання, фестивалях, конкурсах професійної майстерності, соціальних проєктах, що реалізуються готельними підприємствами.

Завдяки політиці «повного включення», здобувачі освіти ще упродовж навчання стають повноправними членами колективу, знають виробництво, знайомі з корпоративними стандартами й корпоративною культурою. Формування умінь щодо застосування технологій формування соціального здоров'я реалізується також на лабораторно-практичних заняттях, які

викладачі разом з стейкхолдерами транслують навички та формують спеціальні та трансверсальні здатності та компетентності та ін.

У процесі реалізації педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД перевагу надають практико-орієнтованим технологіям, що імітують професійну діяльність і використання корпоративних практик навчання персоналу підприємств галузі. Для організації впровадження практико-орієнтованих технологій та дуально-корпоративних практик вбачається потреба включати в освітній процес здоров'язберігаючі освітні технології, які є технологічною основою формування соціального складника збереження здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності з врахуванням індивідуальних характеристик особистості.

Серед здоров'язберігаючих технологій, які використовуються у освітньому середовищі, виділяють [1; 3; 6; 9; 18]:

- медико-гігієнічні технології, завдання яких полягають в оздоровленні та збереженні біологічного складників здоров'я особистості;
- фізкультурно-оздоровчі технології – реалізуються в збереженні фізичного стану людини;
- екологічно-здоров'язберігаючі технології – створення екологічно-оптимальних умов побуту та професійної діяльності людей з гармонійним поєднанням з природою;
- технології забезпечення безпеки життєдіяльності – вивчення курсу БЖД.

Особистісні та соціальні передумови створення комфортабельності професійної діяльності майбутніх менеджерів соціокультурної сфері дозволяють розглядати здоров'язбереження не тільки як уявлення про зміцнення фізичного та психічного здоров'я, але й створення умов збереження його соціального складника.

Завдання соціального здоров'язберігаючого складника професійної компетентності майбутнього менеджера соціокультурної діяльності (СКД) полягає в забезпеченні випускника ЗВО високим рівнем здоров'я, озброївши його необхідним багажем знань, умінь, навичок, необхідних для ведення здорового способу життя в соціокультурному середовищі. Здоров'язберігаючі освітні технології є технологічною основою формування здоров'язберігаючого складника в соціокультурній діяльності, та сукупність прийомів, форм і методів впливу на саморозвиток, самоорганізацію збереження здоров'я з врахуванням індивідуальних характеристик особистості.

Освітні здоров'язберігаючі технології мають за мету досягнення сформованості соціального складника здоров'язберігаючої компетентності майбутніх менеджерів СКД. Поняття «здоров'язберігаюча соціальна технологія» має характер освітньої технології, завданням якої є показати наскільки при реалізації даної технології вирішується завдання збереження соціального здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу – студентів, викладачів та управлінців підприємств дозвілля. Завдання визначає сукупність спрямованості дій, вирішення яких відбувається в процесі досягнення головної мети формування соціального складника здоров'язберігаючої компетентності майбутніх менеджерів СКД.

Соціальні здоров'язберігаючі технології, за характером дії, розподіляють на групи: захисно-профілактичні, компенсаторно-нейтралізуючі, стимулюючі, інформаційно-навчальні, та особистісно-розвиваючі.

До захисно-профілактичної групи належать прийоми, методи, технології, спрямовані на захист людини від несприятливих для здоров'я впливів, а саме: виконання санітарно-гігієнічних вимог, підтримання чистоти та боротьба з інфекційними захворюваннями, дотримання навантаження під час освітнього процесу, уникання стану перевтоми; травматизму та інші.

Компенсаторно-нейтралізуючі технології направлені на нейтралізацію негативних впливів здоров'язбереження. Наприклад, проведення

фізкультхвилинок, емоційні розрядки і «хвилинки спокою», що дозволяють частково нейтралізувати стресогенні та фізичні впливи, зняти психоемоційне напруження.

Стимулюючі технології сприяють активізації власних сил організму, використанні ресурсів осіб для виходу з негативного стану за допомогою загартовування, фізичних навантажень та інших.

Інформаційно-навчальні забезпечують майбутнім менеджерам СКД необхідний рівень проінформованості ефективної турботи про своє здоров'я, допомагають у вихованні культури здоров'я: освітні, просвітницькі та соціокультурні програми.

Особистісно-розвиваючі технології включають технології, що забезпечують формування та зміцнення психологічного здоров'я майбутніх менеджерів СКД, підвищення ресурсів психологічної адаптації особистості: соціально-психологічні тренінги, вебінари, програми соціальної адаптації.

Формування соціального здоров'я компетентності майбутніх менеджерів за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» відбувається з використанням вищезазначених технологій здоров'язбереження під час професійної підготовки з впровадженням дуального навчання з поєднанням теорією та практики, що прямолінійно впливає на створення умов для реалізації мети нашого дослідження, що реалізовує потреби майбутніх фахівців у набутті міждисциплінарних та міжгалузевих знань, усвідомлення власного потенціалу через активну участь в освітньому процесі, гарантоване отримання першого робочого місця та коштів під час навчання, скорочення часу адаптації в умовах сучасного ринку праці, отримання під час навчання стажу роботи, який необхідний для їх подальшого професійного зростання саморозвитку, самоудосконалення, самозбереження.

2.3. Модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці

Окреслений в передніх параграфах зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності до формування соціального здоров'я та аналітичний огляд специфіки дуальної форми навчання як методичного інструментарію слухає підґрунтям для розроблення авторських позицій розв'язання проблеми дослідження.

Попередньо уточнено, що процес формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД в нинішніх умовах розвитку суспільства обумовлюється його соціальним замовленням, що вимагає підготовки фахівців, які вміють орієнтуватися об'ємних інформаційних потоках, самостійно отримувати потрібну інформацію, тобто характеризуються певною інформаційною культурою соціального здоров'я. Такий взаємозв'язок може бути представлений через побудову авторської моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці, яка візуалізується взаємопов'язаними складниками: цільовим, теоретико-методологічним, змістовно-процесуальним, діагностико-результативним блоками (Рис 2.2). Відповідно, кожен із блоків розробленої моделі має певні особливості та змістове наповнення.

Цільовий блок – асимілює запити соціального замовлення на професійну підготовку конкурентоспроможного та адаптованого до існуючих футуристичних реалій дійсності майбутніх менеджерів СКД, які актуалізують необхідність задоволення потреб здобувачів освіти у неперервній освіті, самоменеджменту та самовдосконалення, готовність до соціальної агітації, просвітництва та пропаганди соціального здоров'я, до інтелектуальних та творчих, благодійних соціальних, волонтерських ініціатив; соціального валентно-факторного виміру розуміння проблем суспільного розвитку.

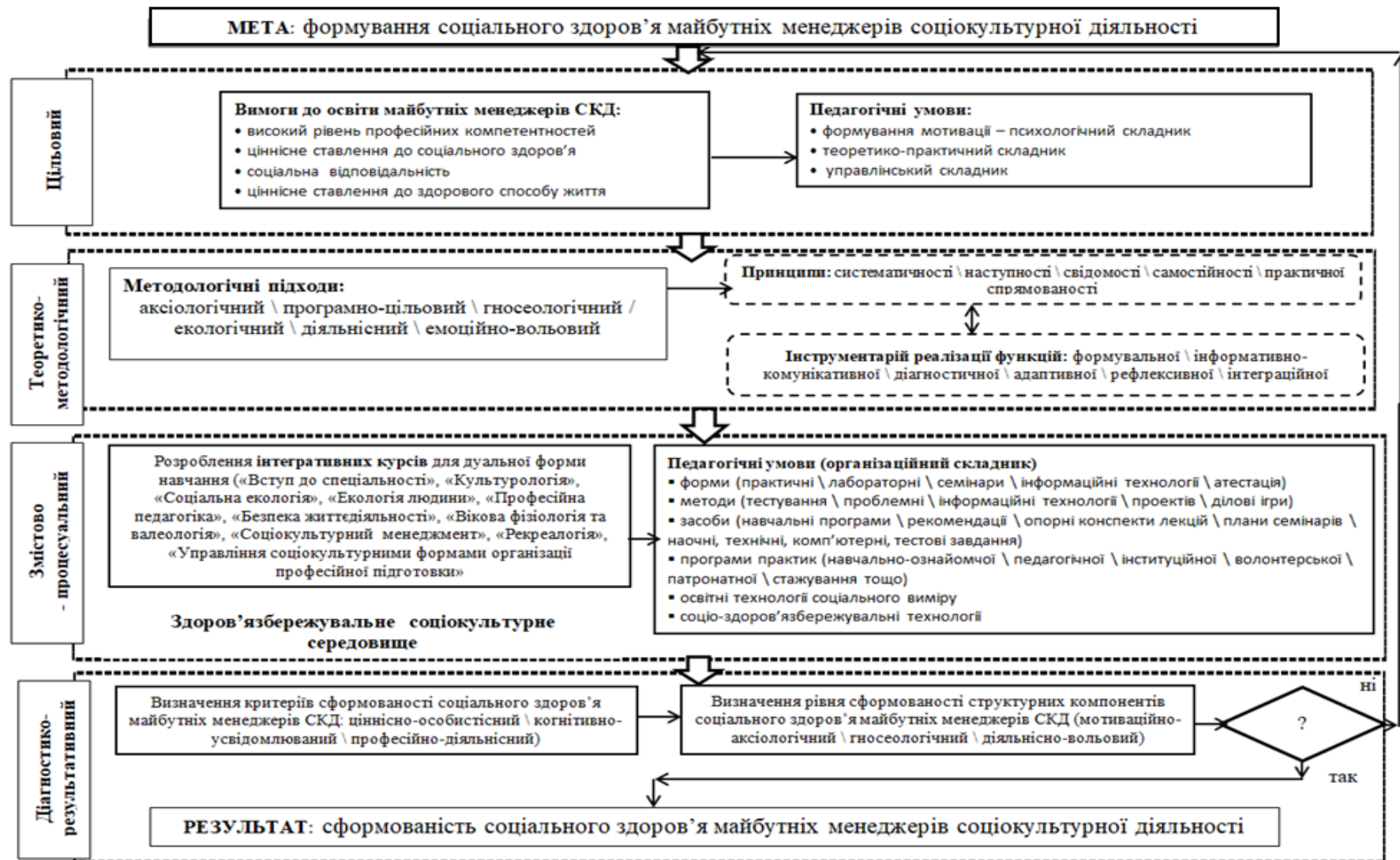

Рис. 2.2. Модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці

Цільові категорії професійної підготовки менеджерів СКД – це здобувачі вищої освіти науково-педагогічні працівники педагоги та дослідники професійної освіти, науки та інноватики, які прагнуть набуття компетентності соціального здоров'я на вищих рівнях і ступенях; фахівці, які забезпечують соціалізацію тих, хто потребує послуг і соціальних сервісів у напрямках пропагування соціального здоров'я.

Формуванню соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці сприятимуть поставлені завдання [7; 11; 15; 16]:

- створити та впровадити педагогічні умови для підвищення ефективності формування соціального здоров'я;
- сприяти формуванню теоретичної обізнаності здобувачів освіти щодо соціального здоров'я й соціальної відповідальності, сутності прав і обов'язків, цінностей, моралі, норм поведінки, допустимих і неприпустимих соціальних дій;
- забезпечити розвиток креативного управлінського мислення майбутніх менеджерів СКД щодо забезпечення здоров'язбереження суб'єктів соціокультурного простору.

Формування ціннісного ставлення до соціального здоров'я і здорового способу життя, валеологічної культури безпеки й якості життя як невід'ємної частини загальної і професійної культури особистості передбачало такі педагогічні умови, як:

- мотивація до соціальної здоров'язбережувальної відповідальності та соціальних наслідків прийняття управлінських рішень, свідомого вибору здорового способу життя на основі природоохоронних і моральних цінностей – психологічний складник;
- забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, спрямованої на розвиток дбайливого ставлення до власного здоров'я та представників різних соціальних груп – теоретичний складник;

– створення сприятливого середовища здоров'язбереження соціокультурного простору у процесі організації дуальної форми навчання через включення майбутніх менеджерів СКД в соціальне проектування і реалізацію соціальних програм збереження здоров'я – управлінський складник.

Теоретико-методологічний блок моделі детально охарактеризовано Розділі 1 (п.п. 1.3. «Соціально-функціональна спрямованість професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності на формування соціального здоров'я»), зокрема він включає реалізацію методологічних підходів: аксіологічного, програмно-цільового, гносеологічного, екологічного, діяльнісного, емоційно-вольового), які забезпечують:

– дотримання принципів: систематичності, наступності, свідомості і самостійності та практичної спрямованості;

– сформованість інструментарію, спрямованого на реалізацію функцій: формувальної, інформативно-комунікативної, діагностичної, адаптивної, рефлексивної, інтеграційної.

Змістовно-процесуальний блок моделі включає організаційний складник виокремлених вище педагогічних умов:

– форми (лекції, семінари, лабораторні та практичні заняття, практики, атестація); методи (словесні, тестування, практичні, проблемні, використання інформаційних технологій, інтерактивні, захист проєктів, ділові ігри, кейс-метод, мозковий штурм);

– засоби (навчальні програми, рекомендації, опорні конспекти лекцій, плани семінарів, наочні, технічні, комп'ютерні, тестові завдання);

– змістове наповнення (контент) інтегративних курсів («Вступ до спеціальності», «Культурологія», «Соціальна екологія», «Екологія людини», «Професійна педагогіка», «Безпека життєдіяльності», «Вікова фізіологія та валеологія», «Соціокультурний менеджмент», «Рекреалогія», «Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки»);

– програми навчально-ознайомчої, педагогічної, інституційної, волонтерської, патронатної, семантико-функціональної та технологічної практик і програми стажування; освітні технології соціального виміру (соціально-симбіотична, соціально-діагностична, проблемного, інтерактивного, інтегративного, мережевого, адаптивного та пізнавально-імітаційного навчання) для формування соціального здоров'я здобувачів освітніх послуг;

– соціо-здоров'язберезувальні технології (стимулюючі, захисно-профілактичні, компенсаторно-нейтралізуючі, інформаційно-навчально-просвітницькі, соціально-агітаційні та особистісно-розвивальні).

Змістове наповнення інтегративних курсів, практик та освітні технології ми охарактеризували у попередньому параграфі (параграф 2.2.). Тому більш детально зупинимся на навчально-методичному супроводі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД.

Ефективність процесу формування соціального здоров'я залежить від відповідної змістовної спрямованості освітнього процесу та методичного супроводу: форм, методів його організації та зокрема заходів. Серед форм і методів процесу формування соціального здоров'я у професійній підготовці пріоритетна роль належить активним інноваційним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. В дослідженні окрім традиційних методів (бесіда, диспут, лекція, семінар, роз'яснення, переконання, позитивний і негативний приклади, методи вправ, контролю й самоконтролю та ін..) було використано інноваційні методи: словесні, тестування, практичні, проблемні, інтерактивні, ділові ігри, кейс-метод, мозковий штурм, соціальне проектування, метод відкритої трибуни, захист проектів, ситуаційно-рольова гра, соціально-психологічний тренінг, метод аналізу соціальних ситуацій, гра-інсценізація тощо.

Поєднання традиційних та інноваційних методів сприяє створенню у майбутніх менеджерів СКД морального самооцінювання, формування позитивної мотивації до здорового способу життя та здоров'язбереження, перебудові та посиленні позитивних моральних спонук та поглядів у професійній діяльності. З нетрадиційних для педагогіки методів ефективно діють методи «Арт-терапії», а саме: саморегуляції, педагогічного аутотренінгу, рефлексотерапії. Ці методи створюють певну єдність і доповнюють один одного [4; 7; 31; 44; 45; 49].

З метою реалізації першої педагогічної умови застосовувалися проблемні лекції, круглі столи, тренінги. На лекціях нові знання введені через проблемний метод (завдання, ситуації) з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (ілюстративний матеріал, відеозаписи, телепередач, художні фільми, матеріали періодичних видань) задля актуалізації проблемних ситуацій, які спонукають здобувачів освіти до аналізу педагогічної взаємодії й способів формування їх соціального здоров'я.

Проблемні лекції дозволяють за рахунок створення певних суперечностей між теоретичними варіантами розв'язання конкретної проблеми та її практичною невиправданістю дозволяла більш вдало розкрити перед майбутніми менеджерами СКД нюанси особистої траєкторії формування соціального здоров'я. Застосування на практичних заняттях методу мозкового штурму (мозкова атака) не тільки сприяло озброєнню здобувачів освіти теоретичними знаннями з формування соціального здоров'я, але й за рахунок швидкого генерування ідей на поставлені проблемні ситуації, сприяло розвитку швидкісного мислення та спонукало до креативних дій у вирішенні окремих проблем соціального здоров'я, що, безумовно допоможе швидко адаптуватись в несприятливих реаліях професійної діяльності.

Особливого значення у контексті професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД набувають такі методи навчання, як: аналіз проблемних ситуацій, кейс-метод та дидактичні ігри. Не зважаючи на те, що перші два

методи навчання мають певну схожість, кожен з них по своєму відгравав своє важливе значення у зазначеному вище контексті. Залучення здобувачів освіти до аналізу проблемних ситуацій стосовно питань формування та збереження соціального здоров'я, а також теоретичного вирішення проблем у контексті максимально наближало ситуації до середовища майбутньої професійної діяльності в соціокультурній сфері.

Метод проектування (або метод проектного навчання) також відгравав надзвичайно важливе значення у формуванні соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД, оскільки за рахунок вирішення у творчих мікрогрупах (групах) поставленої перед здобувачами освіти конкретної проблеми у сфері формування соціального здоров'я, вирішення якої потребувало відповідної підготовки (збирання і аналіз інформації, розроблення та безпосередньо створення проекту), майбутні менеджери СКД оволодівали необхідними проєктивними та конструктивними вміннями в зазначеному контексті. Застосовуючи у практику викладання зазначеного вище спецкурсу метод проектування, студенти створювали проекти траєкторії формування соціального здоров'я у рамках освітнього процесу, у позааудиторній та позауніверситетській діяльності. Таким чином, застосування даного методу сприяло не тільки глибокому освоєнню навчального матеріалу, виробленню необхідних умінь та навичок, але й набуттю майбутніми менеджерами СКД творчого досвіду у контексті формуванні власного соціального здоров'я.

Використання ділових ігор також максимально наближує здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності у контексті формування соціального здоров'я управлінців соціокультурної сфери. Обираючи ролі учасників професійної діяльності (директор, менеджер персоналу, менеджер-організатор, менеджер з продаж, менеджер рекламного відділу, бухгалтер та ін.) здобувачі освіти, за рахунок імітації дій конкретного фахівця чи особистості, не тільки мали можливість побачити процес формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів з різних кутів зору, але й набути

необхідних умінь у зазначеному аспекті та відображення поведінки стейкхолдерів.

Однією з форм роботи на заняттях стали круглі столи, які давали змогу залучити до освітнього процесу стейкхолдерів педагогів, психологів, та різних груп здобувачів освіти для пошуку варіантів розв'язання якої-небудь нестандартної ситуації.

Сферою для самовизначення здобувачів освіти стали творчі об'єднання й клуби за інтересами (клуб «Пізнай свій стан здоров'я», «Прес-клуб», «ПМД», спортивні секції, танцювальні гуртки тощо), комітети студентського самоврядування ЗВО (старостат, актив, комітет із захисту прав здобувачів освіти, комітет із культури йта спорту та ін..).

Особливе значення на цьому етапі мала педагогічна підтримка здобувачів освіти, сутність якої полягала в тому, щоб допомогти майбутньому менеджеріві СКД подолати перешкоди фізичну втому психологічний розлад, сімейні проблеми, конфлікт у групі з суб'єктами професійної діяльності, розв'язати індивідуальні проблеми, пов'язані з фізичним і психічним здоров'ям, особистісним самовизначенням.

Основна мета педагогічної підтримки – формування соціального здоров'я та здатності до здоров'язбереження з врахуванням індивідуальності та унікальності особистості майбутнього менеджера соціокультурної діяльності. З метою організації педагогічної підтримки авторами було запроваджене корекційні ігрові заняття, тренінги, індивідуальні заняття та консультації. Результатом стало формування усвідомлення студентами індивідуальних особливостей, зіставлення себе і своїх можливостей у майбутній професійній діяльності, організаторських здібностей, емпатії, толерантності, опанування інструментарію особистісного й професійного саморозвитку, набуває вміння проектувати свої вчинки та діяльність, навички самоконтролю й самокорекції.

Проведені спільними зусиллями науково-викладацького складу, стейкхолдерів та різних груп здобувачів освіти творчі заходи («Посвята в студенти», «День учителя», «День відкритих дверей» тощо) сприяли розумінню таких понять: «професія», «особистість», «соціокультурна ліяльність», «професіоналізм», «соціальне здоров'я» та інше).

Колективний творчий захід «Посвята в студенти» був орієнтований на розвиток позитивної мотивації до формування соціального здоров'я та здатності до здоров'язбереження у професійній та освітній діяльності в подальшому формування професійного іміджу менеджера СКД та особистісного професійного самовизначення й самозбереження.

Здобувачі освіти розробляли сценарії проведення свят, розробляли номери художньої самодіяльності, різні конкурси. Особливе значення мав той факт, що честь групи потрібно було захищати перед студентським і педагогічним колективом, запрошеними стейкхолдерами, гостями, батьками та друзями.

З метою реалізації **другої педагогічної умови** – цілеспрямованого змістового наповнення дисциплін на формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД автори ефективно використали ігри, що спрямовані на розвиток невербальних засобів спілкування (етюди, експромти, вправи з артикуляції, рухи). Психокорекційні вправи сприяли розвитку у майбутніх менеджерів СКД емпатії, формуванню навичок самоконтролю й самокорекції, уміння проектуванню й конструюванню ефективних засобів педагогічного спілкування, реалізації індивідуальної траєкторії формування соціального здоров'я.

Залучення рольових ігор сприяло освоєнню рольових комунікацій, розвитку емпатії, уміння поставити себе на місце іншого й оцінити ситуацію з його позиції, розвитку вмінь вступати в діалогічні відносини, проявляючи такі якості, як чуйність, тактовність, доброзичливість, прагнення до

співробітництва, освоєння методів педагогічної профілактики конфліктних ситуацій та інше.

Реалізація третьої педагогічної умови полягала у проведенні, запропонованих програмою виробничої практики майбутніх менеджерів СКД у запропонованій дуальній формі організації підготовки. Головним завданням керівника практики є прищепити здобувачам освіти мотивацію до саморозвитку, самореалізації та здоров'язбереженні задля конкурентоспроможності на ринку праці.

Конкурентоспроможність потребує не тільки конкретну підготовку майбутнього менеджера СКД до визначеного виду професійної діяльності, а й як підготовку до майбутнього кар'єрного росту в конкретних екологічних умовах. Підготовка конкурентоспроможних фахівців до кар'єрного росту ефективна, якщо вона проходить в достеменних навчальних формах і вирішує взаємозв'язані завдання формування соціального здоров'я та до адаптації та сприйняття нововведень, вміння діяти по-новому, бути професійно-мобільним, соціально-адаптованим.

У контексті формування життєвої траєкторії розвитку, соціалізації і професіоналізації менеджерів СКД дослідження кар'єрного росту дозволяє розглядати його як специфічний вид професійної активності особистості, змістом якої є досягнення смислової визначеності в ставленні до інтеграції свого професійного майбутнього. Саме такий підхід надзвичайно важливий для вивчення механізмів соціальної мобільності, вироблення підходів в організації кар'єри на ринку зростаючої конкуренції.

Тому упровадження проблемних методів у традиційну освітню систему ефективно змінює структуру організаційних форм освітнього процесу, що сприяє становленню особистості майбутнього менеджера СКД, його самореалізації в суспільстві, впливає на формування творчих здібностей, стимулює активність у вирішенні проблемних ситуацій у професійній діяльності.

У непередбачуваних проблемній ситуації розвиваються здоров'язберезувальні здібності, здібностей, аналітичне та логічне мислення; спонуки до застосовування умінь і навичок у професійній діяльності, що самотійних пошукових і дослідницьких дій.

Проблемна ситуація під час освітнього процесу дозволяє встановлювати взаємозв'язки між дисциплінами, наприклад: циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки; циклу фундаментальної, природничо-наукової підготовки; циклу професійної та практичної підготовки; дисциплін самотійного вибору ЗВО та дисциплін вільного вибору здобувача освіти [37].

Проблемні ситуації «породжуються проблемними задачами чи завданнями та проблемними запитаннями. Проблемне запитання, як і проблемна задача, є характеристикою об'єкта мислення. Але між ними є відмінність. Структуру проблемної задачі характеризують три компоненти: дані (умова), вимога та невідоме. Питання ж, з одного боку, може входити у структуру проблемної задачі і виконувати функцію її вимоги, з іншого – бути відносно самотійною формою думки, як окреме проблематизоване висловлювання, що вимагає відповіді. Однак і в другому випадку, попередньо аналізуючи запитання, суб'єкт уточнює умови його постановки, відділяє умови від вимог, тобто поступово» [36] переформулює запитання у задачу.

Науковці В. Любарець [37; с. 254], М. Фіцула [46; с. 41] вважають ситуаційні завдання пізнавальними, оскільки під час роздумів та відповідей у здобувачів освіти формується пізнавальний інтерес, що «спирається на попередній досвід і знання за принципом аперцепції» та пропонують розрізняти освітні проблеми, зокрема:

– за галуззю і місцем виникнення: дисциплінарні (виникають у межах одної дисципліни і розв'язуються засобами і методами цієї дисципліни), міждисциплінарні (виникають у навчальному процесі в результаті міждисциплінарних зв'язків і освіти протягом життям; вирішуються методами поєднання різних дисциплін), лекторні (виникають безпосередньо під час

заняття); позалекторні (виникають у процесі виконання самостійних робіт, в життєвому досвіді студентів);

- залежно від ролі в освітньому процесі: основні (активізують пізнавальну діяльність щодо всього матеріалу заняття) і допоміжні (для поетапного вирішення основної проблеми);

- за способом розв'язання: фронтальні, групові та індивідуальні.

У свою чергу, Р. Мільруд виділяє «чотири типи проблемних завдань [46; с. 41]:

- поведінкові, до яких належать завдання обговорити і вибрати поведінку в проблемних ситуаціях;

- морально-етичні, що передбачають аналіз різних проблем морально-етичного характеру;

- проблемні завдання, пов'язані з розглядом варіантів розв'язання соціально політичних проблем;

- науково-пошукові, що передбачають аналіз наукових проблем».

Особливістю застосування проблемних методів під час формування соціального здоров'я на практичних заняттях є обов'язковий зв'язок з конкретною діяльністю студентів. Тому необхідно враховувати наступне:

- проблемні ситуації та їх розв'язання доцільні на заняттях, на яких закріплюються уміння і навички виконання порівняно складних навчально-виробничих робіт;

- проблемна ситуація повинна бути наближена і відображати виробничий процес виконання практичних дій, пов'язаних з соціокультурною діяльністю;

- постановка і розв'язання проблемних ситуацій доцільні на всіх етапах практичних занять: у процесі вступного, поточного і завершального інструктажів;

- необхідність самостійного створення і розв'язання проблемних ситуацій, наближених до виробництва.

У процесі дуальної форми навчання реалізується спецпрактикум тренінгів «Самооцінка», «Траєкторія формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів у професійній підготовці», «Професійно-особистісне зростання». Однією із форм та водночас засобів ми обрали ведення «Журналу успіху», в якому цілий розділ присвячений здоров'язбережувальним технологіям, перевірки та корекції одержаних показників.

Цікавим для студентів також виявився тренінг «Професійно-особистісний ріст», суть якого полягала у педагогічному спостереженні, завдання якого: розвинути вміння аналізувати, спостерігати та узагальнювати динаміку рівнів сформованості соціального здоров'я.

Для досягнення кращого результату при вирішенні зазначеного завдання на практичних заняттях з дисципліни «Вступ до фаху» авторкою було організовано та проведено заняття у формі естафети. Суть методичного прийому полягала у наступному: перед здобувачами освіти ставили завдання кожному представникові мікрогрупи зробити по одному запису на дошці (лише декілька слів) бажано одне слово, яке б найповніше охарактеризувало значущість поняття «соціальне здоров'я», зокрема, у контексті формування соціального здоров'я підлітків. Кожна команда повинна була якнайшвидше виконати завдання. Таким чином, за встановлений викладачем проміжок часу здобувачам освіти потрібно зробити якомога більше записів відповідних слів з змістовим тлумаченням, характеризуючим значущість формування соціального здоров'я менеджерів СКД у професійній підготовці.

Результатом експериментальної роботи з перевірки запропонованих педагогічних умов можна вважати сформованість в більшості майбутніх менеджерів СКД позитивної мотивації й ціннісного ставлення до формування соціального здоров'я.

Діагностико-результативний блок моделі містить: структурні компоненти соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД (мотиваційно-аксіологічний, гносеологічний, діяльнісно-вольовий); критерії сформованості

соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД (ціннісно-особистісний, когнітивно-усвідомлюваний, професійно-діяльнісний), які відображені в показниках: за ціннісно-особистісний критерієм (зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами); за когнітивно-усвідомлюваним критерієм (засвоєння майбутнім менеджером СКД інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду формування вмінь та навичок організації оптимальної здоров'язберігаючої діяльності); за професійно-діялісним критерієм (використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності; оволодіння засобами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження здоров'я; вміння вести пропаганду здорового способу життя; вміння визначати і застосовувати індивідуальну здоров'язбережувальну траєкторію для здійснення соціокультурної діяльності); рівні сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД (достатній, середній, конативний).

Авторська модель візуалізує процес формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці. Взаємопов'язані блоки: цільовий, теоретико-методологічний, змістовно-процесуальний, діагностико-результативний логічно відтворюють зазначений процес, який є замкнутим – що свідчить про його неперервність. Кожен із блоків має певні особливості та змістове наповнення. Слід зауважити, що в цілому модель демонструє для слухача можливість і потребу неперервного навчання в цьому напрямі, на це вказує блок «рішення», який позначено знаком «?». Якщо викладач чи безпосередньо студент вбачають необхідність доповнення чи оновлення знань, обирається траєкторія за позицією «ні». Якщо на певний час рівень

сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД задовольняє обидві сторони, обирається траєкторія за позицією «так».

Результатом є позитивна динаміка сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД, що і було метою дослідження.

Висновки до другого розділу

У другому розділі визначено концептуальні засади проектування професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, де освітні технології соціального виміру (соціально-симбіотичні, проблемного, інтерактивного, інтегративного, мережевого, адаптивного, пізнавально-імітаційного навчання) створюють доступні умови сприяння вияву цілей та оновлення змісту освіти, дослідництва, управлінсько-сервісної практики, дозволяють забезпечити споживачу освітньої послуги особисту освітню траєкторію, яка сприяє персоніфікації (ефективності студентоцентрованого навчання) та диференціації індивідуальних алгоритмів траєкторії формування соціального здоров'я. Урізноманітнення використання соціоосвітніх технологій (стимулюючі, захисно-профілактичні, компенсаторно-нейтралізуючі, інформаційно-навчальні, та особистісно-розвиваючі) посилює процесуальні міждисциплінарні та модернізує мультимедійні технічні засоби навчання, що розширює простір педагогічної інноватики формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД.

Реалізація першої педагогічної умови – мотивація до соціальної здоров'язбережувальної відповідальності та соціальних наслідків прийняття управлінських рішень, свідомого вибору здорового способу життя на основі природоохоронних і моральних цінностей, – індикація мотивації здобувача освіти як соціальної потреби здорового способу життя, спонуки здоров'язбереження та аксіології самостійних морально-етичних, природовідповідних прагнень задоволення потреб у якості та безпеці життя задля сприяння професійної самореалізації майбутнього менеджера СКД та

забезпечення його активного довголіття під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників соціокультурного середовища.

У процесі експерименту проведено аудит стану мотивації студентів до професійної підготовки, проаналізовано дані соціологічного анкетування, що дало змогу з'ясувати поінформованість, ставлення і побажання студентів щодо відношення їх до особистого здоров'я і здорового способу життя. Одержані результати анкетування здобувачів освіти показали: недостатню обізнаність про здоровий спосіб життя, частково займаються зміцненням здоров'я. Аналіз об'єктивних факторів, зумовлений їх соціальним статусом: інтенсифікацію розумової праці обрали, побутова невлаштованість, залежність від матеріальних благ.

Відповідно до другої педагогічної умови – забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, спрямованої на розвиток дбайливого ставлення до власного здоров'я та представників різних соціальних груп – охарактеризовано зміст навчальних дисциплін («Екологія людини», «Вікова фізіологія та валеологія», «Рекреалогія»), програм практики (навчально-ознайомчої (Додаток В), педагогічної, інституційної, волонтерської, патронатної, семантико-функціональної та технологічної) та програм стажування з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних чинників, які впливають на ефективність здорового способу життя особистості, її саморозвитку та самовдосконалення, що забезпечують формування соціального здоров'я професійній діяльності.

Третя педагогічна умова – створення сприятливого атмосфери здоров'язбереження соціокультурного простору у процесі організації дуальної форми навчання через включення майбутніх менеджерів СКД в соціальне проектування і реалізацію соціальних програм збереження здоров'я – здійснювалася при організації освітнього процесу професійної підготовки у сприятливих-студентоцентризованих умовах реалізації академічного потенціалу доброчесності, етики, мобільності та соціального виміру якості

здоров'язбереження для формування соціокультурного впливу на здобувачів освіти за дуальної форми навчання та інтеграції комунікативного взаємовпливу майбутніх менеджерів СКД та надавачів освітніх послуг спільно зі стейкхолдерами у соціальне проектування та планування стратегії соціального здоров'язбереження.

Розроблено модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці, що візуалізує цільовий, теоретико-методологічний, змістовно-процесуальний, діагностико-результативний блоки. Цільовий блок моделі містить мету та завдання формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці. Теоретико-методологічний блок моделі складається з: методологічних підходів, принципів і функцій. Змістовно-процесуальний блок моделі включає: форми, методи, засоби, змістове наповнення інтегративних курсів програм практик та стажування, освітні технології соціального виміру та соціо-здоров'язберезувальні технології.

Уточнено, що на ефективність формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності відбувається у процесі професійної підготовки на засадах дуальної форми навчання.

Визначено важливість дуальної форми навчання в професійній підготовці майбутнього менеджера соціокультурної діяльності що зумовило окреслити взаємопов'язані педагогічні умови формування соціального здоров'язберігаючого складника професійної компетентності: системне формування мотивації до соціальної відповідальності, цінності про мораль і моральність, про соціальні наслідки прийняття управлінських рішень та свідомого ведення здорового способу життя; забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД спрямованої на формування свідомого та дбайливого ставлення до власного здоров'я за допомогою дуальної форми навчання; створення здоров'язберігаючого соціокультурного середовища через включення

майбутніх менеджерів СКД в соціальне проектування та реалізацію соціальних програм збереження соціального здоров'я.

З'ясовано, що до здоров'язберігаючих технологій, які використовуються у освітньому середовищі майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, відносять: медико-гігієнічні, фізкультурно-оздоровчі, екологічно-здоров'язберігаючі, технології забезпечення безпеки життєдіяльності та соціально-здоров'язберігаючі.

Зроблено висновок про те, що ефективні соціально-здоров'язберігаючі технології майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки за характером дії, розподіляються на: захисно-профілактичні, компенсаторно-нейтралізуючі, стимулюючі, інформаційно-навчальні, та особистісно-розвиваючі.

Список використаних джерел до другого розділу

1. Амосов Н. М. Роздумья о здоровье / 3-е изд., доп., перераб. М. : Физкультура и спорт, 1987. 64 с.
- Ахтамзян Н. А., Система государственно-общественного управления образованием у Германии. Педагогика. Социальное образование. "Издательство АЭО" 2004. № 6. С. 85–93.
2. Бабич В. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я здобувачів освіти основної школи: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2015. 579.
3. Бобрицька В.І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2006. 464 с.
4. Бордюг Н. С. Методичні та змістовні аспекти навчання фахівців екологічного спрямування у системі післядипломної освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 87. Том 1. С. 90-93.
5. Бордюг Н.С. Міждисциплінарна імплементація у навчанні моніторингу стану і розвитку систем. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія : педагогічні науки*. 2016. Вип. 132. С. 45-54.
6. Бурдаков, В. П. Эффективность жизни. Москва : Энергоиздат, 2007. 204 с.
7. Бурлаєнко Т., Дубініна О. Реалізація методу «Критерійний калейдоскоп» у роботі з обдарованою молоддю, як особливість інноваційної освіти. *Збірника наукових праць «Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи» (серія «Педагогіка»)*. 2020. № 2. С. 51-60.
8. Васюк О. В., Виговська С. В. Методологічні підходи до професійної підготовки соціальних педагогів в системі вищої освіти України. *Науковий*

вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2014. Вип. 199(1). С. 60–67. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2014_199\(1\)__10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2014_199(1)__10) (дата звернення: 14.12.2019)

9. Вільна енциклопедія URL:<http://www.grinchuk.lviv.ua/book/88/2409.htm>
1 (дата звернення: 14.11.2018)

10. Гатило В. Л., Городова Т. В., Социальное здоровье студенческой молодёжи: подходы к определению, Современные проблемы науки и образования, 2015. № 1-1. URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=17259> (дата звернення: 27.09.2018)

11. Дем'яненко Н. М. Компетентнісно-професійний підхід у підготовці магістрів 8.000005. *Педагогіка вищої школи. Сер. «Пед. науки».* 2009. Вип. 1. С. 48–54.

12. Дем'яненко Н. Освітньо-виховні й наукові комплекси: історія та сучасність. *Рідна школа.* 2000. № 3. С. 70–72.

13. Державне управління в освітній галузі : кол. монографія / авт. кол. : Я. І. Арабчук, М. П. Баран, Д. І. Дзвінчук та ін. ; за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. 346 с.

14. Діденко Н. В. Роль менеджменту персоналу при здійсненні організаційних змін. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2010. № 6, Т. 2. С.151-154.

15. Доброскок А. Психологічні особливості професійного становлення майбутнього менеджера. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvmdu/psykh/2011.../23.pdf (дата звернення: 27.09.2018)

16. Євтушенко Г. І. Формування менеджера, як фахівця: проблеми та перспективи. *Науковий вісник НУДПС України.* 2012. №1 С. 12-21

17. Жигір В. І. Управлінська компетентність менеджера освіти. *Молодь і ринок.* 2011. № 4 (75). С. 76–79.

18. Жигірь В.І. Особливості професійної компетентності менеджерів освіти. *Молодь і ринок*. 2011. № 5 (76). С. 64–69.
19. Завидівська О.І. Навчання здоров'яорієнтованому управлінню як нової стратегії професійної освіти майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Львівської академії*. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 5. С. 344-349
20. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 27.11.2019)
21. Катанаев И. И., Лига М. Б., Цикалюк Е. В. «Модель организационной культуры ВУЗа как условие формирования социального здоровья студенческой молодежи». URL: https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/151/katanaev_151_250_258.pdf (дата звернення: 02.02.2020)
22. Корець О. М. Професійна спрямованість навчання сучасних інформаційних технологій майбутніх бакалаврів технологічної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 67. № 5. С. 94–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_67_5_10 (дата звернення: 12.11.2019)
23. Косова І. Вимоги до сучасного менеджера в умовах фінансово-економічної. URL: www.conf-cv.at.ua/forum/53-475-1 (дата звернення: 20.11.2018)
24. Кочубей Н.В. Синергетичні концепти в сучасному науковому дискурсі. Синергетичне світобачення: наукові і педагогічні аспекти : монографія / за ред. Н. В. Кочубей. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. С. 43–64.
25. Кочубей Н.В. Соціокультурна діяльність : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2015. 122 с.
26. Кочубей Н. В., Чворсюк О. П. Духовність та моральність в контексті міждисциплінарного підходу. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія : Філософія, педагогіка, психологія*. 2014. Вип. 35. С. 46–52.
27. Кулик Ю. Є. Інтернаціоналізація професійного розвитку менеджерів, URL: kneu.edu.ua/userfiles/diser_meim/Kulyk.doc (дата звернення: 20.12.2019)

28. Літвінова Т. В., Любарець В. В. Методичні рекомендації навчально-ознайомчої практики за програмою «Менеджмент індустрії гостинності» для студентів II курсу за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня бакалавр. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 18 с.

29. Літвінова Т. В. Діагностико-результативний складник моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2020. № 9 (103). С. 391-402.

30. Літвінова Т. В. Здоров'язберігаючі технології формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 3. (36). Частина 2. С. 78-84.

31. Літвінова Т. В. Методичні рекомендації навчальної дисципліни «Екологія людини» для студентів освітнього ступеню бакалавр спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». К. : Міленіум, 2017. с. 28.

32. Літвінова Т. В. Педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2020. № 8 (102). С. 207-219.

33. Літвінова Т. В. Робоча програма «Вікова фізіологія та валеологія» для студентів освітнього ступеню бакалавр спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 19 с.

34. Локшин В. Професійна компетентність менеджерів соціокультурної сфери в контексті феноменологічних складових понятійного апарату. *Молодь і ринок*. 2011. № 1 (72). С. 59–65.

35. Локшин В. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери у ВНЗ. *Рідна школа*. 2010. № 11. С. 45–49.

36. Любарець В. В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування: монографія. Суми : П.Ф «Видавництво «Університетська книга», 2018. 382 с.

37. Любарець В. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища : автореф. дис.... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 43 с.

38. Любарець В. В. Особливості педагогічної технології формування навички гостинності майбутніх фахівців сфери туризму. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32308019.pdf> (дата звернення: 16.10.2018)

39. Матвієнко О. В., Заворотнюк О. М. Професійна підготовка майбутніх психологів як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки*. 2014. Вип. 1(1). С. 215–220. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_1\(1\)__41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_1(1)__41)

40. Писарева Л.И. Управление образованием у Германии: традиции и инновации. *Проблемы современного образования*. 2012. № 3. С. 60–78. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=612#0> (Дата звернення: 31.03.2020)

41. Плахотный А. Ф. Проблема социальной ответственности. Х. : Вища шк.; Изд-во при Харьк. ун-те, 1981. 190 с.

42. Сушенцева Л. Проблема професійної мобільності у контексті міждисциплінарного підходу. *Теорія і методика професійної освіти*. 2011. № 1. С. 3–11.

43. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / за ред. Н.Г. Ничкало. Кривий Ріг : Вид. дім, 2011. 437 с.

44. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України; Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 2003. 442 с.
45. Такер Роберт Би. Инновации как формула роста. М. : Олимп–Бизнес, 2006. 240 с.
46. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : Навч. посіб., 2-е видання, доповнене. К. : «Академвидав», 2014. 456 с.
47. Шапран О.І., Шапран Ю.П. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 9. С. 108–110.
48. Шевченко А. М. Комплекс методик для дослідження психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2017. № 2–3 (9–10). С. С. 109-118
49. Шейко Е. П. Професійна підготовка менеджерів як фактор формування здатності до спільної управлінської діяльності. URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/tipp/2009_1/shejko.pdf (дата звернення: 20.11.2018)
50. Graf, L., Powell, J.J.W., Fortwengel, J. & Bernhard, N.. *Duale Studiengänge im globalen Kontext: Internationalisierung in Deutschland und Transfer nach Brasilien, Frankreich, Katar, Mexiko und in die USA.*, Bonn; DAAD, 2014. 129 p.
51. Greinert, W.-D.& Wolf, S., *Die Berufsschule–radikale Neuorientierung oder Abstieg zur Restschule? Qualifikationsbedarf und Curriculum (Q + C)*, Frankfurt am Main: G.A.F.B. Verlag, 2010. Vol. 9. pp. 115–147.
52. Litvinova T. V. Components of social health formation of future managers in the process of professional training. *Natural Science Readings*. 2019. No.1. Vol. 1. P.100–106.
53. Oksana Voitovska, Svitlana Tolochko, Nataliya Bordyug, *Lifelong Learning*

in Modern Strategies of Sustainable Development (Kształcenie ustawiczne we współczesnych strategiach zrównoważonego rozwoju). *Studia warmińskie*. 2018. № 55. P. 343–353.

54. Richter, I., Sardei-Biermann, S.. Jugendarbeitslosigkeit. Ausbildungs und Beschäftigungsprogramme in Europa, Opladen: Leske and Budrich, 2000. 245 p. 327.

55. Wolfgang Lempert. Berufliche Sozialisation und berufliches. *Handbuch der Berufsbildung* pp. 2000. 413-420.

56. Schulz, K. Das duale System der Beruflichen Bildung in Deutschland. Darstellung und Kritik. GRIN Verlag, 2007. 64 p.13.

57. Tolochko S., Bordiug N., Knysh I. Transversal competencies of innovative entrepreneurship professionals in lifelong education. *Baltic Journal of Economic Studies*, 2020, V. 6. № 3. 156-165.

58. Wettach, S. Einführung in das Marketing am Beispielein, 2016.

59. Troschke, J. von, Hoffmann-Markwald, A. & Häberlein, U. Entwicklung der Gesundheitswissenschaften. *Public Health in Deutschland*. Freiburg: Druckerwerkstatt im Grün.1993. pp. 204-224.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

3.1. Реалізація дуальної форми навчання у підготовці майбутніх менеджерів СКД

Як було уточнено в попередніх розділах, дуальна форма навчання може бути використана у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності до формування соціального здоров'я як практико-орієнтована форма організації і реалізації освітнього процесу безпосередньо в умовах підприємства. Виробнича практика – важлива складова професійно-практичної підготовки майбутніх менеджерів СКД. Удосконалення навчання на підприємствах вбачається невід'ємною складовою процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД [5].

Відповідно до визначеного у Розділі 1 та 2, з метою організації дуального навчання необхідно здійснити відбір підприємств у відповідності з переліком обов'язкових вимог, де основною вимогою є дотримання підприємством правил і норм санітарії і гігієни, правил безпеки життєдіяльності та пропогандувати здоровий спосіб життя та спроможні створити належні умови для дуальної форми навчання для забезпечення виконання стандарту згалузі знань «Культура і мистецтво» спеціальності 028 «Менеджмент соіокультурної діяльності». Відбір підприємств, на яких може бути організоване дуальне навчання, доцільно здійснювати за такими критеріями:

1. Профіль підприємства відповідає напрямам підготовки у спеціальності 028 «Менеджмент соіокультурної діяльності».
2. Інноваційна активність підприємства.

3. Використання інноваційних технологій організації виробництва.
4. Технологічне переоснащення виробництва.
5. Наявність умов для застосування елементів дуальної форми навчання.
6. Наявність кадрів, які б виконували функції наставників у процесі дуального навчання.
7. Готовність направляти потенційних наставників на навчання за психолого-педагогічною складовою.
8. Готовність укласти із ЗВО та здобувачем освіти угоду про співробітництво за дуальною формою навчання.
9. Готовність виплачувати заробітну плату здобувачам освіти згідно з договором про співробітництво з дуального навчання при підготовці кадрів.
10. Досвід роботи з розроблення та впровадження освітніх програм та професійних модулів підготовки кваліфікованих кадрів кадрів спільно із ЗВО.

З метою отримання достовірних даних по критеріях підприємств, які можуть бути залучені в процес дуального навчання, необхідно організувати анкетування роботодавців і сформувані на основі аналізу анкет базу даних, що характеризує умови, ресурсне забезпечення та готовність до співпраці з реалізації дуального навчання на підприємствах, які відбираються відповідно до критеріїв.

На підставі критеріального відбору підприємств ЗВО приймає рішення про можливість участі підприємства в реалізації освітніх програм дуального навчання майбутніх менеджерів СКД з використанням ресурсів підприємств. Умови проведення дуального навчання включають кадрові, методичні, інформаційні, матеріально-технічні, фінансові ресурси (табл. 3.1).

Для забезпечення організаційних заходів, розробки навчально-планувальної документації професій, моніторингу, координації і контролю реалізації програми організації дуального навчання у ЗВО створюються робочі

групи. До складу робочої групи, як правило, входять: ЗВО, факультет, випускна кафедра, стейкхолдери, здобувачі освіти.

Таблиця 3.1

**Умови і вимоги до ресурсного забезпечення проведення
дуального навчання**

Умова	Вимоги
Забезпечення кадрами	<p>Участь в організації дуального навчання викладачів, майстрів в/н, наявність у них педагогічної, фахової освіти, відповідно до профілю професії.</p> <p>Наявність виробничого та педагогічного досвіду.</p> <p>Володіння освітніми технологіями формування загальнопрофесійних, ключових і професійних компетентностей здобувачів освіти, а також технологіями оцінювання компетентнісних освітніх результатів.</p> <p>Участь в організації дуального навчання наставників – представників підприємства, наявність у них фахової освіти, відповідного профілю професії і короткочасної підготовки з методик наставництва</p>
Здійснення методичного супроводу	<p>Надання консультаційно-методичної підтримки.</p> <p>Наявність і функціонування методичного банку даних, який акумулює навчально-методичні комплекси, розробки і рекомендації; мультимедійні матеріали, опис освітніх технологій реалізації модульно-компетентнісного підходу</p>
Створення інформаційних умов	<p>Відкритий доступ до баз даних і бібліотечних фондів, який формується за переліком освітніх програм дуального навчання. Оперативний обмін інформацією між ЗВО і підприємствами</p>
Оптимальне використання матеріальної бази підприємства	<p>Професійно-практична підготовка в умовах підприємства до 70 %</p>
Фінансове забезпечення	<p>Відповідно до укладених угод</p>

Навчально-планувальна документація створюється на основі робочого навчального плану; робочих навчальних програм різних вид практик [3; 4]; перелік та завдання для проведення контролю за рівнем засвоєння навчальних

модулів; перелік кваліфікаційних пробних робіт та завдання для їх проведення; критерії оцінювання компетентностей менеджерів СКД; графіки переміщення здобувачів освіти по робочих місцях; графіки контролю за проходженням професійно-практичної підготовки здобувачів освіти на підприємствах.

Перед розробленням робочого навчального плану профільним методичним комісіям необхідно проаналізувати перелік і зміст компетентностей загальнопрофесійного (базового) блоку та об'єднати споріднені за змістом компетентності в інтегрований навчальний предмет. Отже, певна кількість компетентностей майбутніх менеджерів СКД у загальнопрофесійному (базовому) блоці буде представлена декількома навчальними предметами.

Варто відзначити, що всі робочі навчальні програми розглядаються на засіданнях методичних комісій, обов'язково погоджуються з роботодавцями і затверджуються керівництвом ЗВО.

Окрім того, матеріали щодо розгляду робочих навчальних програм мають бути оформлені протоколами засідань відповідних методичних комісій. Зміст робочої навчальної програми з практичної підготовки наведено у Додатках Б та В.

Переліком навчальних та практичних завдань для майбутніх менеджерів СКД визначаються завдання, які виконують майбутні менеджери СКД з метою отримання професійних знань, умінь та формування навичок, які передбачені змістом компетентностей робочої навчальної програми (зокрема, Додаток А). Програма включає назву модулів, компетентностей, теми навчальних занять і кількість академічних годин. У переліках обов'язково вказуються назви навчально-практичних робіт, які мають виконувати майбутні менеджери СКД на кожному занятті.

В установленому порядку ЗВО погоджує з роботодавцями та затверджує робочі плани й програми, проводить спільні з роботодавцями зустрічі, на яких

розглядаються питання обговорення шляхів взаємодії роботодавців та ЗВО щодо забезпечення впровадження елементів дуальної форми в освітній процес підготовки майбутніх менеджерів СКД; опрацювання примірною Положення про впровадження елементів дуальної форми навчання та обговорення пропозицій і доповнень до змісту Положення; опрацювання Договору про дуальну форму навчання (Додаток Г) та обговорення пропозицій і доповнень до змісту Договору, зобов'язань, прав та відповідальності сторін між освітнім закладом, підприємством та майбутнім менеджером СКД; визначення вимог до наставників з числа кращих фахівців підприємств та організації їх навчання за психолого-педагогічною складовою; обговорення графіку навчально-практичного процесу, робочих навчальних програм тощо. До початку здійснення практичної підготовки на виробництві ЗВО та підприємства укладають протокол намірів (Додаток Е).

Між ЗВО, підприємством та учнем укладається договір про дуальну форму навчання (Додаток Г). Договір про дуальну форму навчання є письмовою згодою між ЗВО та підприємством, яке надає робоче місце для проходження виробничого навчання, виробничої практики, та ЗВО, регламентує умови та порядок проходження дуального навчання.

Перед направленням здобувачів освіти на виробниче навчання чи практику ЗВО проводить інструктажі з охорони праці, вивчення та дотримання ними правил технічної експлуатації виробничого обладнання, безпеки професійної діяльності, протипожежної безпеки в умовах підприємства та інших норм [6].

Підприємство, у свою чергу, проводить ознайомлення здобувачів освіти зі Статутом, правилами внутрішнього трудового розпорядку, правилами поведінки на робочих місцях і на території, санітарними, протипожежними, іншими загальнообов'язковими нормами і правилами, проводить інструктажі з охорони праці та здійснює контроль за їх виконанням.

Навчання з охорони праці проводиться відповідно до вимог чинного законодавства «Про охорону праці». При складанні робочих навчальних планів та програм необхідно врахувати, що для початкового навчання (професійної підготовки) на теоретичну частину предмета «Охорона праці», що входить до загальнопрофесійного блоку, потрібно виділити не менше 30 годин навчального часу, а при підвищенні професійної кваліфікації та перепідготовці – не менше 15 годин навчального часу. Вивчення специфічних питань з охорони праці здійснюються за предметами практичної підготовки – з метою поєднання технологічної підготовки з підготовкою з охорони праці, а робочі навчальні програми цих навчальних предметів мають включати відповідні питання безпеки праці.

Після ознайомлення з технологічним процесом підприємства стейкхолдер складає для узгодження з підприємством графік переміщення здобувачів освіти по робочих місцях.

Також в умовах дуального навчання проводяться практичні заняття, де зручно розташовуються робочі місця здобувачів освіти, вони забезпечуються необхідними нормативними матеріалами, довідковою літературою, засобами навчання тощо. Перелік тем практичних робіт визначається робочими навчальними програмами узгодженою тематикою зі стейкхолдерами за інструкційними картками. Інструкційна картка складається з:

- вступної частини (тема, мета роботи, перелік необхідного матеріально-технічного забезпечення), необхідний інформаційно-теоретичний блок, корисні поради, типові помилки та шляхи їх попередження, приклади обрахунків);
- послідовності виконання роботи;
- творчих проблемних завдань та контрольних запитань;
- рекомендацій з оформлення результатів.

Під час проведення лабораторно-практичних робіт використовується наступна методична послідовність:

- організаційна частина (перевірка присутності здобувачів освіти та їх підготовка до роботи);
- загальне інструктування (повідомлення теми роботи, її мети та змісту), коротке повторення теоретичного матеріалу, необхідного для виконання роботи, інструктаж з безпеки праці;
- розміщення майбутніх менеджерів СКД по робочих місцях та (за необхідності) їх додаткове інструктування;
- самостійна робота майбутніх менеджерів СКД (ознайомлення їх з роботою та порядком її виконання, виконання роботи, спостереження та контроль викладача за роботою, прибирання робочих місць, оформлення звітів);
- аналіз виконання роботи (типові помилки) [5].

Мета практичних занять формується відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики майбутніх менеджерів СКД та навчальної програми до знань та умінь здобувачів освіти, а саме вимог до засвоєння теоретичного та практичного матеріалу, вимог до розв'язування завдань, виробничих ситуацій і передбачає навчальну, виховну та розвивальну мету. Навчальна мета полягає у спрямуванні на досягнення вищих результатів засвоєння знань майбутніх менеджерів СКД, отримання практичних навичок тощо.

Освітня мета передбачає формування у майбутніх менеджерів СКД системності формування соціального здоров'я у навчальній праці, розвиток почуття відповідальності, наполегливості, цілеспрямованості, любові до майбутньої професії, турботливого відношення до свого здоров'я та здоров'я інших. Виконання різноманітних завдань і вправ під час лабораторно-практичних робіт сприяє розвитку здоров'язберезувального мислення, навчає порівнювати й виділяти головне, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. При цьому розвивається самостійність, формуються навички самооцінювання особистої діяльності.

Слід зазначити, що різноманіття та складність освітніх завдань в дуальній формі здобуття освіти вимагає керівників обґрунтованого вибору раціональних форм організації навчання та методів та технологій формування соціального здоров'я здобувачів освіти. Відомо, що останніми роками у професійній педагогіці накопичено значний досвід застосування ефективних форм та методів впливу на формування поведінки здоров'язбереження. Для того, щоб стейлхолдерміг з успіхом використовувати ці досягнення, він повинен не тільки відмінно володіти сам трансверсальними компетентностями, які він формує у здобувачів освіти, але й методикою практичного навчання, знати вимоги як основної форми навчання, які висуваються педагогічною наукою на сучасному етапі, та вміло їх застосовувати в своїй професійно-освітній діяльності, бути лідером своєї справи [6].

Практичне навчання має бути побудоване на основних дидактичних принципах:

- зв'язок теорії з практикою;
- систематичність та послідовність у навчанні;
- свідомість і активність здобувачів освіти у навчанні;
- наочність;
- доступність;
- міцність засвоєння знань, умінь та навичок; науковості; виховного

характеру навчання.

Відповідно означені принципи визначають зміст дуальної освіти, організаційні форми та методи.

Пригадаємо, що поняттям «форми» оперують у педагогіці як формою навчання, формою організації навчання, формою здобуття освіти, що пов'язані між собою. Форми навчання, у найбільш загальному розумінні, – це способи організації навчання. Форми навчання визначають, яким чином має бути організовано цей процес. Вони зумовлюють часовий і організаційний режими

навчання, місце його проведення, вклад здобувачів освіти, характер зовнішнього виявлення функцій педагога й здобувачів освіти у процесі навчання, порядок спілкування суб'єктів навчального процесу та ін. У дидактиці поширене тлумачення форми як зовнішньої сторони організації навчального процесу, яка відображає характер взаємодії, взаємозв'язків його учасників.

Загальновідомо, що вибір раціональних форм організації процесу практичного навчання залежить від специфіки професії, навчальних завдань, змісту навчального матеріалу, особливостей технологічного процесу виробництва, наявності робочих місць. До найпоширеніших форм організації здобувачів освіти у навчанні на виробництві відносяться:

- урочно-групове навчання;
- навчання у складі професійних команд на підприємстві;
- навчання на індивідуальних робочих місцях.

Вибрана форма організації навчальної роботи повинна забезпечувати найбільш сприятливі можливості для виконання програми виробничого навчання, засвоєння майбутніми менеджерами СКД інноваційних технологій здоров'язбереження тощо.

Організація професійно-практичної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах виробництва дозволяє їм використовувати всі прийоми спрямовані на:

- формування мотивації до соціальної здоров'язбережувальної відповідальності та соціальних наслідків;
- вміння прийняття управлінських рішень;
- усвідомлення вибору здорового способу життя на основі природоохоронних і моральних цінностей;
- забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД;

– розвиток дбайливого ставлення до власного здоров'я та представників різних соціальних груп.

Така форма навчання сприяє вихованню виробничої самостійності майбутніх менеджерів СКД, забезпеченню високої продуктивності праці, адаптації здобувачів освіти до умов праці на робочих місцях підприємства.

Ефективність виконання функцій і досягнення дидактичної мети організаційних форм навчання майбутніх менеджерів СКД вимагає від педагогів володіння методами навчання.

У «Енциклопедії освіти» зазначено, методи навчання – один з найважливіших структурних компонентів навчального процесу. Метод – це серцевина процесу навчання, ланка, яка зв'язує запроектовану мету і кінцевий результат [1].

Ефективність виконання функцій і досягнення дидактичної мети організаційних форм навчання вимагає від керівників практичного навчання професійного володіння методами навчання. Як елемент дидактичної системи «методи навчання» дають відповідь на запитання «Як навчати?». Поняття «метод навчання» органічно охоплює діяльність майстра виробничого навчання (інструктування), навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти (учіння) та специфіку їхньої діяльності щодо досягнення цілей навчання.

У цілому методи професійно-практичної підготовки майбутніх менеджерів СКД можна визначити як дидактичну систему, що включає сукупність способів і прийомів спільної керівників практичного навчання й майбутніх менеджерів СКД, за допомогою якої вони опановують професійними знаннями, уміннями і навичками, професійною майстерністю, розвивають розумові, фізичні і творчі можливості.

Інструктаж здобувачів освіти проводиться за такими питаннями: пояснення мети та завдань навчально-виробничої діяльності;

- актуалізація теоретичних понять, які є основою формування професійних умінь;
- виконання вимог та умов безпечної професійної діяльності;
- дотримання послідовності технологічних процесів та рекомендованих режимів роботи, засвоєння прийомів та набуття навичок роботи зі спрямованістю на формування соціального здоров'я;
- дотримання встановлених вимог до якості професійної діяльності;
- застосування майбутніми менеджерами СКД найбільш продуктивних методів роботи та раціональних прийомів професійної діяльності;
- організація робочого місця, раціонального використання робочого часу та технічних (ІКТ) засобів [6].

В організації виробничого навчання майбутніх менеджерів СКД було враховано, що планування процесу має як педагогічне, так і організаційне значення – відповідно підвищується якість навчання та виховання. Відображення всієї підготовчої роботи, її продуманість відображаються в обов'язковому для представників підприємства документі – плані уроку виробничого навчання.

Згідно з Положенням про організацію навчально-виробничого процесу в ЗВО, план уроку виробничого навчання є особистим робочим документом у виробничому навчанні і складається керівником за довільною формою відповідно до робочої навчальної програми з професійно-практичної підготовки з дотриманням педагогічних та методичних вимог. Під час проведення занять виробничого навчання в умовах виробництва шаблон неприпустимий, так як не можливо всі роботи на виробництві підпорядкувати навчальним завданням.

Важливим методом роботи під час організації виробничого навчання в умовах виробництва є письмове інструктування здобувачів освіти. Цей метод має чимало переваг: здобувач освіти може звернутися до інструкції в будь-

який час, без допомоги керівника; під час вивчення інструкції діяльність одного студента не залежить від роботи інших; майбутні менеджери СКД працюють більш самостійно та активно; освітній процес відповідає індивідуальним особливостям кожного учня; інструктивний матеріал можна вивчати безпосередньо в виробничих умовах.

Письмове інструктування сприяє розвитку самостійності, самоконтролю, підвищує продуктивність праці, створює в здобувачів освіти правильне уявлення про соціокультурну діяльність та соціальне здоров'я, допомагає їм оволодіти фаховими компетентностями, полегшує стейкхолдеру керівництво навчально-виробничим процесом.

Ефективність письмового інструктування значно підвищується, якщо воно відповідає дидактичним вимогам та застосовується з іншими методами виробничого навчання.

Під час роботи майбутні менеджери СКД часто звертаються за допомогою до стейкхолдера, але він не може одночасно консулювати, перевіряти правильність дотримання технологій всіх здобувачів освіти.

Для вирішення таких проблем, ми вважали доречним використання методики інструктивних текстів та навчальних елементів. Основна концептуальна ідея інструктивних текстів – «навчи себе сам», їх сутність полягає в тому, щоб привчити здобувачів освіти до самостійної роботи, сформувати соціальну поведінку та навички спілкування, будувати індивідуальну траєкторію заходів, методів та здоров'язберезувальних технологій.

Метод «інструктивного тексту» був розроблений у 70-ті роки минулого століття та став доповненням до існуючого в Німеччині проектного методу, метою якого була підготовка фахівців на підприємствах. На той час педагоги постали перед проблемою невідомості так званого «чотириступеневого метода», який базується на принципі імітації і складається з таких етапів: підготовка, показ, копіювання, тренування. При його застосуванні майбутні менеджери

СКД пасивно сприймають інформацію та не можуть навчитися діяти активно і самостійно.

На противагу цьому майбутні менеджери СКД повинні набувати широку діяльнісно-професійну компетентність, яка дозволить їм надалі, коли вони оволодіють професією, самостійно планувати, реалізовувати і контролювати вирішення проблем. Тоді німецькими педагогами було встановлено, що використання методики інструктивного тексту дає змогу студентам займати активну позицію та самостійно діяти.

Дидактична цінність інструктивних текстів полягає в орієнтації на дієве засвоєння знань і формування фахової компетентності майбутніх менеджерів СКД. За допомогою інструктивних текстів майбутні менеджери СКД порівняно самостійно можуть здобути знання та розв'язати проблеми. Спочатку кожен отримує необхідну інформацію, як-от у ході опанування технологій формування соціального здоров'я. Подальші кроки в роботі з інструктивними текстами: планування (вибір форм, методів, організація робочого місця тощо), ухвалення рішення, виконання (послідовність необхідних операцій), контроль (самоконтроль якості роботи).

Виконання завдання з використанням інструктивного тексту проходить почергово в умовах індивідуальної групової чи колективної роботи та бесід з керівником виробничого навчання. Інструктивні тексти для майбутніх менеджерів СКД сприяли виконанню дидактичних завдань:

- реалізації взаємозв'язків теоретичної і практичної підготовки;
- навчання співпрацювати під час виконання групових завдань;
- вміння організації процесу самостійного виконання завдання;
- навчання контролювати процес і результат своєї діяльності.

Одним з найважливіших критеріїв оцінювання є безпомилкове виконання етапів інструктивного тексту щодо формування соціального здоров'я. Актуалізація знань майбутніх менеджерів СКД у напрямі формування соціального здоров'я, як правило, проводиться методом

опитування, мета якого – не стільки у тому, щоб перевірити рівень їх знань, скільки у забезпеченні можливостей їх застосування на практиці. Тому питання суто теоретичного характеру для опитування не є типовими. Найбільший ефект, з точки зору актуалізації знань, є формулювання питань практично-прикладної спрямованості, на кмітливість, на використання особистого досвіду майбутніх менеджерів СКД тощо.

У процесі інструктуванні з питань організації робочого місця та правил безпеки важливо разом із вказівками «що робити» дати майбутнім менеджерам СКД чіткі рекомендації «як робити», «чому саме так, а не інакше», щоб вони сприймали не тільки усні вказівки керівника практики, але й наочно представляли, як справді повинно це здійснюватися і чому так.

На кожне заняття стейлхолдер готує комплект документації, який містить план, інструкційно-технологічні карти, картки-завдання на робочі місця майбутніх менеджерів СКД, звітно-облікову документацію, картки виробничих ситуацій та інструктивні тексти.

Поточний інструктаж на робочому місці має індивідуальний характер. Основною організаційною формою поточного інструктажу є цільові перевірки робочих місць. Під час цього стейлхолдер слідкує за організацією робочих місць, дотриманням етапів технологічних процесів, умінням майбутніх менеджерів СКД користуватися нормативною документацією, правильним користуванням технічними засобами, якістю виконуваних робіт, дотриманням правил безпеки праці, санітарії, дотриманням трудової дисципліни, умінням здобувачів освіти ухвалити рішення у фахових ситуаціях, швидко знайти потрібну інформацію тощо. Стейлхолдер допомагає майбутнім менеджерам працювати самостійно, засвоювати інноваційні виробничі технології, долати проблеми, які виникли під час роботи.

Здійснюючи перевірку робочих місць майбутніх менеджерів СКД, стейлхолдер планує наступні обходи таким чином, щоб, перш за все, були проінструктовані здобувачі освіти, які приступили до виконання фахових

обов'язків уперше. Адже інструктувати – це не означає лише бачити, але й передбачати, не тільки усувати наслідки, але й попереджувати можливі небажані випадки неправильного виконання дій у напрямі формування соціального здоров'я.

Виділяючи окремі успіхи, а також недоліки та помилки в прийомах роботи, в організації праці, стейлхолдер під час бесід з майбутні менеджерами СКД обговорює перебіг їх роботи, з'ясовує причини невдач і підводить до прийняття правильного рішення. Якщо студент допускає помилки і самостійно не знаходить шляхів їх виправлення, то стейлхолдер повинен не лише показати, як виконується та чи інша частина роботи, але й проаналізувати причини його помилок, порадити, як їм запобігти. Через деякий час необхідно знову перевірити результати діяльності цього ж студента та переконатися, чи виправив він свої недоліки, яки чином подолав труднощі.

Зміст та методи проведення заключного інструктажу мають сприяти узагальненню та глибокому осмисленню майбутніми менеджерами СКД накопиченого в процесі роботи практичного професійного досвіду. Бесіди проводяться так, щоб, використовуючи знання та накопичений досвід, підвести кожного до самостійних висновків, навчити аналізувати результати виконання завдань та знаходити способи усунення можливих недоліків.

Важливо, щоб під час заключного інструктажу в здобувачів освіти склалося правильне уявлення про виробничі знання та уміння, яких вони набули під час виконання робіт. Цьому сприяє ретельний аналіз робіт, виконаних майбутніми менеджерами СКД, порівняння результатів їх праці із зарками та прикладами. На заключному інструктажі слід розглядати питання, які мають значення для усієї групи майбутніх менеджерів СКД від ЗВО. Питання, які стосуються особливостей діяльності окремих здобувачів освіти, доречно розглядати під час індивідуального інструктажу.

Важливо, що стейлхолдер наприкінці заключного інструктажу оголошує розклад роботи на наступний день, вказує які завдання необхідно виконати та

які форми, методи та технології можуть бути використані. Він видає також домашнє завдання студентам. Свою діяльність кожен студент фіксує в щоденнику навчально-ознайомчої практики (Додаток В). Тривалість і зміст заключного інструктажу залежать від складності виконаних робіт, їхньої якості та характеру недоліків.

Отже, реалізація дуальної освіти майбутніх менеджерів СКД, сприятиме переходу на якісно новий рівень професійної підготовки в галузі 02 «Культура і мистецтво»; формуванню соціального здоров'я в професійній діяльності; забезпеченню конкурентоспроможності та затребуваності майбутніх фахівців на ринку праці; розвитку ефективної системи соціального партнерства у сфері професійної освіти, що в наслідку забезпечить конкурентоспроможність соціокультурної діяльності на міжнародному ринку.

Головна мета, яка має досягатися в результаті впровадження дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх менеджерів СКД – це підготовка до самостійного виконання робіт на певному робочому місці під час виробничої практики та в майбутній професійній діяльності зі спрямованістю на формування соціального здоров'я. Уточнено, що саме від залучення в освітній процес стейкхолдерів, від спрямування ними здобувачів освіти на прояв самостійності, творчості та ініціативи у своїй роботі залежить ефективність формування соціального здоров'я.

3.2. Організація та методика проведення діагностико-констатувальному етапу педагогічного експерименту дослідження

У контексті дисертаційного дослідження завдання педагогічного експерименту полягає в експериментальній перевірці ефективності виокремлених нами педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці та розробленні моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці з навчально-методичним супроводом.

Педагогічний експеримент констатуємо як комплекс методів, які забезпечують науково-об'єктивну та доказову перевірку обґрунтованості та ефективності проведеного дослідження [9; 7; 8; 11].

Експериментальна робота дисертаційного дослідження проходила у три етапи: діагностико-констатувальному, формувально-моніторинговому та узагальнюючому. Вибираючи етапи ми відштовхувались від охарактеризованих автором В. Тушевою [10] етапів (констатувальний, формувальний та перевіряючий (уточнюючий)) які мають принципову схожість з обраними у нашому педагогічному дослідженні у послідовності та у алгоритмі проведення експериментальної роботи.

Під час проведення діагностико-констатувального етапу педагогічного експерименту з формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД ми реалізовували перші поставлені завдання дисертаційного дослідження обґрунтування. Теоретично-обґрунтувавши сутність та структуру соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці ми здійснили аналіз педагогічних умов та визначили критерії, показники та рівні, проведення діагностики вихідних даних за результатами тестування.

Формувально-моніторинговому етапу експерименту орієнтований на вивчення динаміки розвитку досліджуваного педагогічного явища в процесі активного впливу реалізації педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці.

Узагальнюючий етап педагогічного експерименту визначив динаміку основних показників та рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці, та висновки

На початку діагностико-констатувальному етапі експерименту було проведено підготовчу роботу, яка передбачала визначення респондентів, їх кількості та експериментальних баз дослідження. Експериментальною базою дослідження було обрано Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Рівненській державний гуманітарний університет, Національний транспортний університет, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

Дослідно-експериментальною роботою було охоплено 502 студенти бакалаврського освітнього рівня за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», з них до контрольної групи (КГ) увійшло 250 осіб, до експериментальної групи (ЕГ) – 252 осіб.

Під час визначення критеріїв ми враховували, що сформованість соціального здоров'я є трансверсальною характеристикою здатностей майбутніх менеджерів СКД, структурними компонентами якої є: мотиваційно-аксіологічний, гносеологічний, діяльнісно-вольовий [2; 5; 10]. Відповідно до обраних компонентів нами було виділено наступні критерії сформованості соціального здоров'я: ціннісно-особистісний, когнітивно-усвідомлюваний та професійно-діяльнісний.

Кожний критерій означений показниками (табл.3.2), які характеризують його сформованість. Ціннісно-особистісний критерій характеризує мотиваційно-аксіологічний компонент сформованості соціального здоров'я

майбутніх менеджерів СКД. Його показниками є сформованість у студентів ціннісного ставлення до соціального здоров'я, наявність стійкого інтересу і мотивації до збереження соціального здоров'я: зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами.

Позитивна мотивація майбутніх менеджерів СКД до збереження соціального здоров'я стосуються охорони здоров'я суспільства в цілому. Соціальні мотиви майбутніх менеджерів СКД до збереження здоров'я є важливою передумовою здатності до саморозвитку, самореалізації свого творчого потенціалу під час здоров'язбережувальної діяльності [13].

Когнітивно-усвідомлюваний критерій характеризує гносеологічний компонент формування соціального здоров'я. Показниками цього критерію є засвоєння майбутнім менеджером СКД інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду формування вмінь та навичок організації оптимальної соціальної здоров'язберігаючої діяльності.

Знання про соціальне здоров'я є важливою передумовою розвитку здібностей та інтересів майбутніх менеджерів СКД, оскільки вони є основою для формування моральних переконань, естетичних поглядів та здоров'язбережувального світогляду. Когнітивно-усвідомлюваний критерій також відображає систему здоров'язбережувальних умінь, які є результатом якісного розвитку соціального здоров'я.

Діагностика когнітивно-усвідомлюваного критерію сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД націлена на за допомогою засобів і методів отримати об'єктивну оцінку знань, умінь та навичок з організації здоров'язбережувальної діяльності як у особистому житті так і у професійному, сформованих цінностей соціального здоров'я та здорового

**Показники сформованості соціального здоров'я
майбутніх менеджерів СКД**

Структурні компоненти	Критерії	Показники
мотиваційно-аксіологічний	ціннісно-особистісний	зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами
гносеологічний	когнітивно-усвідомлюваний	засвоєння майбутнім менеджером СКД інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду формування вмінь та навичок організації оптимальної соціальної здоров'язберігаючої діяльності
діяльнісно-вольовий	професійно-діяльнісний	використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності; оволодіння способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження здоров'я; вияв умінь вести пропаганду здорового способу життя; вміння визначати і застосовувати індивідуальну здоров'язберігаючу траєкторію для здійснення соціальної здоров'язберігаючої

способу життя, що проявляються в процесі професійної підготовки здобувачів освіти, мотивації та інтересу до формування досліджуваного для подальшого перенесення на професійну діяльність.

Професійно-діяльнісний критерій характеризує діяльнісно-вольовий компонент формування соціального здоров'я. Показниками цього критерію є використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності; оволодіння способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження здоров'я; вияв умінь вести пропаганду здорового способу життя; вміння визначати і застосовувати індивідуальну здоров'язберігаючу траєкторію для здійснення соціальної здоров'язберігаючої діяльності.

Динаміку розвитку показника характеризує рівень. У наукових дослідженнях приділяється значна увага проблемі вивчення рівнів, за якими можна визначити сформованість, готовність, здатність та ін.. Узагальнюючи різні підходи до визначення рівнів сформованості динаміки формування різних результатів досліджень, ми виокремили три рівні сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД фахівців аграрного профілю: достатній, середній, конативний.

Достатній рівень сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД характеризується [4; 12]:

- незацікавленістю інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами;
- несформованим ціннісним ставленням відсутністю стійкої мотивації до оволодіння та збереження соціального здоров'я;
- обмеженим запасом знань про соціальне здоров'я, способи та технології його збереження;

- відсутністю їх творчого переосмислення та невмінням перенести у практичну площину;
- несформованості знань про методи пізнання та способи діяльності, незасвоєнням інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду;
- несформованістю умінь та навичок організації оптимальної соціальної здоров'язберігаючої професійної діяльності;
- не використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності;
- неволодінні способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження соціального здоров'я;
- неумінні вести пропаганду здорового способу життя;
- невміння визначати і застосовувати індивідуальну здоров'язберігаючу траєкторію для здійснення соціальної здоров'язберігаючої у професійній діяльності.

Для середнього рівня сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД характерним є:

- лише часткова зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами;
- часткова сформованість ціннісного ставлення, непостійна мотивація до оволодіння та збереження соціального здоров'я;
- посереднім запасом знань про соціальне здоров'я, способи та технології його збереження, творче переосмислення під керівництвом;
- опосередкована зацікавленість та оволодінням знань про методи пізнання та способи діяльності;

- посереднім засвоєнням інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду уміння та навички мають непостійний характер організації оптимальної соціальної здоров'язберігаючої професійної діяльності;

- часткове використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності;

- недосконале володіння способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження соціального здоров'я;

- ведення пропаганди здорового способу життя тільки при підтримці та управлінні;

- не відчуває потреби у визначенні та реалізації індивідуальної здоров'язберігаючої траєкторії для здійснення соціальної здоров'язберігаючої у професійній діяльності.

Характерним для конативного рівня сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД є:

- зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами;

- засвоєння майбутніми менеджерами СКД інтегральними міждисциплінарними знаннями у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я;

- передача практичного і соціального досвіду формування вмінь та навичок організації оптимальної соціальної здоров'язберігаючої діяльності;

- уміння використовувати інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності;

- володіння способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження здоров'я;

- виявлення умінь вести пропаганду здорового способу життя;
- вміння визначати і застосовувати індивідуальну здоров'язберігаючу траєкторію для здійснення соціальної здоров'язберігаючої у професійній діяльності.

Виявлені критерії, показники та рівні уважаємо умовними, адже формування соціального здоров'я – це не постійний процес, так як професійна діяльність сучасного менеджера СКД працює весь час у русі видозмін соціокультурного середовища. В узагальненому вигляді це дозволяє обґрунтувати комплекс педагогічних умов, що забезпечують оптимальне функціонування розглянутого процесу, дають можливість визначити вихідні позиції, стан сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД, розробити методику її формування. За визначеними критеріями, показниками та рівнями на констатувальному етапі проводимо зріз стану сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у експериментальних (ЕГ) та контрольних (КГ) групах (табл. 3.3-3.5).

На констатувальному етапі укомплектовані ЕГ і КГ групи здобувачів освіти за достатнім (D, E), середнім (B, C) та конативним (A) рівнями сформованості соціального здоров'я за критеріями: мотиваційно-ціннісний (табл.3.3), когнітивно-усвідомлюваний (табл.3.4) та професійно-діяльнісний (табл.3.5), які комплектувалися таким чином, щоб кількісний склад їх був приблизно однаковим.

Розрахунок оцінювання *i-того* здобувача освіти за *j-тим критерієм* ($j=1, 2, 3$) здійснювався за формулою:

$$O_{ij} = m_{ij} / k_j$$

де k_j – кількість показників, які характеризують *j-тим* критерій (з табл. маємо $k_1 = k_2 = k_3 = 10$)

**Рівень сформованості соціального здоров'я за ціннісно-
особистісним критерієм**

Рівні	Показники
Достатній (D, E)	незацікавленістю інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами, несформованим ціннісним ставленням відсутністю стійкої мотивації до оволодіння та збереження соціального здоров'я; обмеженим запасом знань про соціальне здоров'я, способи та технології його збереження, відсутністю їх творчого переосмислення та невмінням перенести у практичну площину
Середній (B, C)	лише часткова зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами, частковою сформованістю ціннісного ставлення, непостійна мотивація до оволодіння та збереження соціального здоров'я
Конативний (A)	зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами, сформованістю ціннісного ставлення, непостійна мотивація до оволодіння та збереження соціального здоров'я

**Рівень сформованості соціального здоров'я за когнітивно-
усвідомлюваним критерієм**

Рівні	Показники
Достатній (D, E)	несформованості знань про методи пізнання та способи діяльності, незасвоєнням інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду несформованістю умінь та навичок організації оптимальної соціальної здоров'язберігаючої професійної діяльності; не використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності
Середній (B, C)	посереднім запасом знань про соціальне здоров'я, способи та технології його збереження, творче переосмислення під керівництвом, опосередкованою зацікавленістю та оволодінням знань про методи пізнання та способи діяльності, посереднім засвоєнням інтегральних міждисциплінарних знань у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду умінь та навички мають непостійний характер організації оптимальної соціальної здоров'язберігаючої професійної діяльності
Конативний (A)	засвоєнням майбутніми менеджерами СКД інтегральними міждисциплінарними знаннями у сенсі формування, збереження і зміцнення здоров'я та передачу практичного і соціального досвіду формування вмінь та навичок організації оптимальної соціальної здоров'язберігаючої діяльності; умінням використовувати інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності

Рівень сформованості соціального здоров'я за професійно-діяльнісним критерієм

Рівні	Показники
Достатній (D, E)	не використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності; неволодінні способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження соціального здоров'я; неумінні вести пропаганду здорового способу життя; невміння визначати і застосовувати індивідуальну здоров'язберігаючу траєкторію для здійснення соціальної здоров'язберігаючої у професійній діяльності.
Середній (B, C)	часткове використання інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності; не досконале володіння способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження соціального здоров'я; ведення пропаганди здорового способу життя тільки при підтримці та управлінні; без натхнення визначає та застосовує індивідуальну здоров'язберігаючу траєкторію для здійснення соціальної здоров'язберігаючої у професійній діяльності
Конативний (A)	умінням використовувати інтегрованих міждисциплінарних знань для раціональної організації здоров'язбережувальної діяльності; оволодіння способами фізичного й емоційного самовдосконалення для підтримки та збереження здоров'я вияв умінь вести пропаганду здорового способу життя; вміння визначати і застосовувати індивідуальну здоров'язберігаючу траєкторію для здійснення соціальної здоров'язберігаючої у професійній діяльності

m_{ij} – максимальне (сумарне) значення балів, отриманих i -тим здобувачем освіти за показниками з j -того критерія,

$$m_{ij}=5\times\{A\}+4\times\{B \text{ або } C\}+3\times\{D \text{ або } E\},$$

де $\{A\}$, $\{B \text{ або } C\}$, $\{D \text{ або } E\}$ – це кількість балів, здобутих i -тим здобувачем освіти за j -тим критерієм відповідно до рівня (оцінки):

A – конативний;

B або C – середній;

D або E – достатній;

5, 4, 3 – числова характеристика цих якісних параметрів (рівнів).

Число O_{ij} порівнюють із інтервалом для середнього балу (останній стовпчик таблиці 3.6), а тоді здобувачеві приписують відповідний рівень сформованості соціального здоров'я за відповідним критерієм.

Експертне оцінювання виражається у загальній кількості набраних балів з ефективності методики. Індивідуальні заключення експерта описуються і враховуються як персоніфіковані іменні в разі якщо цей експерт найвищої академічної кваліфікації.

Результати оцінювання засвідчили, що в КГ та ЕГ групах розподіл студентів за рівнями сформованості знань та вмінь статистично однаковий, причому за кожним із критеріїв у кожній з груп переважають середній та достатній рівні.

Результати проведеного педагогічного експерименту на діагностико-констатувальному етапі відображено у діаграмах показників сформованості соціального здоров'я респондентів контрольної (Рис. 3.1) та експериментальної груп (Рис.3.2). Значення обчислюються як середнє арифметичне відповідних трьох рівнів за трьома критеріями.

Підтверджено ефективність росту показників рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у процесі професійного

Таблиця 3.6

**Показники сформованості соціального здоров'я
майбутніх менеджерів СКД експериментальних і контрольних груп на
діагностико-констатувальному, етапі експерименту**

Критерії	ціннісно-особистісний				когнітивно- усвідомлюваний				професійно-діяльнісний			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Конативний (А)	27	10,71	25	10	23	9,13	24	9,6	18	7,14	17	6,8
Середній (В, С)	128	50,79	129	51,6	102	40,47	98	39,2	114	45,24	112	44,80
Достатній (D, E)	97	38,5	96	38,4	127	50,4	128	51,2	120	47,62	121	48,4
Всього:	252	100	250	100	252	100	250	100	252	100	250	100

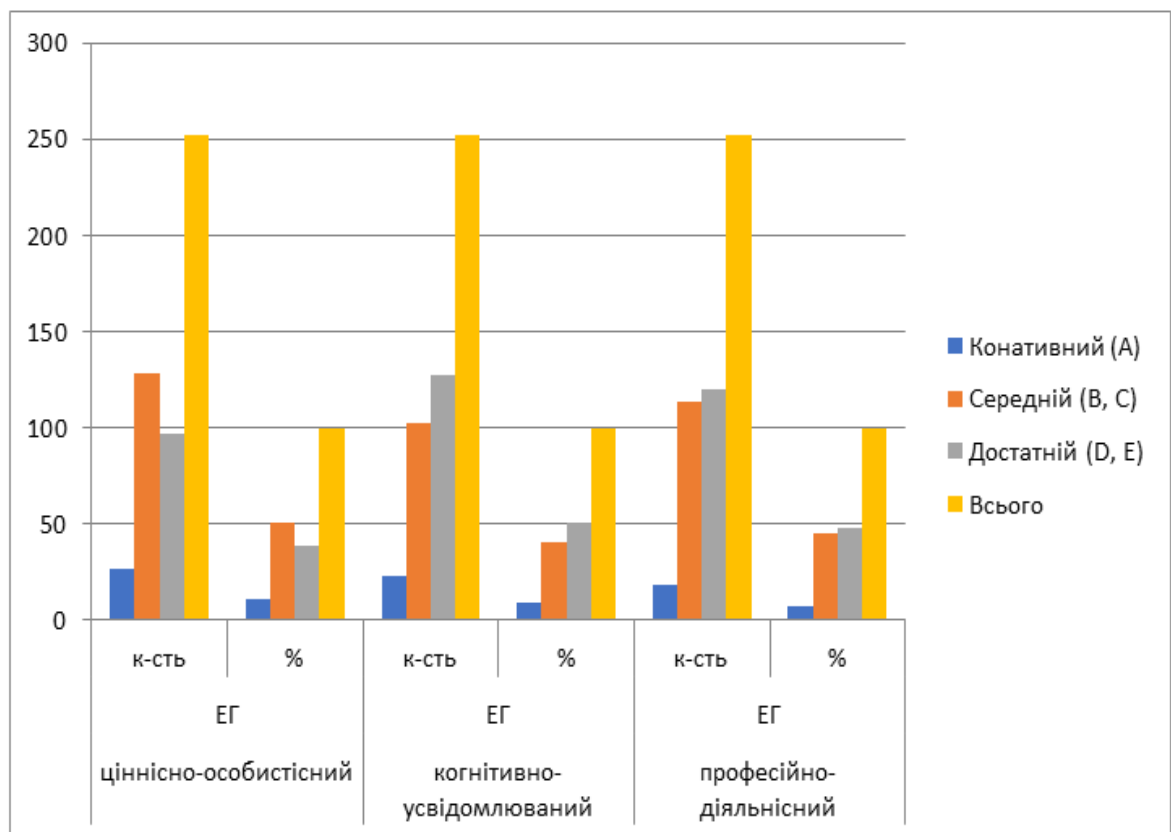

Рис. 3.1 Діаграма показників сформованості соціального здоров'я КГ на діагностико-костатувальному етапі експерименту

навчання на формувальному етапі педагогічного експерименту забезпечено за рахунок впровадження у професійну підготовку дуальної форми навчання.

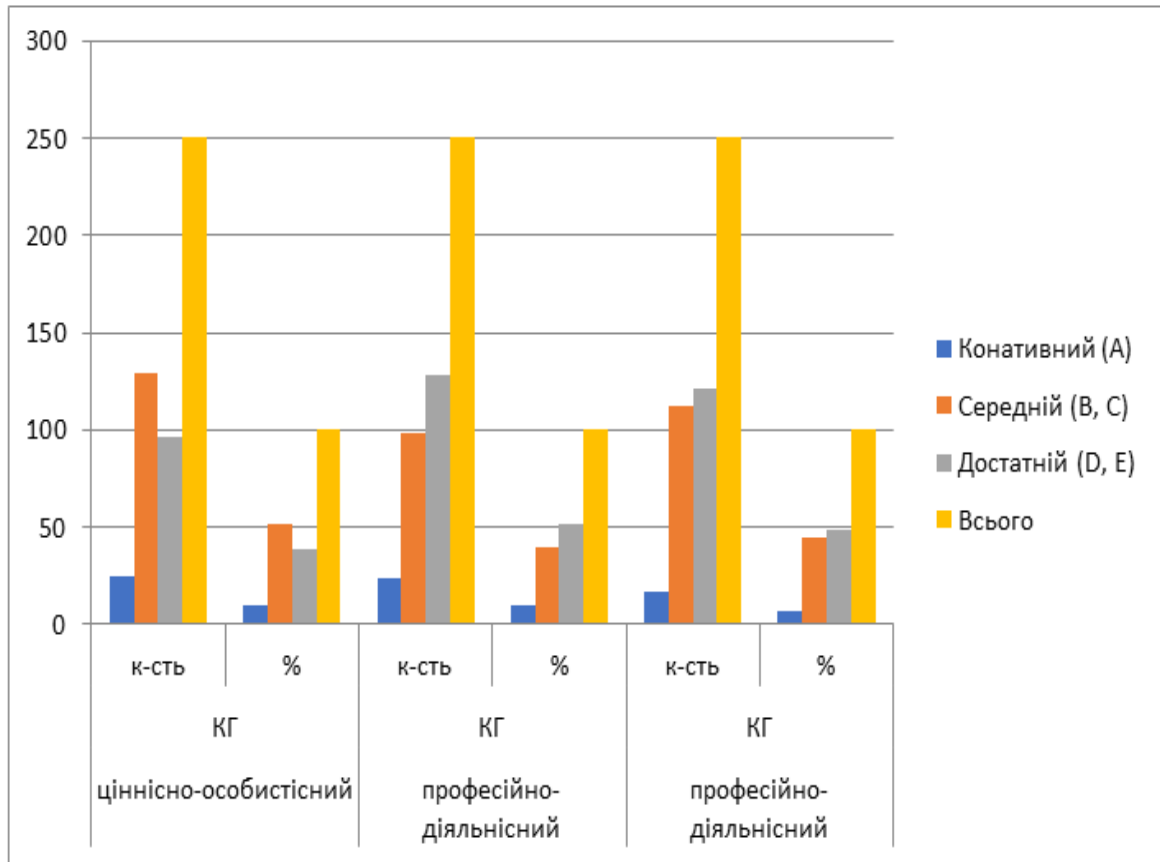

Рис. 3.2 Діаграма показників сформованості соціального здоров'я ЕГ на діагностико-костатувальному етапі експерименту

Встановлено позитивну динаміку в ході формувального КГ та в ЕГ конативного та достатнього рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД порівняно з встановленою статистичною рівністю даних між групами під час діагностико-констатувального етапу (Рис. 3.6).

Констатовано відхилення рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у ЕГ та КГ групах формувально-моніторингового етапу (табл. 3.7, рис.3.3) (діагностика динаміки змін рівня сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах порівняно з діагностико-констатувальним етапом).

3.3. Аналіз результатів педагогічного експерименту

На основі отриманих результатів сформульовано наступні гіпотези:

- нульова гіпотеза H_{0j} – рівень сформованості соціального здоров'я за j -тим критерієм в експериментальній та контрольній групах на діагностико-констатувальному етапі експерименту однаковий;

- альтернативна гіпотеза H_{1j} – рівень сформованості соціального здоров'я за j -тим критерієм в експериментальній та контрольній групах на діагностико-констатувальному етапі експерименту відрізняється суттєво.

Перевірку гіпотез здійснимо за критерієм К. Пірсона, який дає оцінку відмінності між двома розподілами. Розрахункове значення критерію:

$$\chi^2_{\text{спост. } j} = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \cdot \sum_{s=1}^3 \frac{(n_1 \cdot l_{2js} - n_2 \cdot l_{1js})^2}{l_{1js} + l_{2js}},$$

де $n_1=252$, $n_2=250$, l_{1js} та l_{2js} – число респондентів першої (експериментальної) та другої (контрольної) груп відповідно, які за j -тим критерієм отримали s -ту оцінку (рівень) вибірки s -тої категорії, $s=1,2,3$. Результати обчислень наведено у табл.3.8 та рис. 3.4. $\chi^2_{\text{крит}}$ знаходять за степенями вільності $k=3-1=2$ (кількість рівнів $s=3$ відняти 1) та за даним рівнем значущості (похибкою) α [1-4].

Таблиця 3.6

**Порівняльна динаміка змін рівня сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у
експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) за діагностико-констатувальним етапом**

критерії	ціннісно-особистісний						когнітивно-усвідомлюваний						професійно-діяльнісний					
	ЕГ			КГ			ЕГ			КГ			ЕГ			КГ		
групи	К-ТЬ	% %	ВІДХИЛЕННЯ % %	К-ТЬ	% %	ВІДХИЛЕННЯ % %	К-ТЬ	% %	ВІДХИЛЕННЯ % %	К-ТЬ	% %	ВІДХИЛЕННЯ % %	К-ТЬ	% %	ВІДХИЛЕННЯ % %	К-ТЬ	% %	ВІДХИЛЕННЯ % %
рівні																		
Продуктивний	38	15,08	4,37	31	12,8	2,8	42	16,68	7,55	32	12,8	3,2	31	12,3	5,16	21	8,4	1,6
Достатній	138	54,76	3,97	131	3,6	3,6	130	51,58	11,11	122	48,8	9,6	128	50,8	5,56	124	49,6	4,8
Елементарний	76	30,16	-8,34	88	32	-6,4	80	31,74	-18,66	96	38,4	-12,8	93	36,9	-10,72	105	42	-6,4
Всього:	252	100		250	100		252	100		250	100		252	100		348	100	

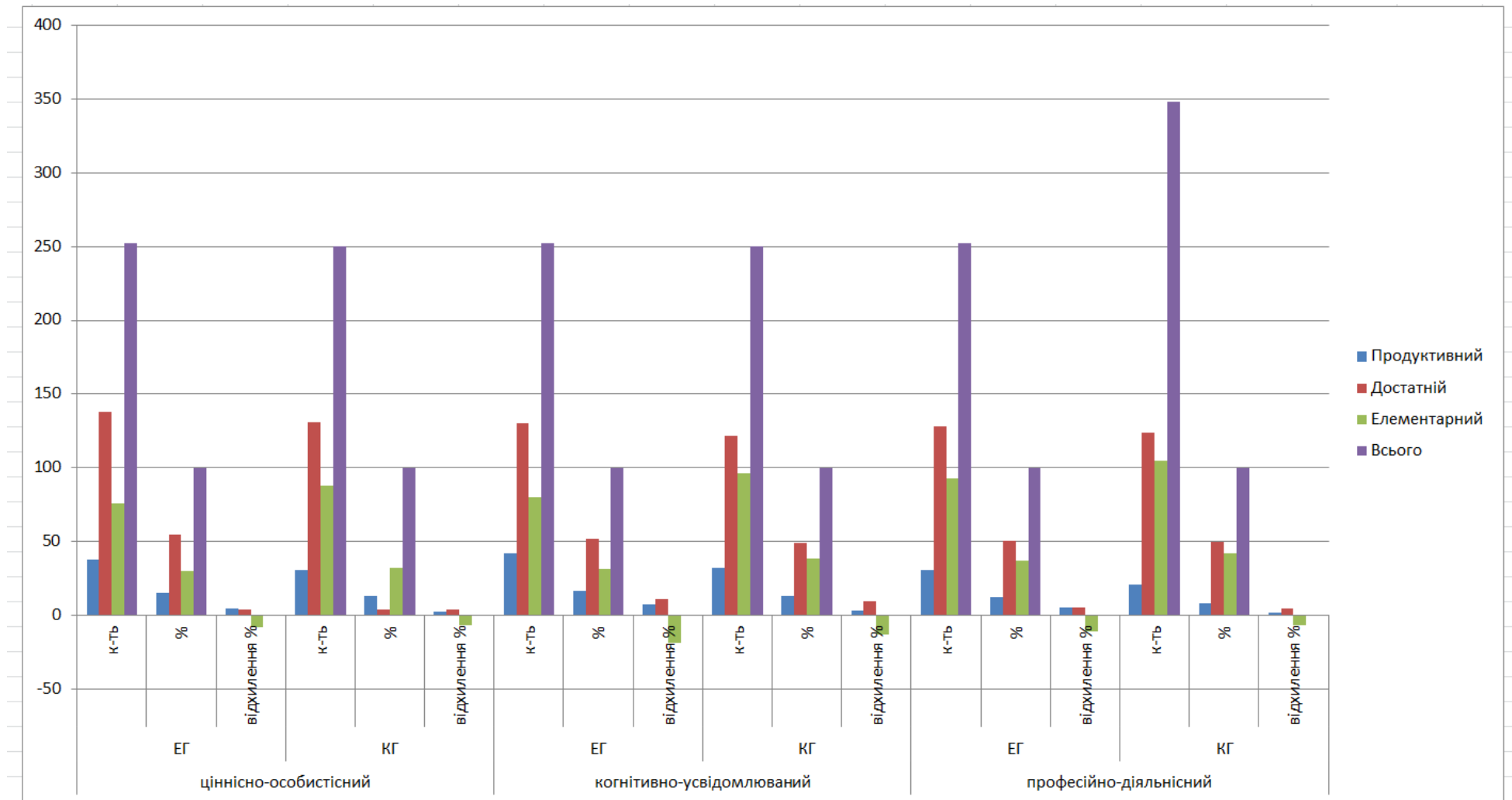

Рис. 3.3 Порівняльні дані рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД EG та KG на діагностико-констатувальному та формувальному етапах експерименту, %

Значення χ^2 -критерію Пірсона для експериментальної і контрольної груп на діагностико-констатувальному етапі експерименту

Критерії Значення χ^2	мотиваційно- ціннісний	когнітивно- усвідомлюваний	професійно- діяльнісний
$\chi^2_{спост. j}$	1,42	1,62	0,89
$\chi^2_{крит.} (\alpha=0,05)$	6,0		
$\chi^2_{крит.} (\alpha=0,01)$	9,2		

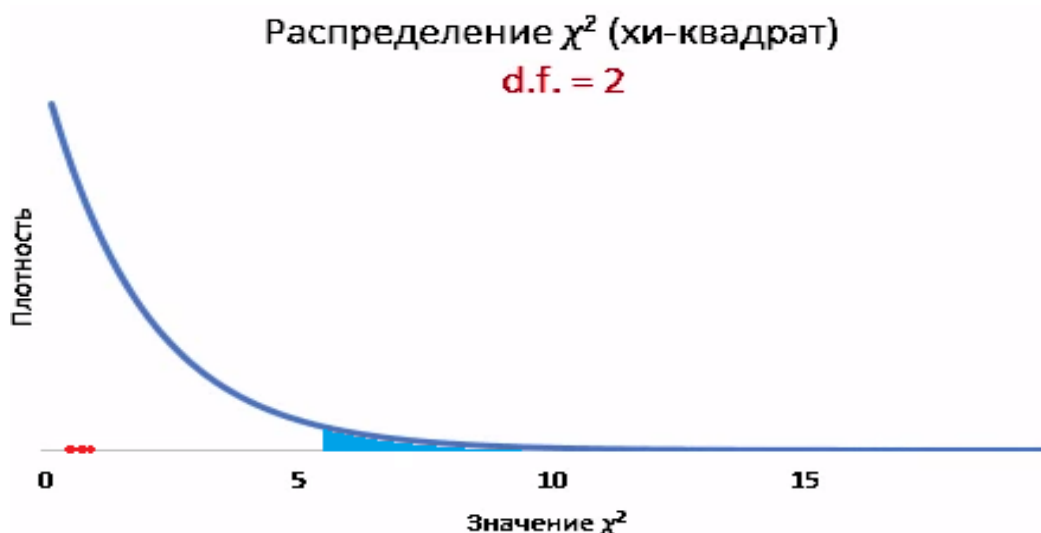

Рис. 3.4 Значення χ^2 -критерію Пірсона для експериментальної і контрольної груп на діагностико-констатувальному етапі експерименту відповідно до критерію свободи

Оскільки $\chi^2_{спост. j} < \chi^2_{крит.}$, то *приймається* гіпотези H_{0j} про статистичну рівність з надійністю 0,99 (Рис 3.4) рівня за усім трьома критеріями рівня знань здобувачів освіти в обох групах. Загалом діагностико-констатувальний етап експериментальної роботи дозволив встановити, що здобувачам освіти бракує знань про соціальне здоров'я, методи та технології здоров'язбереження, що має вплив на якість освітньої діяльності ЗВО.

На формуально-моніторинговому етапі педагогічного експерименту динаміка сформованості соціального здоров'я обумовлена забезпеченням

розробленого навчально-методичного в умовах дуальної форми навчання, а саме:

- робочі програми («Екологія людини», «Вікова фізіологія та валеологія», «Рекреалогія»);
- програм практики (навчально-ознайомчої, педагогічної, інституційної, волонтерської, патронатної, семантико-функціональної та технологічної);
- методичні рекомендації з організації освітнього процесу практичної підготовки, написання проєктів, навчально-ознайомчі практики для бакалаврів (Додаток В).

Після проведеного формуально-моніторингового етапу експерименту повторно одержано оцінки рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД. Результати подані в таблиці з відображенням динаміки змін.

Очевидні позитивні зміни динаміки рівня сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД ЕГ, який на початку експерименту був однаковим із КГ.

Результативність оцінювання реалізується шляхом внутрішнього і зовнішнього експертного оцінювання у ході індивідуальних (персонального опитувань), інтервювання, тестування та анкетування і колективних (мозкової атаки, тренінгів, захисту проєктів).

Встановлено позитивну динаміку росту в ході формуально-моніторингового етапу у КГ та в ЕГ конативного та достатнього рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД порівняно зі встановленою статистичною рівністю даних між групами під час констатувального-діагностичного етапу (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

**Узагальнюючі результати динаміки рівнів сформованості
соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД**

Критерії Рівні	ціннісно-особистісний				когнітивно-усвідомлюваний				професійно-діяльнісний			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	%%	відхилення %	%%	відхилення %	%%	відхилення %	%%	відхилення %	%%	відхилення %	%%	відхилення %
<i>Конативний</i>	15,08	4,37	12,8	2,8	16,68	7,55	12,8	3,2	12,3	5,16	8,4	1,6
<i>Достатній</i>	54,76	3,97	3,6	3,6	51,58	11,11	48,8	9,6	50,8	5,56	49,6	4,8
<i>Середній</i>	30,16	-8,34	32	-6,4	31,74	-18,66	38,4	-12,8	36,9	-10,72	42	-6,4
Всього:	100		100		100		100		100		100	

На узагальнюючому етапі констатовано відхилення динаміки рівнів сформованості соціального здоров'я у майбутніх менеджерів СКД в ЕГ та КГ групах формуально-моніторингового та діагностико-констатувального етапів експерименту (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

**Динаміка рівнів сформованості соціального здоров'я
майбутніх менеджерів СКД**

Вибірка	РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ						Всього
	<i>Конативний</i>		<i>Достатній</i>		<i>Середній</i>		
	к-ть	%%	к-ть	%%	к-ть	%%	
ЕГ	37	14,68	132	52,38	83	32,94	252
КГ	28	11,2	126	50,4	96	38,4	250

Експертне оцінювання роботодавцями динаміки рівня сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД показало позитивну динаміку (табл. 2): на конативному рівні – 3,48 % в ЕГ порівняно з КГ; на достатньому – 1,98 %, та на середньому – 5,46%.

Для перевірки валідності розробленої моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці майбутніх

менеджерів СКД використали статистичні методи з теорії гіпотез. Аналогічно перевірено достовірність отриманих результатів за допомогою χ^2 -критерію К. Пірсона.

Висунуті гіпотези: пряма гіпотеза H_0 – відмінність результатів за рівнями сформованості соціо-інформаційних параметральної діагностики рівня сформованості соціо-інформаційної компетентності в ЕГ та КГ групах не суттєва; альтернативна гіпотеза H_a – відмінність результатів за рівнями сформованості соціо-інформаційної компетентності в ЕГ та КГ групах суттєва. Результати наведено обчислено $\chi^2_{спост.}$ – узагальнене значення критерію К. Пірсона.

Оскільки для $\alpha=0,05$ всі спостережувані значення критерія Пірсона перевищують критичне значення

$$\chi^2_{спост.j} > \chi^2_{крит}, \chi^2_{спостj} > \chi^2_{крит}$$

то з надійністю $p=0,95$ можна стверджувати про зростання у здобувачів освіти ЕГ рівня сформованості соціального здоров'я за всіма критеріями і загалом.

У випадку посилення рівня надійності до $\alpha=0,01$ одержано підтвердження висновків про покращення рівня сформованості соціального здоров'я респондентів експериментальної групи тільки за ціннісно-особистісним та когнітивно-усвідомлюваний критеріями з надійністю $p=0,99$, а також загалом.

Отже, на формувально-моніторинговому етапі педагогічного експерименту позитивна динаміка обумовлена забезпеченням розробленого навчально-методичного та супроводу в умовах дуальної форми навчання.

На підставі отриманих результатів можна вважати запропоновану модель професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС верифікованою і поширити отриманий позитивний висновок на всю концепцію загалом.

Висновки до третього розділу

Під час перевірки ефективності педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці визначено критерії, рівні й методику вимірювання результатів педагогічного експерименту; здійснено математичний аналіз результатів експериментального дослідження, сформульовано висновки експериментальної доведеності достовірності наукових результатів.

Педагогічний експеримент сприяв вирішенню основних завдань дослідження, сутність якого в результативності сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці в умовах дуальної форми навчання, яка забезпечує освітній процес галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності».

Експериментальна робота запрограмована на здійснення у три етапи: діагностико-констатувальному, формувально-моніторингового та узагальнюючлго аналізу експертних результатів дослідження.

На діагностико-констатувальному етапі результати оцінювання засвідчили, що розподіл здобувачів за рівнями сформованості соціального здоров'я статистично однаковий, причому за кожним із критеріїв у кожній з груп КГ та ЕГ переважають середній та достатній рівні.

На формувальному етапі педагогічного експерименту підтверджено ефективність динаміку росту показників рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у процесі дуального навчання.

На формувально-моніторинговому етапі педагогічного експерименту підтверджено ефективність потенціалу нарощення даних показників рівнів соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці за рахунок впровадження дуальної форми навчання та її науково-методичного супроводу. Встановлено позитивну динаміку росту в ході формувально-

моніторингового етапу у КГ та в ЕГ конативного та достатнього рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД порівняно зі встановленою статистичною рівністю даних між групами під час констатувального-діагностичного етапу.

Для перевірки валідності розробленої моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці використали статистичні методи з теорії гіпотез. Аналогічно перевірено достовірність отриманих результатів за допомогою χ^2 -критерію К. Пірсона.

Висунуті гіпотези: пряма гіпотеза H_0 – відмінність результатів за рівнями сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД в ЕГ та КГ групах не суттєва; альтернативна гіпотеза H_a – відмінність результатів за рівнями сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД в ЕГ та КГ групах суттєва. Результати наведено в таблиці 4, обчислено $\chi^2_{\text{спост.}}$ – узагальнене значення критерію К. Пірсона.

На формувальньо-моніторинговому етапі педагогічного експерименту динаміка обумовлена забезпеченням розробленого навчально-методичного супроводу формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД в умовах дуальної форми професійного навчання. Впровадження дуальної форми навчання в професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД дозволило активізувати навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти до визначення особистої траєкторії формування соціального здоров'я для підвищення адаптаційного періоду в професійному середовищі, що підвищує конкурентоздатність управлінця на ринку праці.

Список використаних джерел до третього розділу

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ; Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
2. Іващук Л. Ю., Онишкевич С. М. Валеологія : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2010. 400 с.
3. Літвінова Т. В. Методичні рекомендації навчальної дисципліни «Екологія людини» для студентів освітнього ступеню бакалавр спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». К. : Міленіум, 2017. с. 28.
4. Літвінова Т. В. Робоча програма «Вікова фізіологія та валеологія» для студентів освітнього ступеню бакалавр спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 19 с.
5. Літвінова Т. В., Любарець В. В. Методичні рекомендації навчально-ознайомчої практики за програмою «Менеджмент індустрії гостинності» для студентів II курсу за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня бакалавр. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 18 с.
6. Любарець В.В. Роль виробничого навчання в структурі професійної підготовки агента з організації туризму. *Організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей у майбутніх кваліфікованих робітників сфери туризму* : матеріали міської методичної секції заступників директорів з навчально-виробничої роботи ПТНЗ, 9 квітня 2015 р. Київ : Вид-во КУТЕП-Друк, 2015. С. 94-101.
7. Рудницька О. П. Основи педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник. К., 1998. 193 с.
8. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень : навч. пос. К. : РННЦ «ДІНІТ», 2000. 259 с.

9. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти: навч.-метод. посіб. Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. 460 с.
10. Тушева В. В. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. УМО НАПН України. Харків : «Федорко», 2014. 408 с.
11. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К. : Академвидав, 2006. 352 с.
12. Хорошуха М. Ф. Експрес-метод самооцінки рівня абсолютного (фізичного, психічного та духовного) здоров'я в оздоровчому тренуванні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2005. № 10. С. 190-194.
13. Litvinova T. V. Components of social health formation of future managers in the process of professional training. *Natural Science Readings*. 2019. No. 1. Vol. 1. P.100-106.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та запропоновано практичне розв'язання наукової проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у процесі професійної підготовки, що констатує ефективність розв'язання поставлених завдань.

1. За результатами теоретичного аналізу з'ясовано стан розробленості проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці. Аналітичне вивчення документів про освіту дало змогу схарактеризувати мету, завдання підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної сфери до здоров'язбережувальної діяльності: набуття необхідних соціокультурних, психологічних, рекреаційних знань діяльності фахівців соціальної сфери; формування професійної культури, навичок збереження та покращення фізичного, психічного та соціального здоров'я особистості; попередження та локалізація негативних впливів на особистість факторів соціального середовища; набуття та засвоєння знань і навичок соціальних відносин, розвиток прагнень до самопізнання, саморозвитку і творчого пошуку, а також мотиваційного компоненту.

Встановлено, що здоров'язбережувальна діяльність майбутніх менеджерів СКД буде залежати не тільки від їх фізичної, психічної стійкості, а й від притаманних їм професійно важливих якостей, здатностей, здібностей властивостей та особистісних характеристик.

2. Уточнено сутність поняття «формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності», яке полягає у процесі зміцнення та збереження здоров'я в соціокультурному середовищі, спрямованого на формування мотиваційної, вольової й емоційної сфер особистості, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших на основі усвідомлення професійної управлінської відповідальності: наявність емоційної стійкості, високої працездатності, здатності до

протистояння емоційним перенавантаженням та створювати здоров'язбережувальне середовище у професійній діяльності.

3. За результатами вивчення стану проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, визначено критерії (мотиваційно-рекреаційний, соціокультурний, рефлексивно-корегувальний), показники (зацікавленість інформацією науково-практичного характеру щодо соціокультурної здоров'язбережувальної діяльності та механізму відтворення і розвитку фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил особистості у вільний час рекреаційними потребами; сформованість теоретико-прикладних знань в соціокультурній сфері здоров'язбереження; здатність до адекватної самооцінки себе як суб'єкта соціального здоров'язбережувального процесу) та рівні (продуктивний, достатній та елементарний) сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

4. Спроектовано модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці, що утворює конструкт якісно різних, однак взаємопов'язаних та взаємодіючих складових цілісної єдності емерджентності освітнього середовища. Основними складниками є взаємопов'язані блоки моделі: цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний та результативний.

5. Обґрунтовано педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці: системне формування мотивації до соціальної здоров'язбережувальної відповідальності, цінності про мораль і моральність, про соціальні наслідки прийняття управлінських рішень та свідомого ведення здорового способу життя; забезпечення взаємозв'язку теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД спрямованої на формування свідомого та дбайливого ставлення до власного здоров'я за допомогою дуальної форми навчання; створення здоров'язбережувального соціокультурного середовища

через включення майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в соціальне проектування і реалізацію соціальних програм збереження здоров'я.

Експериментальна верифікація розробленої моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці зорганізована на етапах діагностичного, констатувального та формувально-моніторингового аналізу з експертною перевіркою.

Встановлено що формувально-моніторинговий етап демонструє позитивні зміни рівнів сформованості соціального здоров'я здобувачів освіти ЕГ, які на початку експерименту були однаковими із КГ. Показники відсоткового відхилення – в позитивній динаміці процесу за всіма критеріями зросли на продуктивному рівні – 3,48 % в ЕГ порівняно з КГ; на достатньому – 1,98 %, та на елементарному – 5,46%.

Для перевірки валідності розробленої моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці використали статистичні методи з теорії гіпотез. Аналогічно перевірено достовірність отриманих результатів за допомогою χ^2 – критерію К. Пірсона.

Виявлено, що розроблена модель вирізняється стійким позитивним впливом на формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД. Результати дослідження дали змогу обґрунтувати пропозиції щодо перспектив дуальної форми навчання у професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД.

Сформовані педагогічні умови суттєво підвищують ефективність формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД, загалом позитивно впливають на професійну підготовку в закладах вищої освіти. Мету дослідження досягнуто, визначені завдання зrealізовано.

Проведене дослідження не вичерпує всіх актуальних і практично значущих завдань формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці. Тому подальшого вивчення набудуть науково-методичні положення щодо розроблення цифрового забезпечення

здоров'язбереження майбутніх менеджерів СКД в умовах дистанційної форми навчання.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни «ВІКОВА ФІЗІОЛОГІЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЯ»

освітній ступінь: бакалавр

галузь знань: Галузь знань 02 «Культура»

спеціальність: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Вікова фізіологія та валеологія. Робоча програма навчальної дисципліни «Вікова фізіологія та валеологія» для студентів спеціальності 028 »Менеджмент соціокультурної діяльності», освітнього ступеню бакалавр, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К., 2018. 19 с.

Розробник: Літвінова Т.В., асистент кафедри освіти дорослих

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0201 «Культура» Напрямок підготовки 6.020106 «Менеджмент соціокультурної діяльності»	Нормативна (за вибором)	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 6.020106 «Менеджмент соціокультурної діяльності»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 108		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Бакалавр»	Лекції	
		22 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
48 год.	96 год.		
Індивідуальні завдання: 18 год.			
Вид контролю: екзамен			

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни — сформувати у студентів поняття про цілісність живого організму та його життєдіяльність у взаємодії із зовнішнім середовищем, особливості життєдіяльності організму в різні періоди онтогенезу, функції органів, систем органів і організму в цілому в міру його росту і розвитку, своєрідність функції на кожному віковому етапі.

Завдання курсу:

- Сформувати у студентів уявлення про фізіологію як науку яка вивчає життєдіяльність організму людини в його взаємодії із зовнішнім середовищем, що є важливою теоретичною і біологічною основою методологічних знань, спрямованих на підтримку здоров'я людини, її активної соціальної діяльності, ефективності у виборі свого індивідуального режиму дня.
- Навчити студента, як на фундаментальному рівні працюють усі системи життєзабезпечення організму людини, розуміти види регуляції всіх фундаментальних систем та їх взаємодію.
- Розвинути аналітичне мислення для раціонального сприйняття живої природи та сформувати вміння і навички з використання аналітичних методів для оцінки практичної діяльності.
- Формувати у студентів свідоме дбайливе ставлення до здоров'я як найвищої людської цінності.
- Забезпечити кваліфікаційну компетентність майбутніх фахівців у збереження та зміцненні здоров'я дітей, сприяти світоглядному переосмисленню пріоритетності цінності здоров'я.
- Підготувати студентів до вивчення інших дисциплін біологічного циклу.

Метою курсу є також формування у студентів первинного досвіду навчальної діяльності в умовах кредитно – модульної системи навчання.

У зв'язку з цим у процесі підготовки студенти повинні отримати глибокі знання з фізіології людини. Це допоможе успішно вирішувати питання практичної діяльності майбутніх менеджерів у пошуку ефективних засобів і методів підвищення працездатності, регламентації фізичної роботи та відпочинку дітей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні завдання курсу «Вікова фізіологія та валеологія»;
- закономірності розвитку систем і органів організму на різних вікових етапах;
- значення вікової фізіології для професійної діяльності;
- методи вивчення вікової фізіології;
- зв'язок вікової фізіології з дисциплінами біологічного циклу, педагогікою та медициною;
- складові компоненти здорового способу життя;
- валеологічні засади формування здорового способу життя.

вміти:

- застосовувати конкретні знання для пояснення фізіологічних процесів, еволюційних особливостей, екологічних ситуацій;
- розпізнавати органи і системи органів, пояснювати зв'язок між їх будовою та функціями;
- організувати навчально-виховний процес ДНЗ, режим праці і відпочинку вихованців згідно особливостей фізіологічного розвитку організму дітей та положень валеології.

III. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Вступ. Системи органів людини (частина I).

Тема 1. Вступ. Морфофункціональна характеристика організму. Загальні закономірності онтогенезу, періодизація онтогенезу. Поняття про акселерацію.

Введення в фізіологію. Предмет та завдання фізіології як учбової та наукової дисципліни, її місце у системі біологічних наук, важливість знань по фізіології для фахівців педагогічної освіти. Основні методи досліджень в фізіології. Організм і його фізіологічні функції. Рівні організації живого. Обмін речовин як основа життя. Процеси асиміляції та дисиміляції. Головні принципи функціональних систем: саморегуляція, цілісність, домінанта та ін. Вікова періодизація розвитку людини. Поняття про акселерацію. Гіпотези про причини акселерації.

Тема 2. Фізіологія системи крові.

Загальна характеристика. Поняття про систему крові. Функції крові. Плазма крові та її склад. Формени елементи крові. Еритроцити, їхня будова і функції. Функціональне значення гемоглобіну. Групи крові, резус-фактор, резус-конфлікт. Тромбоцити, зсідання крові. Лейкоцити, їх функції. Імунітет, його види. Регуляція системи крові. Групи крові. Вікові особливості системи крові.

Тема 3. Фізіологія системи кровообігу.

Кровообіг та його значення. Типи судин. Серце як м'язовий орган. Фази серцевого циклу. Серцевий ритм. Правильність серцевого ритму. Іннервація та кровопостачання судин. Фізіологія кровообігу. Судинна система. Велике та мале кола кровообігу. Сердцеве коло кровообігу.

Тема 4. Фізіологія системи дихання.

Поняття про систему дихання. Визначення дихання. Поняття зовнішнього і тканинного дихання. Зовнішнє дихання. Механізм вдиху та видиху. Зміни тиску повітря в легенях внаслідок зміни розмірів грудної клітки. Вентиляція легень. Газообмін між альвеолярним повітрям і кров'ю капілярів легень. Газообмін між кров'ю та тканинами. Регуляція дихання. Дихальний центр. Будова дихального центру, його локалізація. Іннервація дихальних м'язів.

Тема 5. Система виділення.

Поняття про фізіологічну систему органів виділення. Видільна функція шкіри, органів травлення та легень. Будова сечовидільної системи. Функції нирок. Механізм утворення первинної та вторинної сечі. Регуляція функцій нирок.

Змістовий модуль 2.

Системи органів людини (частина II).

Тема 1. Фізіологія системи травлення. Загальна характеристика процесів травлення. Особливості травлення у ротовій порожнині, шлунку, 12-палої кишки, кишківнику. Печінка та підшлункова залоза як органи травлення. Травлення вуглеводів, білків і жирів. Усмоктування продуктів травлення їжі. Регуляція секреції ферментів залозами травлення.

Тема 2. Фізіологія нервової системи. Будова та функції нервової системи. Функції нейрона. Види нейрона. Способи передачі збудження. Структура і функції синапсів. Поняття про рефлекс. Рефлекторна дуга. Роль рецепторів у виконанні рефлексів. Класифікація рефлексів. Загальні принципи рефлекторної діяльності. Функції ЦНС. Фізіологія нервових центрів.

Тема 3. Відділи нервової системи. Спинний мозок. Головний мозок. Вікові зміни функцій ЦНС.

Тема 4. Фізіологія окремих сенсорних систем. Значення зорового аналізатора. Пристосувальні механізми оптичної системи ока: акомодация і зінічний рефлекс. Функціональна організація сітківки. Механізм

світлосприймання. Периферичний і центральний зір. Механізми сприймання простору: гострота, поле і глибина зору; сприймання рухів. Роль зорового аналізатора в керуванні довільними рухами. Значення слухового аналізатора. Функції зовнішнього, середнього і внутрішнього відділів вуха. Етапи звукосприймання: повітряна, механічна, рідинна та електрична передача. Механізм сприймання звуків різної частоти. Звукові травми. Роль слухового аналізатора в керуванні довільними рухами.

Змістовий модуль 3. Теоретичні основи валеології. Людина та її здоров'я.

Тема 1. Вступ. Поняття «здоров'я». Історія розвитку вчення про здоров'я. Поняття і визначення здоров'я. Різноманітність уявлень про сутність здоров'я. Здоров'я і хвороба. Визначення здоров'я ВООЗ. Біологічна еволюція, життєздатність і здоров'я. Діагностика здоров'я і формування валеології. Валеологія як наука про здоров'я здорових людей. Галузі валеології (педагогічна валеологія, практична валеологія, екологічна валеологія тощо).

Тема 2. Емоції і здоров'я. Фізичні вправи. Оздоровче дихання. Раціональне харчування. Поняття про емоції. Емоції і навчальний процес. Стрес, стадії стресу. Неврози, форми неврозу. Фізичні вправи як фактор підвищення розумової та фізичної працездатності людини. Види фізичних вправ. Дихання і здоров'я. Теоретичні засади оздоровчих і лікувальних дихальних вправ. Вимоги до раціонального харчування. Принципи раціонального харчування. Поняття про лікувальне харчування. Режим харчування здорової людини. Поняття про основний обмін. Роль вітамінів, макро- і мікроелементів, овочів і фруктів на здоров'я людини.

IV. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	усьо го	у тому числі						усьо го	у тому числі					
		л	с	л	ін	л	с		р	л	п	л	ін	л
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Модуль 1														
Змістовий модуль 1. Вступ. Системи органів людини (частина I)														
Тема 1. Вступ. Морфологічна характеристика організму. Поняття про акселерацію.	10	2	2		2	4	10	1					9	
Тема 2. Фізіологія системи крові.	10	2	2		2	4	10	1					9	
Тема 3. Фізіологія системи кровообігу.	6	2				4	6		1				5	
Тема 4. Фізіологія системи дихання.	10	2	2		2	4	10	1					9	
Тема 5. Система виділення.	12	2	2		2	6	12		1				11	
Разом за змістовим модулем 1	48	10	8		8	22	48	3	2				43	
Змістовий модуль 2. Модуль II Системи органів людини (частина II)														
Тема 1. Фізіологія системи травлення.	10	2	2		2	4	10	1					9	
Тема 2. Фізіологія нервової системи.	10	2	2		2	4	10	1	1				8	
Тема 3. Відділи нервової системи.	8	2	2			4	8		1				7	
Тема 4. Фізіологія окремих сенсорних систем.	12	2	2		2	6	12		1				11	
Разом за змістовим модулем 2	40	8	8		6	18	40	2	3				35	
Змістовий модуль 3. Теоретичні основи валеології. Людина та її здоров'я.														
Тема 1. Вступ. Поняття «здоров'я».	10	2	2		2	4	10	1					9	
Тема 2. Емоції і здоров'я. Фізичні вправи. Раціональне харчування.	10	2	2		2	4	10		1				9	
Разом за змістовим модулем 3	20	4	4		4	8	20	1	1				18	
Усього годин	108	22	20		18	48	108	6	6				96	

V. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна характеристика фізіології.	2
2	Загальна характеристика системи крові.	2
3	Фізіологія системи дихання.	2
4	Сечовидільна система.	2
5	Фізіологія системи травлення.	2
6	Фізіологія нервової системи.	2
7	Відділи нервової системи.	2
8	Фізіологія сенсорних систем (зорової та слухової).	2
9	Предмет, основні поняття валеології.	2
10	Раціональне харчування.	2
11	Емоції та здоров'я.	2

VI. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Біологічний вік дитини. Методи оцінки біологічного віку людини.	4
2	Фізіологічні властивості серцевого м'язу (збудливість, провідність, скоротливість, автоматія).	4
3	Особливості кровообігу у плода.	4
4	Рефлекторна регуляція дихання.	4
5	Регуляція функцій органів виділення.	6
6	Основні механізми терморегуляції.	4
7	Вікові особливості головного мозку.	4
8	Особливості ВНД першого дитинства. Особливості ВНД другого дитинства.	4
9	Вікові особливості зорового, слухового, смакового та нюхового аналізаторів.	6
10	Різновиди стресу та механізми його виникнення.	4
11	Значення вітамінів. Збереження вітамінів в їжі.	4
	Разом	48

VI. Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; практичні – семінарські заняття.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

VIII. Індивідуальна робота

4.4. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид навчально-дослідної роботи студента, форма самостійного вивчення актуальних проблем, передбачених навчальною програмою курсу. ІНДЗ — початковий етап навчально-педагогічного дослідження, воно обов'язково повинно містити результати власного пошуку і висновків, відобразити певний рівень навчальної компетентності студента щодо вирішення поставлених завдань.

Виконання ІНДЗ передбачає:

- вивчення, творче осмислення та систематизацію навчального матеріалу;
- роботу з нормативно-правовими документами, якими має керуватися соціальний педагог в організації дозвілєвої діяльності;
- поповнення і поглиблення знань, умінь і навичок, здобутих під час аудиторної і самостійної роботи;
- самостійний пошук інформаційних джерел (наукові видання, навчальна література, словники, довідники, каталоги, різнопрофільні енциклопедії, періодичні видання, збірники наукових статей тощо);
- роботу в мережі Internet для отримання найсучаснішої інформації;
- обґрунтування висновків, власне бачення вирішення питань, які вивчаються;

- формування дослідницьких умінь студентів;
- розвиток самостійності, педагогічного мислення, творчих здібностей майбутніх соціальних педагогів;
- активізацію пізнавальної діяльності студентів, поглиблення їх інтересу до професії менеджера соціокультурної діяльності, формування їх професійної компетентності в організації дозвілдової діяльності.

У межах курсу «Педагогіка дозвілля» студентам пропонується як ІНДЗ — написання есе.

У перекладі з англійської «есе (essay)» означає нарис, твір, спроба самостійного аналізу та обґрунтування. Головна мета есе — це висвітлення самостійного бачення студентом соціальної проблеми на підставі опрацьованого матеріалу та аргументів, відповідно до обраного підходу, стилю тощо.

Першочергові завдання есе:

- саморозвиток попереднього позитивного досвіду письмових робіт та усних творчих повідомлень студента;
- стимулювання студентського самостійного теоретичного пошуку або узагальнення практичного досвіду вирішення соціальних проблем;
- реалізація студентського творчого наміру та суб'єктивних передбачень, ставлень до соціальних проблем, форм, методів їх вирішення;
- демонстрація, враховуючи вимоги навчального плану, мету, завдання навчальної дисципліни, додатково опрацьовані матеріали, зібрані та узагальнені аргументи, самостійної позиції студента;
- розвиток змістовності та індивідуалізації взаємовідносин «студент – викладач».

Процес написання есе складається з п'яти етапів: міркування, планування, написання, перевірка, вдосконалення написаного.

Якість есе залежить, насамперед, від таких складових:

- матеріал, який студент планує використовувати: конспекти прочитаної літератури, лекції, записи підсумків дискусій, власні напрацювання, накопичений досвід з обраної проблеми тощо;
- організаційна структура опрацьованого матеріалу, аргументи, висновки та ін.;
- аргументування — наскільки влучно співвідносяться аргументи з порушеними в есе проблемами.

Важливим є підбір матеріалу для читання: з кожної конкретної теми слід спочатку прочитати дві або три ключові розділи книг, в яких подаються зрозумілі концептуальні рамки або теоретична аргументація, чи наводяться всебічні емпіричні дані. Таке стратегічне читання сформує певні основні орієнтири з теми (враховуючи різні судження, інтерпретації), слугуватиме фундаментом для цілеспрямованого подальшого читання.

Залежно від тематики важливим є включення до списку літератури для читання одного або двох тематичних досліджень – досліджень випадку, що мають протилежні спрямування. Ефективне використання тематичних матеріалів та даних допоможуть студенту попередити типову помилку – надмірне використання узагальнень в есе.

Тема, питання та завдання, що постали перед студентом у процесі написання есе, потребують аналітичних відповідей, тобто пошуку пояснення: чому щось відбувається (з якої причини, як це відбувається) процеси, механізми. При цьому відповідь потребує не простого опису факту, погляду. Все це цікаво і важливо та являє собою тільки частину матеріалу, який використовує студент для відповіді. Це не є відповідь на тему або запитання.

При виборі теми, перш як складати план, студент має переконатися, що він правильно зрозумів її, оскільки вона може бути інтерпретована по-різному. Щоб розкрити тему, існує декілька підходів: студенту потрібно обрати один варіант інтерпретації, підходу, мати можливість обґрунтувати свій підхід/бачення. При цьому зміст теми може охоплювати широкий спектр проблем, потребувати залучення великого обсягу літератури. У цьому випадку студент має можливість прийняти рішення, відповідно до якого в есе (головній її частині) будуть проілюстровані тільки певні аспекти цього питання. У студента не виникне проблем, якщо він не виходитиме за рамки окресленого кола. Вибір, бачення студента потрібно аргументувати відповідними доказами.

Виходячи з рішення студента про те, як він розкриватиме тему, потрібно скласти план есе.

Орієнтовна структура есе:

- *титильна сторінка* (одна сторінка) (згідно з вимогами навчального закладу);
- *зміст* (одна сторінка): зазначаються усі розділи та сторінки їх розташування в есе;
- *вступ* (одна сторінка) позиція студента щодо розгляду теми есе, її актуальності, обґрунтування сутності, мети, завдань дослідження;
- *основна частина* (до десяти сторінок): відповідає структурі змісту проблеми за авторським

баченням, або аргументоване розкриття теми на підставі зібраного та опрацьованого матеріалу. В основній частині, спираючись на вивчення літературних джерел, подається обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз поглядів науковців, які працювали над цим питанням, висвітлюється досвід дозвіллевої діяльності окремих соціальних агенцій, викладається аргументована власна позиція щодо їх діяльності, наводиться приклад дозвіллевого заходу;

- *висновки* (одна сторінка) – підбиваються остаточні підсумки дослідження, узагальнюються і висвітлюються здобуті результати, формулюються обґрунтовані пропозиції, практичні рекомендації;

- *список використаних джерел*: містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Бібліографічний опис складається безпосередньо за друківаним твором або випишується з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв та ін. Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, або в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Відомості про джерела слід подавати відповідно до вимог державного стандарту;

- *додатки* (схеми, таблиці тощо) оформляються як продовження кваліфікаційної роботи на її наступних сторінках, розміщуючи додатки в порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток має починатися з нової сторінки. Додатки нумеруються наскрізно з нумерацією сторінок есе. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, наприклад: «Додаток А», «Додаток Б» та ін.

Обсяг есе близько 20 сторінок друкованого тексту (обсяг залежить від теми есе, шляхів і способів представлення результатів дослідження).

Оцінка за есе є обов'язковим балом, який враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни «педагогіка дозвілля». Максимальна кількість балів за есе — 30.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка у балах
1	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань роботи	3
2	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	2
3	Обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз різних інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів мережі Інтернет), критична та незалежна оцінка різноманітних точок зору, позицій.	15
4	Зв'язок з реальною практикою, досвід дозвіллевої діяльності окремих соціальних агенцій, приклади дозвіллевих заходів.	6
5	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання ІНДЗ	2
6	Якість оформлення роботи	2

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	28-30	Відмінно
Достатній	27-25	Добре
Середній	24-22	Задовільно
Низький	19-0	Незадовільно

Орієнтовна тематика ІНДЗ (есе) з навчальної дисципліни

1. Залози внутрішньої секреції, вплив гормонів на ріст і розвиток організму.

2. Значення опорно-рухової системи.
3. Загальні відомості про скелет (форма, з'єднання, будова і хімічний склад кісток) ріст кісток, частини скелета.
4. Загальні відомості про м'язи. Будова м'язів.
5. Основні групи м'язів людського тіла.
6. Скоротність як основна властивість м'язів.
7. М'язовий тонус і контрактура.
8. Розвиток рухів у дітей. Вікові особливості нервово-м'язового апарата.
9. Будова та функції шкіри.

IX. Контроль якості знань студентів

9.1. Форми і методи поточного контролю

Загальні правила проведення поточного контролю з дисципліни

Контроль успішності студентів з врахуванням поточного і підсумкового оцінювання проводиться відповідно до визначених видів робіт, а також у чітко визначений термін.

Поточному оцінюванню підлягають наступні види робіт: конспект студента, робота на семінарських та практичних заняттях, участь у дискусіях, конференціях, що визначені тематикою курсу та виконання завдань самостійної роботи.

Після завершення вивчення навчального матеріалу кожного модуля проводяться заходи модульного контролю. Перевірка знань студента здійснюється за допомогою співбесіди, тестування та контрольної роботи. Оцінювання тестів проводиться за власною методикою з приведенням підсумку до встановленої в рейтинговій шкалі балів.

Система рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переводу до національної (4-х бальної) та європейської (ECTS) шкали представлені в таблиці наприкінці цього пункту.

Модульний контроль – оцінка фіксується не пізніше ніж 3 дні після проведення. В разі незадовільної оцінки – студент має обов'язково перескласти.

9.2 Форми і методи підсумкового контролю.

Оцінювання студента від 0 до 100, за результатами поточного і підсумкового контролю.

Оцінювання – оцінка за підсумковий модульний контроль – загальна арифметична сума поточних, самостійних та підсумкових завдань. Приклад, студент набрав 50 балів протягом семінарських і практичних робіт, 20 за виконання завдань самостійних робіт семестру і 30 за підсумковий та модульні контролю знань, його оцінка – $50+20+30=100$ балів. В системі «Університет» – оцінка переводиться автоматично.

9.3 Завдання до контрольної роботи (тестові завдання).

Приклади завдань до модульного контролю.

1. Закінчіть речення:

Судини якими кров тече від серця, називаються ...

Судини, якими кров тече до серця, – ...

2. Газообмін під час дихання відбувається у:

- а) носі;
- б) носоглотці;
- в) гортані;
- г) трахеї;
- д) легенях.

3. Оберіть правильний варіант:

а) Гортань має вигляд лійки, стінки якої утворені декількома хрящами.

б) Гортань, чи дихальне горло, — це трубка завдовжки близько 10 см, стінки якої складаються з хрящових півкілець, з'єднаних між собою зв'язками.

9.4. Питання до екзамену.

1. Предмет та завдання вікової фізіології як навчальної дисципліни.
2. Зв'язок вікової фізіології з іншими науками.
3. Вікова періодизація.
4. Поняття про акселерацію. Причини, значення та наслідки акселерації.
5. Основи структурної і функціональної організації організму людини.
6. Нейрон, його будова та функції.
7. Синапс, його будова та функція.
8. Поняття про рефлекс. Рефлекторна дуга.
9. Умовні рефлекси, їх відмінність від безумовних, біологічна роль.
10. Функціональна організація та основні функції спинного мозку.
11. Нерви та нервові вузли.
12. Перша та друга сигнальні системи.
13. Головний мозок.

14. Гіпофіз та його роль у регуляції ендокринної системи і розвитку організму, вікові особливості.
15. Щитоподібна залоза та вплив її гормонів на фізичний і розумовий розвиток організму, вікові особливості.
16. Вилочкова залоза, її вплив на ріст, статеве дозрівання та імунітет організму, вікові особливості.
17. Надниркові залози, їх гормони, вікові особливості залоз.
18. Загальні відомості про м'язи. Будова м'язів.
19. Підшлункові і статеві залози, вплив їх гормонів на діяльність організму.
20. Кров. Функції крові.
21. Групи крові.
22. Значення та види імунітету.
23. Склад і фізико-хімічні властивості крові.
24. Біологічна роль еритроцитів, лейкоцитів та тромбоцитів в організмі людини.
25. Згортання крові, фактори згортання крові, протизгортальні механізми.
26. Вікові особливості серцево-судинної системи.
27. Велике та мале коло кровообігу
28. Серце. Будова серця.
29. Фізіологічні властивості серцевого м'яза.
30. Автоматизм серця.
31. Серцевий цикл. Систолічний об'єм. Хвилинний об'єм.
32. Іннервація та кровопостачання судин.
33. Кровообіг плоду.
34. Лімфа, її рух, утворення лімфи.
35. Вікові морфологічні та функціональні зміни діяльності серцево-судинної системи.
36. Загальний функціональний план дихального апарату.
37. Голосовий апарат і мовлення.
38. Газообмін у легенях і тканинах.
39. Механізм і регулювання дихання.
40. Вікові особливості системи дихання.
41. Органи виділення, їх загальний план будови та функції.
42. Нирки, їх будова та функції.
43. Нефрон як функціональна одиниця нирок.
44. Первинний та вторинний механізми утворення сечі.
45. Кількість, склад, властивості сечі.
46. Сечоводи, сечовий міхур та сечівник, їх будова та функції.
47. Функції травного апарату.
48. Травлення в ротовій порожнині.
49. Травлення в шлунку.
50. Травлення в дванадцятипалій кишці.
51. Будова та функції печінки.
52. Кровообіг плоду.
53. Секреторна функція травних залоз. Пристосування їх функцій до характеру і режиму харчування.
54. Вітаміни. Їх значення в житті людини.
55. Фізіологія аналізаторів.
56. Загальна характеристика аналізаторів, класифікація аналізаторів.
57. Фізіологія зорового аналізатора.
58. Фізіологія слухового аналізатора.
59. Теплообмін. Механізми теплопродукції і тепловіддачі.
60. Особливості теплообміну при м'язовій роботі. Регуляція теплообміну.
61. Фізіологія ендокринної системи.
62. Загальна характеристика залоз внутрішньої секреції.
63. Будова кісток. Тип кісток.
64. З'єднання кісток. Суглоби.
65. Будова скелету, його вікові особливості.
66. Будова скелетних м'язів їх класифікація.
67. Основні групи м'язів їх функціональне значення.
68. Робота м'язів (динамічна і статична). Тонус м'язів.
69. Будова і функції шкіри.

70. Вища нервова діяльність дітей дошкільного віку.
71. Вікові особливості системи крові.
72. Вікові особливості серцевосудинної системи.
73. Вікові особливості структури і функції органів дихання.
74. Вікові функціональні особливості травної системи.
75. Критерії здоров'я.
76. Раціональне харчування.
77. Вимоги до раціонального харчування.
78. Емоції і здоров'я.
79. Аборт, його наслідки.
80. Загартування та його роль у збереженні і зміцненні здоров'я.
81. Класифікація загартовуючих чинників.
82. Правила загартування.
83. Значення харчування для життєдіяльності організму.
84. Особливості харчування у сучасному світі.
85. Стрес як неспецифічний адаптаційний процес, його причини, ознаки.
86. Тютюнопаління, його вплив на здоров'я людини і суспільства.
87. СНІД: проблеми і шляхи запобігання.
88. Біологічні ритми і здоров'я.
89. Здоровий спосіб життя, його складові та значення для здоров'я.
90. Поняття про здоров'я. Критерії та передумови здоров'я.

9.5 Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)		Сума
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2				Змістовий модуль № 3		100	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T1	T2		
8	10	10	10	12	8	10	10	12	6	6		

9.6 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

X. Рекомендована література

Основна

1. Бобрицька В.І. Валеологія в запитаннях, тестах, задачах: Рецепти здорової їжі: Навч.-практичне видання/ В.І.Бобрицька. – Полтава: Скайтек, 2000.
2. Валеологія: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів : В 2-х т. / В.І.Бобрицька, М.В.Гриньова, Т.П.Данилюк. Т.1/Т.2. – Полтава: Скайтек, 2001.
3. ВІЛ/СНІД та формування здорового способу життя: Навч. посібник/ В.П.Поліщук та ін. – К., 2008
4. Гончаренко М.С. Валеологія в схемах.: Навчальний посібник/ М.С.Гончаренко. – Харків: Бурун Книга, 2005.
5. Грибан В.Г. Валеологія: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів/ В.Г.Грибан. – К.: ЦНЛ, 2008
6. Гуминский А.А. Руководство к лабораторным занятиям по общей и возрастной физиологии: Учеб. пособие для студ. биологич. Спец. пед. ин-тов/ А.А.Гуминский, Н.Н. Леонтьева, К.В.Маринова.- М., 1990.
7. Ермолаев Ю.А. Возрастная физиология: Учеб. пособие для студ. пед. вузов/ Ю.А. Ермолаев.-М.: Просвещение, 1986.

8. Завацький В.І. Курс лекцій з фізіології: Навчальний посібник. – Рівне: Волинські обереги, 2001. – 160 с.
9. Основы физиологии функциональных систем / Под ред. К. В. Судакова. — М.: Медицина, 1983. — 272 с.
10. Міхеєнко О.І. Валеологія: основи індивідуального здоров'я людини: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів/ О.І. Міхеєнко. – Суми: Університетська книга, 2009.
11. Никитина А.А. Возрастная физиология: Учебник в 2 частях/ А.А. Никитина. – М.:ВЛАДОС, 2004.
12. Нормальная физиология / Под ред. А. В. Коробкова. — М.: Высш. шк., 1980. — 560 с.
13. Физиология человека / Под ред. Н. В. Зимкина. — М.:ФиС, 1975. — 496 с.
14. Физиология человека / Под ред. Е. Б. Бабского, В. Ц. Глебовского, Г.Ф.Коротько и др. — М.: Медицина, 1984. — 560 с.
15. Физиология человека: В 3 т.: Пер. с англ. / Под ред. Р. Шмидта, Г. Тевса. — М.: Мир, 1996. — 880 с.
16. Фомин Н. А. Физиология человека. — М.: Просвещение, 1983. — 320 с
17. Хрипкова А.Г. Вікова фізіологія: Посібник для студ. небіологічних спец. пед. ін-тів/ А.Г.Хрипкова. – М., 1985.
18. Хрипкова А.Г.Возрастная физиология и школьная гигиена: Пособие для студ.пед.ин-тов/ А.Г.Хрипкова, М.В.Антропова. – К.: Вища шк., 1990.
19. Грушко В.С. Валеологія. – Тернопіль, 1997. – 159 с.
20. Петрик О.І. Медико-біологічні та психолого-теоретичні основи здорового способу життя. – Львів, 1993. – 120 с.
21. Брехман И.И. Введение в валеологию – науку о здоровье. – Л., 1987.

Додаткова

1. Азбука харчування: Профілактичне харчування /За ред. Г.І.Столмакової, І.О.Мартинюка. – Львів: Світ, 1993. – 200 с.
2. Фомин Н.А. Физиология человека: Учеб. пособие для студентов фак. физ. воспитания пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1982. – 320с.
3. Нормальна фізіологія /Кол. авторів; За ред. В.І.Філімонова.- К.: Здоров'я, 1994. – 608с.
4. Дінейка К. Рух, дихання, психофізичне тренування. – Київ: Здоров'я, 1984. – 164 с.
5. Васильев В.Н. Здоровье и стрес. – М., 1991.
6. Веляев Ф.П. Мозг, эмоции, здоровье. – М.: Знания, 1983. – 64 с.

XI. Навчально-методична карта дисципліни «Вікова фізіологія та валеологія»

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX		
Модулі	Модуль 1										Модуль 2						Модуль 3					
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11											
Дати																						
Теоретичні розділи.	I. Вступ. Системи органів людини (частина I)										II. Системи органів людини (частина II)						III. Теоретичні основи валеології. Людина та її здоров'я.					
Теми лекцій.	Вступ. Морфофункціональна характеристика організму. Загальні закономірності онтогенезу.		Фізіологія системи крові.		Фізіологія системи кровообігу.		Фізіологія системи дихання.		Система виділення.		Фізіологія системи травлення.		Фізіологія нервової системи.		Відділи нервової системи.		Фізіологія окремих сенсорних систем.		Вступ. Поняття «здоров'я».		Емоції і здоров'я. Фізичні вправи. Оздоровче дихання. Раціональне харчування.	
Теми семінарських занять	Загальна характеристика фізіології. Методи фізіологічних досліджень. Вікова періодизація.		Загальна характеристика системи крові.		Загальна характеристика системи дихання.		Сечоутворення. Видільна функція шкіри, органів травлення та легень.		Травлення в різних відділах травного каналу.		Фізіологія нервової системи. Фізіологія нейрона. Фізіологія нервових центрів.		Відділи нервової системи. Спинний мозок. Головний мозок. Вікові зміни функцій ЦНС		Фізіологія сенсорних систем.		Предмет, основні поняття валеології. Здоров'я та його значення в житті людини.		Значення раціонального харчування. Дихальні вправи і їх вплив на організм людини.			
Самостійна робота	Критичні періоди в розвитку дітей та підлітків. Загальна характеристика залоз внутрішньої секреції. Гіпофіз. Будова гіпофізу. Тропні гормони. Гіпоталамус та регуляція секреторної функції гіпофізу.										Вікові особливості зорових рефлекторних реакцій. Вікові особливості слухового аналізатора.						Вагітність. Протизаплідні засоби. Аборт. Профілактика венеричних захворювань та СНІДу.					
Види контролю	Захист реферату. Усна відповідь. Тест 1.										Презентація доповіді. Усна відповідь. Тест 2.						Усна відповідь. Тест 3.					
Е к з а м е н																						

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-ОЗНАЙОМЧОЇ ПРАКТИКИ**

освітнього ступеня бакалавра

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна практика проводиться згідно навчального плану підготовки фахівців спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» спеціалізації «Готельно-ресторанний бізнес» на другому курсі навчання. Організація проходження практики передбачає наявність високого рівня знань у студентів з навчальних дисциплін «Соціокультурна діяльність», «Економічні основи соціокультурної діяльності», «Соціальна психологія», «Культурно-дозвілєва діяльність дітей», «Соціологія дозвілля дітей».

Програма розроблена на основі Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України № 93 від 8 квітня 1993 року.

Відповідно до навчального плану напряму підготовки «Менеджмент соціокультурної діяльності» спеціалізації «Готельно-ресторанний бізнес» практика студентів загальною тривалістю 4 тижні проходить у 4 семестрі на базі навчально-виробничої лабораторії індустрії гостинності.

II. МЕТА І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Метою навчально-ознайомчої практики є оволодіння студентами сучасними технологіями надання послуг, методами і формами організації праці в закладах готельного господарства для їх майбутнього застосування в професійній діяльності, формування у студентів на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань та досвіду, професійних умінь та навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Практика студентів передбачає безперервність та послідовність при одержанні необхідного обсягу практичних знань та умінь.

Навчально-ознайомча практика проводиться у закладах готельного господарства, де є умови для повного виконання програм практики. Базу практики визначаються керівництвом Університету, з якими попередньо укладаються відповідні угоди.

Організаційно-методичне забезпечення виконання програми практики здійснює кафедра менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності. Кафедра менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності спільно з відділом практики розподіляє студентів на практику з урахуванням замовлень на практику студентів.

III. КЕРІВНИЦТВО ТА КОНТРОЛЬ ПРАКТИКИ

З метою організації та забезпечення проходження студентами практики призначаються керівники: від кафедри МІТСКД та від підприємства готельного господарства – бази практики.

Керівники практики від кафедри МІТСКД зобов'язані:

- ◆ заздалегідь відвідати бази практики та забезпечити належні умови для проходження практики;
- ◆ провести настановчу конференцію з практики, у ході якої студенти ознайомлюються з програмою, організацією проходження практики та звітності по ній;
- ◆ скласти графік відвідань баз практики та проводити контроль за проходженням студентами практики, надавати їм інформаційно-методичну допомогу у підготовці звітів з практики.

Студент під час практики повинен:

- ◆ в повному обсязі виконати програму практики;
- ◆ дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, правил охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії;
- ◆ якісно підготувати та подати на кафедру МІТСКД звіт про проходження практики.

Для підвищення дієвості поточного контролю та ритмічності роботи практиканти повинні регулярно заповнювати щоденник практики. У щоденнику повинна відображатися виконана робота. Щоденник підписують керівники практики від університету і підприємства.

Зміст, кількість та обсяг практичного матеріалу, що збирається студентом під час практики, повинні відповідати затвердженій програмі навчально-ознайомчої практики та погоджуватися з керівниками практики.

Після закінчення практики студент захищає звіт з оцінкою, що диференціюється, комісії, призначеній завідувачем кафедри МІТСКД. До складу комісії входять керівники практики від університету.

На захист студент подає:

- звіт з практики;
- щоденник практики, підписаний керівником практики від підприємства;
- коротку письмову характеристику, надану керівником практики від підприємства, завірену печаткою бази практики;
- робочі матеріали.

При оцінці підсумків роботи студента на практиці береться до уваги його характеристика, надана керівником практики від підприємства. Відгук керівника практики від підприємства додається до звіту з практики або заноситься у відповідний розділ щоденника практики.

Студент, який не виконав програму практики, отримав негативний відгук про роботу або незадовільну оцінку при захисті звіту, направляється повторно на практику або розглядається питання про його подальше перебування в університеті відповідно до рішення керівництва закладу.

IV. РОЗПОДІЛ РОБОЧИХ ДНІВ І ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Календарний план навчально-ознайомчої практики

№ п/п	Зміст практики	Кількість робочих днів
1.	Настановча конференція з практики	1
2.	Оформлення на базі практики, інструктаж з техніки безпеки	1
3.	Знайомство з особливостями організації роботи телеканалу Інтер	1
4.	Відвідування туристичної виставки УІТТ: «УКРАЇНА – Подорожі та Туризм»	1
5.	Відвідування демонстраційних та практичних майстер-класів від міжнародних кондитерів в рамках проведення національного чемпіонату України з кондитерського мистецтва	2
6.	Відвідування (ознайомчі екскурсії) готельних комплексів міжнародних брендів м. Києва	3
7.	Виконання індивідуального завдання	
7.1	Характеристика інфраструктури району міста (регіону)	2
7.2	Характеристика готельних підприємств району міста (регіону)	2
7.3	Аналіз цінової політики підприємств індустрії гостинності	2
7.4	Аналіз спектру додаткових послуг готельних підприємств регіону	2
7.5	Оцінка якісних характеристик послуг індустрії гостинності	2
8.	Оформлення звіту	1
	Всього	20

Зміст індивідуального завдання навчально-ознайомчої практики

Студентам пропонується виконати індивідуальне завдання, яке пов'язане зі збором, обробкою, систематизацією та аналізом інформації щодо сучасного розвитку індустрії гостинності визначеного району м. Києва.

Для виконання індивідуального завдання “Сучасний стан готельного господарства України: регіональний аспект (на прикладі _____ району міста Києва)” рекомендується використовувати дані щодо готельної бази районів м. Києва (за варіантами):

1. Голосіївський;
2. Дарницький;
3. Деснянський;

4. Дніпровський;
5. Оболонський;
6. Печерський;
7. Подільський;
8. Святошинський;
9. Солом'янський
10. Шевченківський

Основними завданнями виконання індивідуальної роботи студента є:

- дослідити стан економічного, соціального, демографічного потенціалу регіону (району м. Києва) як основи для розвитку індустрії гостинності;
- проаналізувати цінову політику, спектр додаткових послуг, визначити функціональне призначення готельних підприємств міста (району Києва) з метою формування певних цільових сегментних груп і розробки рекомендацій для підвищення рівня якості надання готельних послуг;
- зробити висновки та дати пропозиції щодо вдосконалення управління підприємствами індустрії гостинності.

Інформаційною базою для виконання індивідуального завдання є законодавчі й нормативно-правові акти України та ВТО; дані Держкомстату України; статистичні, інформаційно-аналітичні та нормативно-методичні матеріали Департаменту туризму та курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Управління туризму державних районних адміністрацій м. Києва, матеріали міжнародних конференцій, каталоги готелів, рекламні проспекти, прес-релізи, корпоративні звіти та інші документи готельних підприємств, матеріали з мережі Інтернет, публікації у вітчизняній і закордонній періодичній пресі.

Основні етапи виконання індивідуального завдання навчально-ознайомчої практики:

- 1 етап: керівник практики від університету за ініціативою студентів розподіляє практикантів за основними районами столиці;
- 2 етап: підбір джерел інформації;
- 3 етап: збір і аналіз інформації;
- 4 етап: розробка висновків і рекомендацій;
- 5 етап: представлення отриманих результатів у звіті з проходження навчально-ознайомчої практики.

Структура індивідуального завдання

У вступі необхідно відобразити мету роботи і основні задачі.

Основна частина індивідуального завдання включає наступні складові:

1. Характеристика інфраструктури району міста (регіону).

Необхідно коротко зазначити:

- привабливість навколишньої території (географічне положення, транспортна доступність і т.д.);
- основні визначні пам'ятки (рекреаційні, культурно-історичні та ін.);
- сучасні тенденції та особливості розвитку туризму в регіоні;
- ілюстративно представити об'єкти туристичного показу.

Оцінку туристичного потенціалу регіону (району міста) можливо представити у вигляді таблиці 1

Таблиця 1

Характеристика туристичної привабливості регіону

№ п/п	Фактори переваг прийняття рішень	Джерела інформації	Характеристика можливостей регіону
1.	Природно-рекреаційні переваги території	Офіційні дані про природно-кліматичні умови території	
2.	Історико-культурні маршрути, включно транзитні	Національні та місцеві інформаційні довідники	
3.	Об'єкти туристичного показу	Національні та місцеві інформаційні довідники	

За результатами проведеного дослідження слід зробити загальні висновки про:

- рівень економічного розвитку досліджуваного району міста (регіону) та окреслити можливі шляхи і перспективи його розвитку;

- можливості розвитку окремих видів туризму та кола потенційних споживачів послуг розміщення.

2. Характеристика готельних підприємств району міста (регіону)

Студентам слід навести загальну характеристику розвитку готельного господарства регіону. Скласти каталог готельних підприємств, в якому обрати для більш детального аналізу провідні готельні підприємства району міста (за індивідуальним завданням керівника практики від університету).

Ці готельні підприємства необхідно стисло охарактеризувати. Отриману інформацію представити у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

Базова характеристика готельних підприємств

№	Показник	Готель №1	Готель №2	Готель № n
1	Назва готелю			
2	Місце розташування			
3	Відстань до транспортних вузлів (аеропорт, вокзали)			
4	Засоби сполучення			
5	Кількість поверхів			
6	Рівень комфорту (кількість зірок)			
7	Кількість номерів (за категоріями)			
8	Загальна чисельність персоналу			
9	Специфіка готелю			
10	Інше			

3. Аналіз цінової політики підприємств індустрії гостинності

Формування тарифів (вартості проживання) на готельні номери (місця), послуги – один із важливих напрямків діяльності менеджменту готелю, що визначає ефективність його функціонування на ринку послуг гостинності. Вирішення цієї проблеми необхідно здійснювати комплексно з урахуванням багатьох факторів.

В цьому розділі студенти повинні проаналізувати цінову політику готельних підприємств району міста (регіону), а саме ціни на розміщення в готелях в залежності від категорії номерів. Для цього необхідно скласти і заповнити таблицю, де навпроти кожного готельного підприємства, кожного виду номерів слід вказати мінімальну та максимальну ціну на розміщення протягом року.

13. Аналіз спектру додаткових послуг готельних підприємств регіону

Студентам необхідно систематизувати та проаналізувати спектр додаткових готельних послуг. Результати досліджень широти асортименту додаткових послуг готельних підприємств регіону (району міста) можливо представити у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3

Аналіз надання додаткових послуг у готелях регіону (приклад)

Назва додаткових послуг	Готельні заклади			
	Готель №1	Готель №2	....	Готель №n
Ресторан	+	+	+	-
Кафе-бар	+	+	+	+
Банкетний зал	+	+	-	-
Конференц зал	+	+	-	-
Фітнес-центр	+	+	-	-
Сауна	-	-	-	-
Кабельне телебачення	+	+	-	+
Перукарня	+	-	-	-
Автостоянка	+	+	+	-
Екскурсійне обслуговування	+	+	+	-

Пральня	+	-	-	-
Хімчистка	-	+	-	-
Обмін валют	+	+	-	-
Оренда автомобіля	+	+	-	-
Розваги (більярд)	+	+	-	-
Послуги масажистів	+	-	-	-
Бізнес-центр	+	-	-	+
Трансфер	+	+	-	-
Замовлення транспортних квитків	+	-	-	+
Бронювання авіаквитків	+	+	-	-
Гід-перекладач	+	+	-	+
Камера схову (сейф)	+	+	+	-
Доставка багажу	+	-	-	-

Результати потрібно навести у таблиці значком «+» або «-», вказавши наявність або відсутність тих чи інших послуг. Якщо в готелі є більше одного підрозділу, (наприклад, 3 ресторани, 2 басейни, 2 лазні), то навпроти цього пункту слід поставити цифру, що вказує кількість одиниць відповідних підрозділів.

Особливу увагу слід приділити дослідженню системи забезпечення харчуванням: сніданок, який надається за окрему платню, або входить до вартості розміщення, дво-триразове харчування, яке входить у вартість розміщення та ін.

Існує кілька типів харчування, і вони мають такі позначення:

OB – only bed, EP – Except Pation

Крім проживання в готелі, клієнту не надається будь-яке харчування.

Тип харчування BB (bed & breakfast)

У вартість проживання в готелі включений тільки сніданок.

HB – Half Board (Сніданок і вечеря)

Даний тип харчування ще називають «Напівпансіон» або дворазове харчування (найрозповсюдженіший варіант: сніданок та вечеря).

FB – Full Board (Триразове харчування)

Такий вид харчування ще називають «Повний пансіон». Він включає в себе сніданок, обід і вечерю, де, швидше за все, сніданок і вечеря будуть на-даватися у вигляді шведського столу. За обідом і вечерєю гостю запропонують будь-які напої за окрему плату.

ALL (AL) – All Inclusive (Все включено)

Проживанні в готелі за системою All Inclusive включає в себе трьохразове харчування, всі алкогольні і безалкогольні напої місцевого виробництва (в необмеженій кількості і в будь-який час). Крім того, клієнт отримує додаткове харчування – це другий сніданок, полуденок, легкі закуски, барбекю в барах, а також пізню вечерю.

Окремо слід проаналізувати систему надання додаткових послуг. У висновках слід відзначити готельні підприємства, які надають їх широкий спектр або за системою all inclusive (не тільки з точки зору послуг харчування).

За результатами виконаного аналізу, слід розробити рекомендації для готелів, які істотно відрізняються (відстають) за спектром додаткових послуг від інших проаналізованих засобів розміщення.

4. Оцінка якісних характеристик послуг індустрії гостинності

За допомогою результатів анкетування туристів (чи особистим експертним шляхом) проаналізувати якісні характеристики готелів регіону за 10 бальною шкалою. Орієнтовна класифікація показників якості представлена в таблиці 4. Проте, студент може обрати для аналізу критерії якості в готелях на свій розсуд.

Таблиця 4

Результати споживчої оцінки якості обслуговування готельних підприємств

№	Критерії оцінки	Назва готелю			
		...	....	.....	.....
<i>Організація приміщення готелю й атмосфера в ньому на момент візиту клієнта</i>					
1	У готелю привабливе зовнішнє оформлення				
2	Хол готелю чистий і охайний				

3	Хол готелю має привабливий дизайн				
4	Планування холу допомогло мені швидко зорієнтуватись				
5	У холі достатньо чіткі знаки, що допомагають орієнтуватись				
<i>Описова характеристика зовнішнього вигляду співробітника служби прийому</i>					
6	Співробітник служби прийому вдягнений в уніформу				
7	Співробітник служби прийому має охайний вигляд				
<i>Якість зустрічі клієнта (уміння вступити в контакт і почати бесіду)</i>					
8	Мені не довелося довго чекати, перш ніж співробітник служби прийому приділив мені увагу				
<i>Уміння правильно задавати питання і слухати з метою з'ясування явних і прихованих потреб клієнта</i>					
9	Співробітник служби прийому має індивідуальний підхід до кожного клієнта				
10	Співробітник служби прийому, що мене обслуговував, для уточнення поставив кілька запитань, щоб зрозуміти мою потребу				
11	Співробітник служби прийому, який мене обслуговував, зрозумів мої потреби				
<i>Уміння компетентно розповісти про продукт сфери гостинності і зацікавити клієнта</i>					
12	Співробітник служби прийому, що мене обслуговував, здатний компетентно відповісти на запитання клієнтів				
13	Співробітник служби прийому, що мене обслуговував, надав мені додаткову інформацію, яка дозволила зробити кращий, на мій погляд, вибір				
<i>Уміння правильно працювати із запереченнями клієнта і долати їх</i>					
14	Співробітник служби прийому, що мене обслуговував, дав компетентну відповідь на мої сумніви (щодо ціни, якості продукту тощо)				
15	Поведінка співробітника служби прийому, який мене обслуговував, викликає довіру				
<i>Уміння завершити бесіду з клієнтом</i>					
16	Співробітник служби прийому, який мене обслуговував, подякував мені за візит і запросив зупинитись у готелі наступного разу				
<i>Комунікативні уміння обслуговуючого персоналу готелю</i>					
17	Співробітник служби прийому ввічливий і уважний				
18	Співробітник служби прийому працює чітко і швидко				
19	Співробітник служби прийому прагне допомогти клієнту				
20	Співробітник служби прийому з готовністю відповідає на запитання клієнта				

Визначити сильні та слабкі сторони проаналізованих готельних підприємств у відповідності до задоволення вимог певного типу туристів, на який розрахований заклад розміщення. Для готелів, які не можуть орієнтуватися на обслуговування іноземних гостей, необхідно скласти низку рекомендацій щодо поліпшення якості обслуговування, асортименту послуг, цінової політики і т.д.

У висновках студент надає пропозиції щодо поліпшення діяльності підприємств індустрії гостинності регіону (району міста) та визначає інноваційні тенденції розвитку сфери послуг на перспективу.

V. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ З ПРАКТИКИ

Звіт з практики повинен відповідати програмі практики. Звіт оформлюється протягом періоду проходження практики.

Звіт виконується на папері формату А4 (210×297 мм).

Поля: ліворуч – 30 мм, праворуч – 10 мм, зверху – 15 мм, знизу – 20 мм.

При написанні звіту з використанням комп'ютерного набору використовується 1,5 інтервал, шрифт Times New Roman, кегль – 14 пт.

Текст пишеться на одній стороні аркуша.

Робота може бути виконана як рукописно, так і друкованим способом.

Обсяг роботи – 10-15 сторінок (без додатків).

До тексту звіту додаються відповідні додатки (прейскурант цін на готельні послуги, рекламний буклет готелю, меню ресторану тощо). Додатки оформлюються як продовження звіту на наступних сторінках. Кожен додаток починається з нової сторінки. У правому верхньому кутку розміщується слово «Додаток». Додатки нумеруються з посиланням на них в основному тексті звіту.

Складові звіту з практики:

1. Титульний лист (Додаток А)
2. Щоденник проходження практики
3. Характеристика від керівника бази практики із його підписом, що затверджений печаткою
4. Основна частина
5. Список використаної літератури
6. Додатки (інформаційні матеріали, схеми, нормативно-правові документи)

Звіт з практики захищається студентом (з диференційованою оцінкою) в останні дні її проходження. Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та в індивідуальний навчальний план студента.

VI. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

№	Об'єкт оцінки	Максимальна кількість балів, яку може одержати студент
1	Оцінювання звіту з практики (відповідність змісту практики завданням) роботи, в т.ч.:	55
1.1	Наявність і глибина висновків	15
1.2	Обсяг використання статистичної та іншої інформації про розвиток району міста (регіону)	15
1.3	Обсяг наведеної інформації про діяльність аналізованих готельних підприємств	15
1.4	Наявність ілюстративного матеріалу	10
2	Оформлення звіту	15
3	Захист практики	30
Всього		100

Критерії оцінювання звіту з практики (0-55 балів):

- 1) ступінь розкриття практичних аспектів діяльності підприємств індустрії гостинності у відповідності до програми практики;
- 2) логічний взаємозв'язок викладеного матеріалу;
- 3) наочність та якість ілюстративного матеріалу;
- 4) ступінь самостійності проведеного дослідження;
- 5) відповідність побудови роботи поставленим цілям і завданням.

Критерії оцінювання оформлення звіту (0-15 балів):

- 1) відповідність обсягу та оформлення роботи встановленим вимогам;
- 2) наявність у додатках до звіту самостійно складених документів;
- 3) наявність у додатках документів від підприємств, що підтверджують аргументованість зроблених висновків у звіті з практики.

Критерії оцінювання захисту практики (0-30 балів):

- 1) вміння чітко, зрозуміло та стисло викладати основні засади проведеного дослідження у відповідності до програми практики;
- 2) повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання членів комісії за змістом роботи;
- 3) ґрунтовність висновків та рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження.

Переведення 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у такому порядку:

Оцінка за 65-бальною шкалою	Оцінка за 4-бальною шкалою	За шкалою ECTS
100-90	Відмінно	A
89-84	Добре	B
83-74		C
74-65	Задовільно	D
64-60		E
59-35	Незадовільно з можливістю повторного складання, необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання	FX
34 – 1	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом, повторне вивчення дисципліни	F

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Кафедра менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності

З В І Т

про навчально-ознайомчу практику

*студента(ки) _____ курсу _____ групи
спеціальності “ Менеджмент соціокультурної діяльності_”
спеціалізації «Готельно-ресторанний бізнес»
денної форми навчання*

(прізвище, ім'я, по батькові)

Місце практики _____

(назва підприємства)

Період практики _____

Керівники практики:

від кафедри _____

(підпис, ініціали, прізвище)

від підприємства _____

(підпис, ініціали, прізвище)

ЩОДЕННИК

Навчально-ознайомчої практики
(вид і назва практики)студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

факультету менеджменту освіти та науки

кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності

освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр _____

галузь знань 02 Культура і мистецтво _____

напрямок підготовки/спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності

курс, група _____

Студент _____
(Прізвище, ім'я, по батькові)

направляється на навчальну педагогічну практику до

_____
(Назва закладу – бази практики, адреса)

Термін проведення практики:

з «___» _____ 20__ р. по «___» _____ 20__ р.

Керівники практики:

_____
(з фахової методики, прізвище, ім'я, по батькові, посада)

Студент прибув до закладу – бази практики

«___» _____ 20__ р.

Директор закладу

(бази практики) _____

(підпис) (Прізвище, ім'я, по батькові)

МП

Вибув з закладу – бази практики

«___» _____ 20__ р.

Директор закладу

(бази практики) _____

(підпис) (Прізвище, ім'я, по батькові)

МП

1. Організація практики

Настановча конференція з навчальної-ознайомчої практики відбудеться «___» _____ 20__ р.

Звітна конференція з навчальної-ознайомчої практики відбудеться «___» _____ 20__ р.

1.1. Студент, прибувши до закладу – бази практики, повинен подати керівникові практики щоденник, пройти інструктаж з правил внутрішнього розпорядку закладу, техніки безпеки, уточнити план проходження практики, отримати завдання для проведення навчально-виховної та науково-дослідної роботи.

1.2. Під час проходження практики студент зобов'язаний:

- суворо додержуватися правил внутрішнього розпорядку навчального закладу – бази практики; студент може бути відсутнім лише з дозволу керівників практики;
- сумлінно виконувати завдання практики, передбачені програмою;
- виявляти високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність;

- систематично вносити записи до щоденника з практики та своєчасно подавати на перевірку необхідну документацію.

1.3. Наприкінці практики студент звітує про виконання програми навчальної педагогічної практики на раді закладу – бази практики й подає до фахової кафедри необхідну звітну документацію.

1.4. Підсумки навчальної педагогічної практики підбиваються на підсумковій студентській конференції кафедри. Оцінювання результатів практики є диференційованим і враховується під час призначення стипендії.

1.5. Студенту, який не виконав програму практики без поважних причин, отримав негативний відгук про виконану роботу або не набрав достатню кількість балів, рішенням вченої ради факультету може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених фаховою кафедрою. Студент, який востаннє отримав негативну оцінку з практики, відраховується з університету.

2. Завдання навчальної-ознайомчої практики:

1. Ознайомитися з роботою основного закладу (бази практики), проаналізувати виховні, освітні, розвивальні, розважальні моменти діяльності.
2. Ознайомитися з роботою додаткових баз практики
3. Познайомитися з групою дітей. Провести спостереження за дитячою аудиторією закладу та визначити її соціальні та психологічні характеристики.
4. Взяти участь у проведенні соціокультурного заходу з визначенням власної ролі.
5. Зафіксувати або сфотографувати найбільш цікаві моменти.
6. Здійснити самоаналіз власної діяльності, вказати на помилки та невідповідності між тим, що планувалось і тим, що вийшло.
7. Скласти звіт про практику за визначеною формою, розробити презентацію звіту з використанням фото-кіно документів та презентацію на сайт кафедри.

3. Перелік звітної документації студента практиканта

1. Щоденник
2. Стисла характеристика установ – баз практики (основної і додаткових) з аналізом виховної, освітньої, розвивальної, розважальної складової в діяльності цих установ.
3. Психолого-педагогічна та соціальна характеристика дитячої аудиторії, або дитини, з якою відбувалося безпосереднє спілкування.
4. Сценарій або сценарний план спеціальної події чи заходу з урахуванням власної ролі.
5. Відео та/або фото звіт проведеної події (представляється на звітній конференції).
6. Самоаналіз власної діяльності.
7. Відгук та оцінка від керівника установи – бази практики про проведену студентом роботу.
8. Висновок керівника про роботу студента на практиці.

4. Критерії оцінювання навчальної-ознайомчої практики

№	Вид діяльності студента-практиканта	К-ть балів
1.	Характеристики установ – баз практики	15
2.	Психолого-педагогічна та соціальна характеристика дитячої аудиторії	20
3.	Сценарій спеціальної події або заходу з урахуванням власної ролі.	15
4.	Відео-фото звіт про практику.	10
5.	Самоаналіз власної діяльності.	15
6.	Оцінка керівника установи-бази практики	10
7.	Оформлення звітної документації	15
	Всього	100

5. Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики					Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	
1	2	3	4	5	6	7	8

Керівники практики:

від вищого навчального закладу _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

від бази практики

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

6. Робочі записи під час практики

Оцінка дозвілєвих заходів для дітей

---

7. Результати роботи студента

№	Вид діяльності студента практиканта	К-ть балів
1.	Настановча конференція з практики. Інструктаж з техніки безпеки.	
2.	Ознайомлення з оформленням та веденням щоденника практики, оформлення презентації та рекламного ролика.	
3.	Виконання індивідуального завдання	
4.	Робота відеоматеріалами	
5.	Ознайомчі онлайн-екскурсії готельних комплексів міжнародних брендів	
6.	Виконання індивідуального завдання	
7.	Характеристика інфраструктури району міста (регіону)	
8.	Характеристика готельних підприємств району міста (регіону)	
9.	Аналіз цінової політики підприємств індустрії гостинності	
10.	Аналіз спектру додаткових послуг готельних підприємств регіону	
11.	Оцінка дозвілєвих заходів для дітей	
12.	Оцінка якісних характеристик послуг індустрії гостинності	
13.	Оформлення звіту	
14.	Звітна конференція	
15.		
	Всього	

8. Звіт про проходження навчальної-ознайомчої практики

У звіті слід висвітлити:

- місце та умови проходження практики,
- зміст практичної роботи та її стислий аналіз,
- знання. Уміння, навички, надбані та вдосконалені під час практики,
- труднощі, що виникли у процесі практичної діяльності,
- пропозиції щодо вдосконалення процесу практичної підготовки студентів.

---

9. Відгук і оцінка роботи студента на практиці

_____ (назва навчального закладу – бази практики)

Керівник від бази практики

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

МП

«_____» _____ 20__ року

10. Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

---

11. Висновок керівників практики від університету про проходження практики

Оцінка:

за національною шкалою _____

кількість балів за 100 бальною шкалою _____ за шкалою ECTS _____

Керівники практики від університету:

_____ (підпис)

_____ (Прізвище, ініціали)

Додаток 1

Характеристика туристичної привабливості регіону

№ п/п	Фактори переваг прийняття рішень	Джерела інформації	Характеристика можливостей регіону
1.	Природно-рекреаційні переваги території	<i>Офіційні дані про природно-кліматичні умови території</i>	
2.	Історико-культурні маршрути, включно транзитні	<i>Національні та місцеві інформаційні довідники</i>	
3.	Об'єкти туристичного показу	<i>Національні та місцеві інформаційні довідники</i>	

Додаток 2

Базова характеристика готельних підприємств

№	Показник	Готель №1	Готель №2	Готель № n
1	Назва готелю			
2	Місце розташування			
3	Відстань до транспортних вузлів (аеропорт, вокзали)			
4	Засоби сполучення			
5	Кількість поверхів			
6	Рівень комфорту (кількість зірок)			
7	Кількість номерів (за категоріями)			
8	Загальна чисельність персоналу			
9	Специфіка готелю			
10	Інше			

Додаток 3

Аналіз надання додаткових послуг у готелях регіону (приклад)

Назва додаткових послуг	Готельні заклади			
	Готель №1	Готель №2	....	Готель №n
Ресторан				
Кафе-бар				
Банкетний зал				
Конференц зал				
Фітнес-центр				
Сауна				
Кабельне телебачення				
Перукарня				
Автостоянка				
Екскурсійне обслуговування				
Пральня				
Хімчистка				
Обмін валют				
Оренда автомобіля				
Розваги (більярд)				
Послуги масажистів				
Бізнес-центр				
Трансфер				
Замовлення транспортних квитків				
Бронювання авіаквитків				
Гід-перекладач				
Камера схову (сейф)				
Доставка багажу				

Результати споживчої оцінки якості обслуговування
готельних підприємств

№	Критерії оцінки	Назва готелю			
		...	....	.....	.....
<i>Організація приміщення готелю й атмосфера в ньому на момент візиту клієнта</i>					
1	У готелю привабливе зовнішнє оформлення				
2	Хол готелю чистий і охайний				
3	Хол готелю має привабливий дизайн				
4	Планування холу допомогло мені швидко зорієнтуватись				
5	У холі достатньо чіткі знаки, що допомагають орієнтуватись				
<i>Описова характеристика зовнішнього вигляду співробітника служби прийому</i>					
6	Співробітник служби прийому вдягнений в уніформу				
7	Співробітник служби прийому має охайний вигляд				
<i>Якість зустрічі клієнта (уміння вступити в контакт і почати бесіду)</i>					
8	Мені не довелося довго чекати, перш ніж співробітник служби прийому приділив мені увагу				
<i>Уміння правильно задавати питання і слухати з метою з'ясування явних і прихованих потреб клієнта</i>					
9	Співробітник служби прийому має індивідуальний підхід до кожного клієнта				
10	Співробітник служби прийому, що мене обслуговував, для уточнення поставив кілька запитань, щоб зрозуміти мою потребу				
11	Співробітник служби прийому, який мене обслуговував, зрозумів мої потреби				
<i>Уміння компетентно розповісти про продукт сфери гостинності і зацікавити клієнта</i>					
12	Співробітник служби прийому, що мене обслуговував, здатний компетентно відповісти на запитання клієнтів				
13	Співробітник служби прийому, що мене обслуговував, надав мені додаткову інформацію, яка дозволила зробити кращий, на мій погляд, вибір				
<i>Уміння правильно працювати із запереченнями клієнта і долати їх</i>					
14	Співробітник служби прийому, що мене обслуговував, дав компетентну відповідь на мої сумніви (щодо ціни, якості продукту тощо)				
15	Поведінка співробітника служби прийому, який мене обслуговував, викликає довіру				
<i>Уміння завершити бесіду з клієнтом</i>					
16	Співробітник служби прийому, який мене обслуговував, подякував мені за візит і запросив зупинитись у готелі наступного разу				
<i>Комунікативні уміння обслуговуючого персоналу готелю</i>					
17	Співробітник служби прийому ввічливий і уважний				
18	Співробітник служби прийому працює чітко і швидко				
19	Співробітник служби прийому прагне допомогти клієнту				
20	Співробітник служби прийому з готовністю відповідає на запитання клієнта				

ДОГОВІР ПРО ДУАЛЬНУ ФОРМУ НАВЧАННЯ

Заклад вищої освіти _____, далі «Заклад», в особі директора _____, що діє на підставі Статуту, та підприємство (організація, установа) _____, іменоване надалі «Підприємство», в особі директора _____, діючого на підставі Статуту (Положення) та учень _____, надалі «Учень», разом іменовані «Сторони», уклали цей договір про наступне.

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1. Заклад і підприємство зобов'язуються спільно організувати і впроваджувати елементи дуальної форми навчання у професійно-практичну підготовку учня, що навчається за професією _____.

1.2. У цьому договорі Сторони в своїх взаєминах керуються нормами чинного законодавства України у сфері професійно-технічної освіти.

1.3. Метою впровадження елементів дуальної форми навчання є підвищення якості підготовки професійної складової державного стандарту професійно-технічної освіти відповідно до вимог навчальних планів і програм з професійно-практичної підготовки з професії _____, а також надбання ним практичних навичок роботи у Закладі професійно-технічної освіти та на базі підрозділів Підприємства.

2. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ СТОРИН

2.1. **Заклад професійно-технічної освіти зобов'язується:**

2.1.1. Розробляти та погоджувати з Підприємством графік навчального процесу та програми з теоретичної та професійно-практичної підготовки, що здійснюються на основі дуальної форми навчання, строки проведення професійно-практичної підготовки на базі Підприємства, основні напрямки діяльності учнів під час проходження виробничого навчання та виробничої практики на базі Підприємства.

2.1.2. Своєчасно, не пізніше, ніж за два тижні до початку виробничого навчання та виробничої практики, інформувати Підприємство про календарні терміни проведення навчання на базі Підприємства, а також додаткову інформацію за запитом Підприємства.

2.1.3. Закріпити за Підприємством відповідального працівника Закладу – куратора, що забезпечує організацію та контролює виконання навчальних планів і програм, та майстрів виробничого навчання, що відповідають за організацію робочих місць для учнів та якість професійної підготовки.

2.1.4. Забезпечувати Учня відповідним рівнем теоретичних знань, навчально-методичною літературою та матеріалами відповідно до цілей і завдань професійної підготовки.

2.1.5. Забезпечувати загальнопрофесійну підготовку, первинний інструктаж Учня, що направляє на навчальну та виробничу практику, вивчення та дотримання ним правил технічної експлуатації виробничого обладнання, правил безпеки життєдіяльності, охорони праці та інших норм.

2.1.6. Надавати працівникам Підприємства – керівникам навчальної та виробничої практики Учні, своєчасну методичну допомогу в проведенні навчально-виробничої практики.

2.1.7. Забезпечити Учня щоденником навчально-виробничої практики, індивідуальними завданнями для виконання програми професійного навчання.

2.1.8. Забезпечити проведення виробничого іспиту (пробних кваліфікаційних робіт) за результатами дуального навчання, який є невід'ємною частиною виробничої практики на Підприємстві.

2.2. Підприємство зобов'язується:

2.2.1. Розподілити Учня на робоче місце і закріпити за ним наставника з числа найбільш досвідчених кваліфікованих фахівців Підприємства для проведення освітньої діяльності на базі Підприємства відповідно до програми дуального навчання, а також забезпечити оволодіння практичними навичками і прийомами у процесі трудової діяльності.

2.2.2. Ознайомити Учня зі статутом, правилами внутрішнього трудово-го розпорядку Підприємства, правилами поведінки на робочих місцях і на території Підприємства, санітарними, протипожежними, іншими загально- обов'язковими нормами і правилами, проводити інструктажі з охорони праці.

2.2.3. Надавати Учню справне устаткування, інструменти, технологічні карти, описи, схеми і робочі матеріали, необхідні для засвоєння зазначеної в цьому Договорі професії.

2.2.4. Забезпечити Учня під час навчання харчуванням, спеціальним одягом (формою) відповідно до чинних нормативів.

2.2.5. Забезпечити (за згодою) виплату Учню додаткової стипендії.

2.2.6. Залучати Учня виключно на роботи, що відповідають програмам професійно-практичної підготовки.

2.2.7. Вести контроль за відвідуванням Учнем занять на Підприємстві.

2.2.8. Прийняти на навчання Учня в строки, узгоджені з Закладом професійно-технічної освіти.

2.2.7. Надавати Учню доступ до практичних матеріалів і виробничих процесів, за винятком інформації, що становить таємницю.

2.2.8. Здійснювати контроль за виконанням Учнем правил внутрішнього трудового розпорядку на Підприємстві, розподілу та своєчасного переміщення, ротації Учня по цехах і відділах Підприємства.

2.2.9. Своєчасно оплачувати працю працівників Підприємства, що залучаються до навчального процесу на базі Підприємства.

2.2.10. Сприяти незалежній оцінці якості професійної підготовки Учня. Брати участь у проведенні підсумкової атестації випускних груп, незалежному оцінюванню рівня професійної підготовки та присвоєння кваліфікації випускникам.

2.2.11. Здійснювати по завершенню навчання відбір Учнів на роботу на Підприємстві (за згодою сторін).

2.3. Учень зобов'язується:

2.3.1. Відвідувати заняття і виконувати завдання в рамках вимог державного освітнього стандарту з конкретної професії, що визначаються майстром виробничого навчання та наставником, сумлінно ставитися до опанування програми професійно-практичної підготовки за обраною професією.

2.3.2. Дотримуватися під час навчання Статуту, правил внутрішнього розпорядку та інших нормативних актів, що діють на Підприємстві, в тому числі у сфері охорони праці, дбайливо та ощадливо ставитися до майна Підприємства.

2.3.3. Працевлаштуватись по завершенні навчання на роботу на Підприємство (за згодою сторін).

2.3.4. Виконувати вказівки майстра виробничого навчання, наставника, що стосуються процесу навчання і виробничого процесу.

3. ПРАВА СТОРІН

3.1. Права Закладу професійної освіти:

3.1.1. Здійснювати контроль за проходженням професійно-практичної підготовки за дуальною формою навчання на Підприємстві.

3.1.2. Направляти викладачів фахових дисциплін для стажування на Підприємство.

3.2. Права Підприємства:

3.2.1. Застосовувати до Учня під час навчання матеріальне та моральне стимулювання за якісні показники навчання чи заходи дисциплінарного впливу при порушенні правил трудового розпорядку.

3.2.2. Вносити пропозиції про можливе працевлаштування Учня на вироб- ництві після закінчення Закладу професійно-технічної освіти.

3.2.3. Вносити пропозиції щодо оновлення змісту навчальних планів і програм, графіку навчально-виробничого процесу, (варіативний компонент змісту освіти) із врахуванням вимог професійних стандартів.

3.2.4. Брати участь у державній кваліфікаційній атестації та кваліфікацій- ному іспиті (пробні кваліфікаційні роботи) для незалежного оцінювання професійних компетентностей Учнів.

3.2.5. Видавати сертифікати Учню при оволодіння ним додатковими ком- петентностями.

3.3. Права Учня:

3.3.1. Після завершення навчального процесу та терміну дії тристороннього договору за наявності пропозиції від Підприємства в строк _____ укла- сти з Підприємством трудовий договір.

3.3.2. Отримувати додаткові винагороди та соціальні пільги, передбачені працівникам Підприємства.

4. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ

4.1. Цей Договір набуває чинності з моменту його підписання Сторонами і є безстроковим доти, поки одна із Сторін не виявить ініціативу щодо його розторгнення.

4.2. Договір може бути достроково розірваний за згодою Сторін або на вимогу однієї із Сторін у порядку і на підставах, передбачених чинним зако- нодавством України.

4.3. Додаткові умови та зміни до Договору розглядаються Сторонами у десятиденний термін і оформляються додатковими угодами в письмовій формі. Доповнення до Договору є його невід'ємною частиною з моменту підписання Сторонами.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

5.1. Сторони несуть відповідальність за невиконання своїх зобов'язань за цим Договором відповідно до законодавства України.

5.2. Сторони звільняються від відповідальності за невиконання зобов'язань за цим Договором, якщо це стало наслідком обставин непереборної сили.

6. ІНШІ УМОВИ

6.1. У всьому іншому, що не передбачено умовами цього Договору, Сторони керуються чинним законодавством України.

6.2. Усі суперечки та розбіжності, які можуть виникнути у зв'язку з укла- данням, тлумаченням, виконанням та розірванням цього Договору, підлягають вирішенню шляхом переговорів між Сторонами.

6.3. Договір складений у 3-х (трьох) примірниках, які мають однакову юридичну силу, по одному примірнику для кожної із Сторін.

7. Юридичні адреси та реквізити сторін:

Підприємство ЗВО здобувач освіти

ДОДАТОК Д

АКТ

перевірки готовності робочих місць в підприємстві _____ до прийняття
студентів ЗВО _____ для проходження
виробничого навчання і виробничої практики

Акт складений комісією: _____

_____
_____
_____

директор ЗВО відповідальний за охорону праці на підприємстві, керівник виробництва
керівник практики
від підприємства
старший майстер,
майстер в/н

1. Перевірка проведена з обстеження робочих місць учнів, які будуть проходити
виробниче навчання і виробничу практику в _____

2. Планом передбачається направити організації, підприємству учнів за професіями
_____

3. Готовність організації, підприємства до прийняття учнів за профе- сіями:

4. Підприємство _____ приймає учнів _____ і забезпечує їх
навчальними місцями відповідно з даною професією, квалі- фікацією.

5. Заключення про готовність до прийому учнів _____ і пропозиції
адміністрації організації, підприємства, об'єднання:

_____
_____
_____

Назва професії	План направлення	Готовність до прийому (причини)	Не можуть працювати
----------------	------------------	------------------------------------	---------------------

6. Висновок комісії:

Голова комісії: _____

Члени комісії: _____

_____ отримав керівник організації,
підприємства, об'єднання. _____

м.п.

_____ (підпис)

ДОДАТОК Е

ПРОТОКОЛ НАМІРІВ

про спільну діяльність ЗВО _____ та підприємств
щодо підготовки кваліфікованих робітників за професією _____
_____ за дуальною формою навчання

«_____» _____ 20____ р.

ЗП(ПТ)О _____ далі «Заклад», в особі директора _____ що діє на підставі Статуту, та підприємства _____, в особі директора _____ з іншої сторони, разом названі «Сторони», враховуючи наявні у Сторін професійні та організаційні можливості, а також ділові якості, репутацію і контакти, керуючись принципами взаємовигідного співробітництва з метою впровадження елементів дуальної форми навчання і підвищення якості підготовки професійної складової державного стандарту професійно-технічної освіти відповідно до вимог навчальних планів і програм з професійно-практичної підготовки з професії _____, а також надбання учнями практичних навичок роботи у ЗВО та на базі підрозділів Підприємства, уклали цей Протокол про наміри про таке:

1. ЗВО і Підприємство зобов'язуються спільно впроваджувати елементи дуальної форми навчання у професійно-практичну підготовку учнів, що навчаються за професією _____.

2. Перед початком навчального року розробити та погодити графік навчального процесу та програми з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, що здійснюються на основі дуальної форми навчання, строки проведення професійно-практичної підготовки на базі Підприємств, основні напрямки діяльності учнів під час проходження виробничого навчання та виробничої практики.

3. Загальні умови, принципи та зобов'язання Сторін при здійсненні співробітництва, а також строк цього співробітництва, конкретні умови підготовки учнів (перелік та порядок виконання робіт, відповідальність, умови оплати, терміни та інші істотні умови), будуть визначені в Угоді про співпрацю між конкретним підприємством і навчальним закладом, Положенні про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників, тристоронніх договорах.

4. Сторони домовились проводити спільні наради, при необхідності із залученням компетентних фахівців Сторін, для підготовки, подальшого підписання, а також виконання і коректування Угод про співпрацю та інших необхідних документів між конкретними підприємствами і навчальним закладом.

5. Цей Протокол про наміри не є попереднім договором у розумінні ст. 635 Цивільного кодексу України та ст. 182 Господарського кодексу України та не покладає на сторони юридичних наслідків.

6. В робочій нараді з підготовки цього Протоколу брали участь представники:

ЗВО _____

Підприємства _____

Юридичні адреси та реквізити сторін:

ЗВО	Підприємство
Директор	Директор

**Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати
дисертації**

Статті в наукових фахових виданнях України

14. **Літвінова Т. В.** Сутність дефініції «соціальне здоров'я». *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки.* 2017. Вип. 1. С. 33-37.

15. **Літвінова Т. В.** Педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* Суми, 2020. № 8 (102). С. 207-219.

16. **Літвінова Т. В.** Здоров'язберігаючі технології формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. *Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки.* 2020. № 3. (36). Частина 2. С. 78-84.

17. **Літвінова Т. В.** Діагностико-результативний складник моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* Суми, 2020. № 9 (103). С. 391-402.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях

18. Liubarets V., Pavlenko D., **Litvinova T. V.** Education Process Digitalization in Sociocultural Activity Managers' Training. *Journal of education, technology and computer science.* Rzeszów, 2020. No 1(31). P. 30-35.

**Наукові праці, які додатково відображають наукові результати
дисертації**

19. **Літвінова Т. В.** Методичні рекомендації навчальної дисципліни «Екологія людини» для студентів освітнього ступеню бакалавр спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». К. : Міленіум, 2017. с. 28.

20. **Літвінова Т. В.** Робоча програма «Вікова фізіологія та валеологія» для студентів освітнього ступеню бакалавр спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 19 с.

21. **Litvinova T. V.** Components of social health formation of future managers in the process of professional training. *Natural Science Readings*. 2019. No.1. Vol. 1. P.100–106.

22. **Літвінова Т. В., Любарець В. В.** Методичні рекомендації навчально-ознайомчої практики за програмою «Менеджмент індустрії гостинності» для студентів II курсу за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня бакалавр. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 18 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

№ п/п	Назва конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи	Місце та дата проведення	Форма учті
1	<i>Роль глобального туристського ринку в сучасній економіці</i>	Київ, 2017	тези
2	<i>Innovative technologies in science and education.</i>	Helsinki, Finland, 2018	тези
3	«Edukacja – Technika – Informatyka»	Rzeszów, Poland, 2019	Доповідь (стаття)
4	Global science and education in the modern realities: conference proceedings.	Washington, USA, 2020	тези

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 імені М.П. ДРАГОМАНОВА
 01601, м.Київ-30, вул. Пирогова, 9
 Телефон 234-11-08
 E-mail: rector@npu.edu.ua; код ЄДРПОУ 02125295

23.10.2020 № 07-10/1205

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Літвінової Тетяни Вячеславівни

на тему: «Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Упродовж 2015–2020 рр. результати наукового дослідження Т.В. Літвінової «Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці» впроваджувалися в процес професійної підготовки бакалаврів галузі знань 02 «Культура і мистецтво» на пряму підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» факультету менеджменту освіти та науки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Розроблений Літвіною Т.В. науково-методичний супровід для формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності було використано в аудиторній та позааудиторній роботі професійної підготовки в умовах дуальної форми навчання.

Літвіною Т.В. розроблено та впроваджено науково-методичний супровід дуального, теоретичного, практичного, соціокультурного, змістового та освітнього складових модулів у процесі професійної підготовки для формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності та удосконалення наукового понятійного апарату з проблеми дослідження.

Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці, що складається з чотирьох блоків: цільовий (соціальне замовлення, мета, завдання) методологічний (принципи, функції та науково-методологічні підходи), змістовно-процесуальний (технології, методи, форми, засоби, теоретичний зміст предметної області інтегративних курсів практики та стажування), діагностико-результативний (критерії, рівні, результат), та методики реалізації педагогічних умов. Визначено критерії (мотиваційно-рекреаційний, соціокультурний, рефлексивно-коригуючий) та рівні (достатній, середній, конативний) динаміки сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці за визначених педагогічних умов.

Педагогічні умови суттєво підвищують ефективність формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, загалом позитивно впливають на професійну підготовку в закладах вищої освіти. Результати дослідження дали змогу обґрунтувати пропозиції щодо перспектив дуальної форми навчання у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Одержані результати дисертаційного дослідження можуть бути використанні в ЗВО для розроблення та змістового наповнення навчально-методичних матеріалів навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Культурологія», «Екологія людини», «Професійна педагогіка», «Безпека життєдіяльності», «Валеологія», «Соціокультурний менеджмент», «Рекреалогія»,

«Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки» та програм практик з урахуванням чинників впливу на ефективність здорового способу життя особистості, її саморозвитку, самовдосконалення та самоствердження, які забезпечують формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Результати наукового дослідження Т.В. Літвінової обговорено і схвалено професорсько-викладацьким колективом під час засідання кафедри освіта дорослих Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 2 від 23 вересня 2020) та засвідчено їх ефективність та практичну значущість усвідомленні здобувачами професійної освіти цінності власного здоров'я та інших, переконаності в необхідності здорового способу життя; мотиваційним інтересом до вивчення методик оздоровлення та зміцнення організму; оволодіння соціальною здоров'язбережувальною компетентністю в професійній сфері.

Проректор з наукової роботи

Завідувач кафедри освіта дорослих
доктор педагогічних наук, професор

Г.М.Торбін

В.М. Слабко

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

вул.Ст.Бандери, 12, м. Рівне, 33028, тел. (0362) 63-42-24, факс (0362) 62-03-56
E-mail: rectorat@rdgu.uar.net, код ЄДРПОУ 25736989

28.12.2020 № 01-12/99

На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертації

Літвінової Тетяни Вячеславівни

на тему: **«Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів**

соціокультурної діяльності у професійній підготовці»

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Упродовж 2017-2020 рр. на кафедрі культурології та музеєзнавства РДГУ впроваджувалися результати дисертаційної роботи Літвінової Тетяни Вячеславівни «Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці». Актуальність означеної проблеми, з огляду на широкий спектр професіоналізації підготовки управлінців соціокультурної сфери, зумовлена потребою пошуку та впровадження відповідних концептуальних та інституційних засад формування у майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності соціального здоров'я, як складника трансверсальної компетентності (ЮНЕСКО, 2013), та спроможності забезпечити успішну реалізацію його в професійній діяльності.

У процесі використання результатів наукових розвідок Літвіновою Т.В. перевірено дієвість педагогічних умов та методичного інструментарію для формування соціального здоров'я студентів спеціальностей 028 «Менеджмент

соціокультурної діяльності». Діагностичні методики, проведені під час констатувального та формувального етапів експерименту, дозволили виявити неусвідомлене ставлення до особистого здоров'я та недбале ставлення до його збереження.

Означені здобувачкою педагогічні умови суттєво підвищують ефективність формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, мають вплив на саморозвиток, самовдосконалення та самоутвердження у професійній діяльності.

Отримані результати засвідчили ефективність впроваджених методичних розробок Літвінової Тетяни В'ячеславівни в освітній процес кафедри культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, що обговорено і схвалено на засіданні кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ, протокол № 10 від 17 листопада 2020 р.

В.о. ректора

проф.Немеш О.М

Виконавець

проф. Виткалов В.Г

012464

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

01010, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, т.ф. +38 (044) 280 82 03, т. +38 (044) 280 87 65
 e-mail: general@ntu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02070915

30.12.2020 № 2151/01

на № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Літвінової Тетяни В'ячеславівни
на тему «Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів
соціокультурної діяльності у професійній підготовці»
 представлено на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
 зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

В освітній процес закладу вищої освіти було впроваджено результати дисертаційного дослідження Т.В. Літвінової щодо використання інноваційної парадигми формування життєвих цінностей студентської молоді – соціального здоров'я.

У рамках професійної підготовки майбутніх менеджерів процес формування соціального здоров'я конструювався на підґрунті поєднання принципів консультування та тренінгу з метою мотивування суб'єктів до здорового способу життя, саморозвитку, самовдосконалення та самоутвердження.

В ході експерименту здобувачкою розроблена модель, яка вирізняється стійким позитивним впливом на формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. Виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності суттєво підвищують його ефективність та загалом позитивно впливають на професійну підготовку в закладах вищої освіти.

Дослідження наповнене методичним супроводом: метод конкретних ситуацій, метод емоційного стимулювання, метод проектів, метод презентації, метод коучингу.

Результати дослідження дали змогу обґрунтувати пропозиції щодо перспектив дуальної форми навчання у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Запроваджені в освітній процес результати дисертаційного дослідження Т.В. Літвінової є актуальними, мають вагомe теоретичне та практичне значення у процесі підготовки майбутніх менеджерів.

Обговорено та схвалено доцільність практичного використання наукового дослідження Т.В. Літвінової та ефективність запроваджених педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у процесі професійної підготовки професорсько-викладацьким колективом під час засідання кафедри менеджменту Національного транспортного університету (протокол №4 від 14.12.2020)

Завідувач кафедри менеджменту
 доктор економічних наук, професор

Проректор з навчальної роботи

Ложачевська О. М.

Гришук О. К.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, факс (0542) 22-15-17, тел. (0542) 22-14-95
E-mail: rector@sspu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02125510

15.12.2020 № 3861/1 від _____

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Літвінової Тетяни Вячеславівни
на тему: «Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної
діяльності у професійній підготовці»
представленого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Довідка видана Літвінової Тетяні Вячеславівни в тому, що впродовж 2016-2020 років на базі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка здійснювалась апробація експериментального наукового дослідження «Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці» та його результати впроваджувались в освітній процес Навчально-наукового інституту культури і мистецтв

Експеримент проходив у три етапи. На першому діагностико-констатувальному етапі експерименту (2016-2017 рр.), здійснено аналіз навчально-програмної документації, проведено дослідження, яке спрямовано на аналіз стану соціального здоров'я та способу його збереження у майбутніх фахівців соціокультурної сфери (на основі анкетування студентів, опитування викладачів) в професійному середовищі, розроблено програму дослідження.

На формувально-моніторинговому етапі (2017-2018 рр.) було виокремлено педагогічні умови та впроваджено модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у процес професійної підготовки за умов дуальної форми навчання, які розглядалися на кафедрі.

Узагальнюючий етап експерименту (2018-2020 рр.) був присвячений експериментальній перевірці впровадженню моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності та узагальненню дослідження результатів використання методичного супроводу професійної підготовки за умов дуальної форми навчання.

У ході дисертаційного дослідження, впроваджуючи ідею дуального навчання, виявлено позитивні аспекти поєднання теорії та практики формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в процесі професійної підготовки.

Вважаємо, що результати дослідження мають практичну і методологічну цінність для використання їх результатів у навчальних закладах, які готують фахівців для галузі 02 «Культура і мистецтво».

Ректор
доктор педагогічних наук, професор

Ю. О. Лянной